

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA
BAĞIMLILIĞININ ANKSİYETE, STRES, DEPRESİF
BELİRTİLERLE İLİŞKİSİNİN ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Tolga BAYIR

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri

Ana Bilim Dalı

Doç. Dr. Gürkan YILDIRIM

2024

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
BAYBURT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞININ ANKSİYETE,
STRES, DEPRESİF BELİRTİLERLE İLİŞKİSİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER
AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tolga BAYIR

Danışman: Doç. Dr. Gürkan YILDIRIM

BAYBURT - 2024

KABUL VE ONAY

Doç. Dr. Gürkan YILDIRIM danışmanlığında, Tolga BAYIR tarafından hazırlanan “Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının Anksiyete, Stres, Depresif Belirtilerle İlişkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, 22.08.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Feridun KAYA

Üye : Doç. Dr. Mustafa DEMİR

Üye : Doç. Dr. Gürkan YILDIRIM

Bu tezin kabulü Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu’nun/...../20... tarih ve 20...../.....-..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Murat KUL
Enstitü Müdürü

BEYANNAME

Bayburt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Gürkan YILDIRIM danışmanlığında hazırlamış olduğum “Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının Anksiyete, Stres, Depresif Belirtilerle İlişkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı program seçin tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

22.08.2024

Tolga BAYIR

ÖN SÖZ

Araştırmalarımnda bilgi ve tecrübesiyle bana ışık tutan, sabır gösteren, her zaman vaktini ayıran, çok şey öğrendiğim tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Gürkan YILDIRIM’a teşekkürlerimi sunarım. İstatistiklerimde desteklerinden dolayı Sayın Doç. Dr. İsmail SARİKAYA’ya teşekkür ederim.

Bugüne kadar benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, her zorlukta yanımda olan, cesaretlendiren, koşulsuz sevgi gösteren çok kıymetli babama, anneme, abime, babaanneme sevgi ve saygılarımı sunarım.

Bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli arkadaşlarım Hanifi DURLU, Hüseyin SERİN ve Nejdet GÜNDÜZ’e teşekkür ederim.

Tolga BAYIR

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞININ ANKSİYETE, STRES, DEPRESİF BELİRTİLERLE İLİŞKİSİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tolga BAYIR

Bayburt Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gürkan YILDIRIM

Bayburt-2024, Sayfa: 136

Mevcut araştırma kapsamında sosyal medya bağımlılığının anksiyete, stres ve depresif belirtilerle ilişkisinin çeşitli değişkenler (cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi) açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama araştırmasının genel tarama alt başlığından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini ise 2022-2023 eğitim öğretim yılı Erzurum ili merkez ilçelerinde bulunan imam hatip lisesi, anadolu lisesi, sosyal bilimler lisesi, spor lisesi, meslek lisesi, fen lisesi ve güzel sanatlar lisesinden 9.,10.,11. ve 12. sınıfa devam eden 266 kız, 298 erkek toplam 564 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kişisel bilgiler formu, Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASS-42) ve Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) kullanılmıştır. Sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, stres ve depresif belirtiler arasında ilişkiyi incelemek için korelasyon analizi yapılmıştır. Sosyal medya bağımlılığı, anksiyete, stres ve depresif belirtiler ile çeşitli değişkenler (cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi) arasındaki ilişkiyi incelemek için Faktöriyel Anova yapılmıştır. Araştırma sonucunda; Sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, stres, depresif belirtiler arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyet, okul türü arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ancak sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 10. sınıf öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının 9. sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine aynı şekilde 10. sınıf öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının 12. sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anksiyete ile cinsiyet ve sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ancak okul türü arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Anadolu lisesi öğrencilerinin anksiyete düzeylerinin sosyal bilimler lisesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin anksiyete düzeylerinin sosyal bilimler lisesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin anksiyete düzeylerinin fen lisesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Stres ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ancak cinsiyet ile okul türü arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kız öğrencilerin stres

düzeylerinin erkek öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin stres düzeylerinin imam hatip lisesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin stres düzeylerinin fen lisesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Depresyon ile cinsiyet, sınıf düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı ancak okul türü ile arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin depresyon düzeylerinin fen lisesi öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal medya, anksiyete, stres, depresif belirtiler.

ABSTRACT

M. SC. THESIS

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN HIGH SCHOOL STUDENTS' SOCIAL MEDIA ADDICTION AND ANXIETY, STRESS AND DEPRESSIVE SYMPTOMS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

Tolga BAYIR

Bayburt University

Institute of Graduate Studies

Department of Educational Sciences

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Gürkan YILDIRIM

Bayburt-2024, Pages: 136

This study aimed to examine the relationship between social media addiction and anxiety, stress and depressive symptoms in terms of various variables (gender, school type, grade level). In the research, the relational scanning model from the general scanning subheading of survey research, one of the quantitative research methods, was used. The sample of the research was 9.10.11 from Religious High School, Anatolian High School, Social Science High School, Sports High School, Vocational High School, Science High School and Fine Arts High School in the central districts of Erzurum province in the 2022-2023 Academic Year. It consists of a total of 564 students, 266 girls and 298 boys, attending the 12th and 12th grades. Personal information form, Depression, Anxiety and Stress Scale (DASS-42) and Social Media Addiction Scale (SMBÖ) were used as data collection tools in the study. Correlation analysis was conducted to examine the relationship between social media addiction and anxiety, stress and depressive symptoms. Factorial ANOVA was conducted to examine the relationship between social media addiction, anxiety, stress and depressive symptoms and various variables (gender, school type, grade level). As a result of the research; It was concluded that there is a moderately significant and positive relationship between social media addiction and anxiety, stress and depressive symptoms. It was concluded that there is no significant difference between social media addiction and gender and school type, but there is a significant difference between grade level. It was concluded that 10th grade students' social media addictions were significantly higher than 9th grade students. Likewise, it was concluded that 10th grade students' social media addictions were significantly higher than 12th grade students. It was concluded that there was no significant difference between anxiety and gender and grade level, but there was a significant difference between school type. It was concluded that the anxiety levels of Anatolian High School students were significantly higher than the Social Sciences High School students. It was concluded that the anxiety levels of Fine Arts High School students were significantly higher than Social Sciences High School students. Likewise, it was concluded that the anxiety levels of Fine Arts High school students were significantly higher than Science High School students. It was

concluded that there is no significant difference between stress and grade level, but there is a significant difference between gender and school type. It was concluded that the stress levels of female students were significantly higher than male students. It was concluded that the stress levels of Fine Arts High School students were significantly higher than Religious High school students. Likewise, it was concluded that the stress levels of Fine Arts High School students were significantly higher than Science High School students. It was concluded that there is no significant difference between depression and gender and grade level, but there is a significant difference between school type. It was concluded that the depression levels of Fine Arts High School students were significantly higher than Science High School students.

Keywords: Social media, anxiety, stress, depressive symptoms.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	II
BEYANNAME	III
ÖN SÖZ	IV
ÖZET	V
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
TABLOLAR.....	XII
ŞEKİLLER.....	XIV
KISALTMALAR.....	XV
SİMGELER.....	XV
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Konusu ve Problemi	4
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	5
Araştırmanın Sınırlılıkları	6
Varsayımlar	6
Terim ve Tanımları	7
BİRİNCİ BÖLÜM.....	8
1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
1.1. SOSYAL MEDYA KAVRAMI	8
1.1.1. Sosyal Medyanın Tanımı	8
1.1.2. Sosyal Medyanın Gelişimi ve Tarihçesi	10
1.1.3. Sosyal Medya Özellikleri.....	13
1.1.4. Sosyal Medya Araçları.....	14
1.1.4.1. Sosyal ağlar	16
1.1.4.2. Bloglar	16
1.1.4.3. Wikiler.....	17
1.1.4.4. Mikrobloglar.....	18
1.1.4.5. Podcasting.....	18
1.1.4.6. Forum	19
1.1.4.7. Sanal dünyalar	19
1.1.5. Sosyal Medya Uygulamaları.....	20
1.1.5.1. Facebook.....	20
1.1.5.2. YouTube	21
1.1.5.3. WhatsApp	22
1.1.5.4. Instagram	23
1.1.5.5. X (Twitter).....	24
1.1.5.6. TikTok	25
1.1.5.7. Snapchat	26
1.1.6. Sosyal Medya Kullanım Amaçları.....	26
1.1.7. Sosyal Medya Kullanım Oranları	27
1.1.8. Sosyal Medyanın Avantajları ve Dezavantajları.....	29
1.2. BAĞIMLIKLİK KAVRAMI.....	30
1.2.1. Bağımlılık	30
1.2.2. Sosyal Medya Bağımlılığı	32

1.2.3. Sosyal Medya Bağımlılığının Nedenleri.....	34
1.2.4. Sosyal Medya Bağımlılığının Etkileri ve Sonuçları	35
1.3. ANKSİYETE	36
1.3.1. Anksiyete Kavramı	36
1.3.2. Anksiyete Türleri	36
1.4. STRES.....	38
1.4.1. Stres Kavramı	38
1.4.2. Stres Belirtileri	39
1.4.3. Stres Mücadele Yöntemleri.....	40
1.5. DEPRESYON	41
1.5.1. Depresyon Kavramı	41
1.5.2. Depresyon Belirtileri.....	41
1.5.3. Depresyon Çeşitleri.....	43
1.5.4. Depresyon Nedenleri	45
1.5.5. Depresyona Etki Eden Risk Faktörleri	45
1.6. KONUyla İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR	46
İKİNCİ BÖLÜM	55
2. YÖNTEM.....	55
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	55
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	56
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	58
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	58
2.3.2. Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASS-42)	58
2.3.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği	59
2.4. SÜREÇ/UYGULAMA	59
2.5. VERİ ANALİZİ	60
2.6. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK	64
2.7. ARAŞTIRMACININ ROLÜ	64
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	65
3. BULGULAR.....	65
3.1. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI İLE CİNSİYET, OKUL TÜRÜ VE SINIF DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR	65
3.2. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ANKSİYETE DÜZEYLERİ İLE CİNSİYET, OKUL TÜRÜ VE SINIF DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR	86
3.3. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN STRES DÜZEYLERİ İLE CİNSİYET, OKUL TÜRÜ VE SINIF DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR.....	91
3.4. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DEPRESYON DÜZEYLERİ İLE CİNSİYET, OKUL TÜRÜ VE SINIF DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR	95
3.5. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI İLE ANKSİYETE, STRES VE DEPRESİF BELİRTİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR	98
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	100
Sonuç ve Tartışma	100
Öneriler.....	114
KAYNAKÇA.....	117
EKLER	129
Ek 1: Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Uygulama İzin Talebi Yazısı.....	129

Ek 2: Veli İzin Belgesi	130
Ek 3: Kişisel Bilgi Formu.....	131
Ek 4: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği.....	133
Ek 5: Depresyon, Anksiyete, Stres Ölçeği	134
Ek 6: Ölçek Kullanımına İlişkin İzin Yazıları.....	135
ÖZ GEÇMİŞ	136

TABLÖLAR

Tablo 1: Web 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0'ın Tarihi	9
Tablo 2: Sosyal Medyanın Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi	12
Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları.....	56
Tablo 4: Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları	57
Tablo 5: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımları.....	57
Tablo 6: Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirilen Süreye Göre Dağılımları.....	57
Tablo 7: DASS-42 Değerlendirme Tablosu	59
Tablo 8: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinden Elde Edilen Medyan, Basıklık ve Çarpıklık Değerleri	60
Tablo 9: Anksiyete Ölçeğinden Elde Edilen Medyan, Basıklık ve Çarpıklık Değerleri	61
Tablo 10: Stres Ölçeğinden Elde Edilen Medyan, Basıklık ve Çarpıklık Değerleri	62
Tablo 11: Depresyon Ölçeğinden Elde Edilen Medyan, Basıklık ve Çarpıklık Değerleri.....	63
Tablo 12: Okul Türlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreler	65
Tablo 13: Okul Türlerine Göre Kız ve Erkek Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreler.....	69
Tablo 14: Okul Türlerinde Bulunan Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreler	73
Tablo 15: Sosyal Medya Bağımlılığı ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Varyansların Homejenliği Varsayımına Yönelik Olarak Levene's Testi Sonuçları	80
Tablo 16: Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanları	80
Tablo 17: Sosyal Medya Bağımlılığı ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Faktöriyel Anova Bulguları	81
Tablo 18: Okul Türlerine Göre Öğrencilerinin Yoksunluk ve Günlük Yaşamı Etkileme /Kontrolsüzlük Alt Boyut Puanları	82
Tablo 19: Anksiyete ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Varyansların Homejenliği Varsayımına Yönelik Olarak Levene's Testi Sonuçları	87
Tablo 20: Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyi Bağımsız Değişkenlerine Göre Anksiyete Ölçeğinden Elde Edilen Puan Ortalamaları	87
Tablo 21: Öğrencilerin Puan Aralığına Göre Anksiyete Düzeyleri.....	89
Tablo 22: Anksiyete ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Faktöriyel Anova Bulguları	90
Tablo 23: Stres ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Varyansların Homejenliği Varsayımına Yönelik Olarak Levene's Testi Sonuçları	91
Tablo 24: Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyi Bağımsız Değişkenlerine Göre Stres Bağımlılığı Ölçeğinden Elde Edilen Puan Ortalamaları.....	91
Tablo 25: Öğrencilerin Puan Aralığına Göre Stres Düzeyleri.....	93
Tablo 26: Stres ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Faktöriyel Anova Bulguları	94
Tablo 27: Depresyon ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Varyansların Homejenliği Varsayımına Yönelik Olarak Levene's Testi Sonuçları	95
Tablo 28: Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyi Bağımsız Değişkenlerine Göre Depresyon Ölçeğinden Elde Edilen Verilere Ait Puan Ortalamaları.....	95

Tablo 29: Öğrencilerin Puan Aralığına Göre Depresyon Düzeyleri	97
Tablo 30: Depresyon ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Faktöriyel Anova Analizi Bulguları	98
Tablo 31: Sosyal Medya Bağımlılığı ile Anksiyete, Stres ve Depresyon Arasındaki İlişki....	99

ŞEKİLLER

Şekil 1: Sosyal Yazılım, Sosyal Medya ve Sosyal Ağlar	8
Şekil 2: Sosyal Medya Araçları.....	15
Şekil 3: Nicel Araştırma Yöntemleri.....	56

KISALTMALAR

AKT	: Aktaran
ANOVA	: African Timber Organization
DASS-42	: Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
DSM	: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
M.Ö.	: Milattan Önce
SMBÖ	: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği
SPSS	: Statistical Package for the Social
TV	: Televizyon
VB.	: Ve Benzeri
VD.	: Ve Diğerleri
WWW	: Word Wide Web

SİMGELER

%	: Yüzde
$\bar{X}$	: Ortalama
B	: Basıklık
Ç	: Çarpıklık
DF	: Serbestlik Derecesi
F	: Anova İstatistiği
L_J	: Ortalama Farkı
M	: Medyan
n	: Örneklem Sayısı
P	: Korelasyon katsayısı
SS	: Standart Sapma
X^2	: Ki-kare

GİRİŞ

İnsanlar yaşadıkları hayat içerisinde her zaman sosyal bir varlık olmuştur. Yaşamları içerisindeki bu sosyalleşme ihtiyacı birbirleriyle daha fazla iletişim kurmalarına ve bu iletişimin zaman içerisinde çeşitli şekillerde oluşmasıyla devamlılığını sürdürmüştür. Zaman içerisinde birbirleriyle olan iletişim türlerinde farklılaşma olsa da iletişim ihtiyacı hiçbir zaman kaybolmamıştır. Varoluşunu devam ettiren bu iletişim ihtiyacı ortaya çıktıktan sonra bireyler arasındaki ilişki kolay kolay ortadan kaybolmaz. Bireyler tanıdıkları kişileri yıllar sonra tekrar görse, bazılarıyla güçlü ilişkiler kursa da bu ilişkinin hangi düzeyde olduğunu hatırlarlar (Kara, 2013).

İçinde bulunulan çağda zaman ve mekân kavramına bağlı olarak insanlar eş zamanlı bir şekilde hem gözlemci hem de gözlenebilen bir duruma gelmiştir. Bireylerin iletişim ihtiyacı ve şekilleri yıllar içerisinde değişiklik göstermiştir. Günümüzde çeşitli araçların gelişimi ile birlikte fiziksel iletişimin yerini sanal ortamlarda gerçekleştirilen iletişim almaktadır. Bu durum da sosyal ağ kavramının ortaya çıkmasına ve bireylerin günlük ve profesyonel yaşantılarında önemli bir rol almasına sebep olmaktadır. Sosyal ağlar ilk başlarda yakın bağlantıları bir araya getirme görevini üstlenirken günümüzde sosyal medya daha da gelişerek çok geniş haberleşme ve irtibat platformları halini almıştır. Ancak bireysel olarak hayatını sürdüren insana fiziksel ortam içerisinde sevmediği şeylerden uzak olma imkânı sunan sosyal ağlar ve bu ağlarda kişilerin profilleri bireylerin sanal ile gerçek hayatı ayırt etmesini zorlaştırabilmektedir (Uluç & Yarcı, 2017).

Bat ve Akıncı Vural (2010) sosyal medyayı vakit ve yer fark etmeksizin paylaşmanın ve konuşmanın esas olduğu bir iletişim şekli olarak tanımlamıştır. Daha genel olarak bakılacak olursa sosyal medya kavramı kullananların birbirleriyle olan haber, görüşme, ilgilerini kapsayan alanlarıyla ilgili olarak paylaşımlar yaparak etkileşim kurmalarına olanak sunan çevrimiçi araçları ve web sitelerini içerir. Sosyal medya bir şemsiye görevi görerek teknolojiyi metin, resim, video ve ses dosyalarıyla birbirine bağlayan bir kavramdır (Özel, 2011). Deniz ve Gürültü'ye (2018) göre internetin çok fazla kullanılması halinde kişiler zamanlarının azımsanmayacak bir kısmını sosyal medya ortamlarında geçirmektedir. Bu sosyal içerikli sayfalar çocuklardan yaşlılara kadar birçok kesim tarafından yoğun ilgi gördüğü için bazen kullanıcıların bilinçsizce etkilenmesine yol açmaktadır. Bu etkilenme içeriklerden olabileceği gibi kişinin bağımlı hale gelmesiyle beraber aşırı kullanımdan da kaynaklanabilmektedir. Ülkemizde sosyal medya kullanımının her geçen gün okul çağındaki bireyler arasında artması çeşitli sorunlara yol açmaktadır (Deniz & Gürültü, 2018). Bu durum zaman içerisinde kişilerin bağımlılık geliştirmesine neden olarak sosyal medyanın daha çok

kullanılmasına ve sosyal medya bağımlılığı sorunlarına yol açmaktadır.

Toker Uğurlu vd. (2012) göre bağımlılık kavramı ilk ortaya çıktığında daha çok fiziki durumlar üzerine odaklanılmaktaydı. Ancak günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte yeni bağımlılık türlerinin de ortaya çıktığı görülmektedir. Genel olarak bağımlılık, bir maddenin kullanıma uygun olan hedefi dışında kullanımıyla beraber o maddeye karşı gelişen tolerans sonucu zaman ilerledikçe artan ölçüde alınmaya başlaması, bireyin hayatında problemlere yol açmasına karşın almaya devam etmesi ve maddenin kullanımının düşmesi veya terk etmesiyle beraber mahrumiyet belirtilerinin ortaya çıkması olarak tanımlanmaktadır (Toker Uğurlu vd., 2012). Ancak sadece somut öğelerin çok fazla kullanılması ve kullanımının artması günümüzde bağımlılık kavramıyla çok fazla açıklanamamaktadır. Soyut durumların bilinçsizce kullanımı da bağımlılığa sebebiyet veren önemli olgular arasında yer almaktadır.

Günümüzde artan bilinçsiz kullanımı ile birlikte sosyal medyanın da bağımlılığa sebebiyet verdiği görülmektedir. Tutgun Ünal (2015) sosyal medya bağımlılığını bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçlerle ilerleyerek bireyin özel yaşamında, iş hayatında, akademik hayatında, sosyal çevresinde gündelik yaşamının çoğu alanında uğraşı, duygu durum düzenleme, yinelenme ve çatışma gibi sorunlara yol açan psikolojik bir sorun olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde insanların sigara, alkol bağımlılığı gibi maddelerden uzak durması halinde tedavisi mümkünken internetin gündelik yaşamın her anında yer alması veya hayatından uzak tutmasının zor olması sebebiyle bu bağımlılıktan kurtulmanın daha zor olduğunu belirtmiştir (Tutgun Ünal, 2015).

Karamustafaoğlu ve Yumrukçal'a (2011) göre bireyler hayatları içerisinde çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar zaman içerisinde daha da artarak bazen içinden çıkılmaz bir hal almaktadır. İçinden çıkılmaz hale gelen sorunlar zaman içerisinde kişide huzursuzluk yaratarak ilerleyen dönemlerde psikolojik sıkıntılara yol açabilmektedir. Bu psikolojik sorunlar içerisinde anksiyete, stres ve depresyonda bulunmaktadır. Anksiyete kaygı veya sıkıntı olarak da isimlendirilebilir. Bireyin fizyolojik olarak kalbinin hızlı ve sık atması, nefes almakta güçlük çekmesi, çabuk bir şekilde nefes alması, el ve ayaklarda titremeler vb. belirtilere eşlik eden belirtilerle beraber psikolojik olarak bunalmak, heyecanlanmak, bir anda çok kötü bir şey olacak gibi sezgilere ve korkulara kapılmak sayılabilir. Ancak anksiyeteyi korkudan ayıran en önemli özelliği ise nedeni bilinmeyen bir tehlike beklentisinin olması gösterilmektedir (Karamustafaoğlu & Yumrukçal, 2011). Anksiyete gibi bir diğer psikolojik sorun da strestir. Hayatın tüm aşamalarında karşımıza çıkan stres; bireylerin tehdit veya zorluk gibi gördükleri hususlara karşıt olarak gösterdikleri içsel tepkidir (Durna, 2010). Stres; bireyin dış dünyayla etkileşimiyle zaman içerisinde, beklenmeyen tepkiler veya olaylar

sonrasında sunulan bir durum ya da iç dünyasını etkileyen etkenlerle gün yüzüne çıkabilir (Durna, 2010). Karamustafaoğlu ve Yumrukçal'a (2011) göre depresyon ise bir duygudurum bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. Duygudurum kavramı bireylerin içsel olarak yaşadığı, bireyin tavırlarını, çevreyi, dünyayı algılamasını değiştirerek hayatına egemen olan ve devamlı devam eden bir duygu tonudur. Duygudurumun normal, yükselmiş bir şekilde veya güçsüz belirtileri olabilir ve depresyonda da aynı şekilde bir çökkünlük vardır. Depresyonun bir duygulanım, enerji azalması, aldırış etmeme, haz eksilmesi gibi genel özellikleri vardır (Karamustafaoğlu & Yumrukçal, 2011).

Bireylerde ortaya çıkabilecek anksiyete fiziksel ve ruhsal olarak belirtiler gösterebilir. Birey fiziksel veya duygusal olarak bulunduğu ortamdan ayrılma isteği duyarak sosyal medya ortamına yönlenebilir. Sosyal medya sayesinde bireyler yüz yüze iletişime geçemedikleri için kaygı düzeyleri azalır ve aynı mekânda bulunulmaması, bireyin sosyal medyada konuştuğu kişiler daha önce tanınmaması bireylerde sosyal medya ortamında rahatlık sağlar. Sosyal kaygı yaşayan bireylerde sosyal medya ortamlarının imkânları sayesinde kaygı düzeyleri azalacağı için bireyler bu uygulamalara zaman içerisinde bağımlı hale gelebilir (Aktan, 2018). Sosyal medyayı kullanan bireylerde diğer bireylerin yaşantılarını takip ederek kendisinde yetersizlik duygusu geliştirebilir ve buda kaygı düzeyinin artmasına sebep olabilir. Sosyal medya bağımlılığı bireylerin sosyal medyadan gelen bildirimleri sürekli takip etmelerine ve zamanlarının büyük bir kısmını bu uygulamalarda geçirmelerine neden olabilir. Bu uygulamalarda geçilen süre zaman içerisinde kontrol edilemez bir hale gelebilir ve bağımlılığa dönüşerek kişide stres seviyesinin artmasına sebep olabilir. Bu durum haber alma isteği ve zaman sıkıntısı sebebiyle bireylerde stres seviyesini artırabilir. Akman'a (2004) göre bireylerde ortaya çıkan stres birey ile çevrenin etkileşimi sonucu kendisini gösterir. Bu etkileşim sonucunda stres kontrol edilemeyen bir tepki olarak ortaya çıkar ve birey kendisinde var olan stresi kontrol edemez bir hale gelerek iradesi dışında süreç devam eder. Balcı ve Baloğlu'na (2018) göre bireyler sosyal medya uygulamalarıyla beraber iletişimi yüz yüze yerine sanal ortamda tercih eder. Ortaya çıkan bu durum yüz yüze iletişimde azalmaya neden olarak zaman içerisinde kullanım süresini artmasına ve sonucunda depresyona sebep olabilmektedir. Bireylerde ortaya çıkan sosyal medya bağımlılığı sebebiyle aile, hobi, çevre, akademik ortamlarda etkileşim azalarak bireyin yalnızlaşmasına ve sosyal çevre ile ilgili sorunlara yol açmaktadır (Balcı & Baloğlu, 2018). Alan yazına bakıldığında sosyal medya bağımlılığı ve depresyon arasında ilişki olduğu çeşitli çalışmalarla ortaya çıkarılmıştır. Durar (2018) yılında üniversite öğrencileri üzerine yaptığı çalışmasında sosyal medya bağımlılığı ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğunu, erkeklerin kızlardan daha fazla sosyal medyaya bağımlı olduklarını, sosyal medya kullanım süresi arttıkça sosyal medya

bağımlılığının arttığı sonucuna ulaşmıştır. Sosyal medya bağımlılığı puanları arttıkça depresyon puanlarının arttığını ve aralarında pozitif yönlü ilişkinin olduğunu, sosyal medya bağımlılık seviyesi arttıkça depresif belirti düzeylerinin arttığını belirtmiştir. Engin (2022) sosyal medya bağımlılığı ile depresyon arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu belirtmiştir. İşcan (2021) sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Demir Türkdoğan (2019) sosyal medya kullanım süresinin bağımlılığı artırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışma da sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, stres, depresif belirtiler arasındaki ilişki ve sosyal medya, anksiyete, stres ve depresif belirtilerin cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyiyle arasındaki ilişki incelenmiştir.

Araştırmanın Konusu ve Problemi

Bu araştırmanın konusu; lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığının anksiyete, stres, depresif belirtilere olan etkisinin cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyiyle olan ilişkisinin belirlenmesidir.

Araştırmada 1., 2., 3., 4. alt problem durumlarında bağımsız değişkenler cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi, bağımlı değişkenler ise anksiyete, stres ve depresif belirtiler olarak belirlenmiştir. 5. alt problem durumunda sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, stres, depresif belirtiler arasındaki ilişkinin düzeyi incelenmiştir.

Araştırmanın konusuna bağlı olarak temel problem durumları, alt problem durumları şunlardır:

1. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı çeşitli değişkenler (cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi) açısından farklılaşmakta mıdır?
2. Lise öğrencilerinin anksiyete düzeyleri çeşitli değişkenler (cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi) açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin stres düzeyleri çeşitli değişkenler (cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi) açısından farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin depresyon düzeyleri çeşitli değişkenler (cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi) açısından farklılaşmakta mıdır?
5. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, stres, depresif belirtiler arasında anlamlı ilişki var mıdır?

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının anksiyete, stres, depresif belirtilerle ilişkisinin çeşitli değişkenler (cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi) açısından incelenmesidir.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

We Are Social ve Meltwater (2024) ortaklığında elde edilen rapora göre sosyal medya kullanım düzeylerinin ve buna paralel olarak kullanıcı sayısının arttığı görülmektedir. Bu raporun en dikkat çekici tarafı kullanıcı sayısındaki büyük orandaki artış olmuştur. Rapora göre 5 milyar sosyal medya kullanıcısı olduğu raporda belirtilmiştir. Aynı raporda dünya nüfusunun 8.08 milyar olduğu ve geçen yıla göre %0.9 oran ile 74 milyon kişi eklendiği rapor edilmiştir. Raporda mobil telefon kullanıcılarının sayısı 5.61 milyara ulaştığını ve dünya nüfusunun %69.4'ünün artık bir mobil cihaz kullandığı vurgulanmıştır. 2023 yılına oranla kullanıcı sayısı %2.5 oranla artarak 138 milyon yeni kullanıcı eklendiği belirtilmiştir. Ocak 2024 verilerine göre dünya çapında 5.35 milyar internet kullanıcısı olduğu bu rakamın dünya toplam nüfusunun %66'sından fazla olduğu görülmektedir. Geçen yıla oranla %1.8 oranında büyüdüğü tespit edilmiştir. Aktif sosyal medya kullanıcılarının 5 milyar sınırını aştığını ve dünya nüfusunun %62.3'üne eşit olduğunu belirtmektedir.

Sosyal medya kullanımındaki artışın yanı sıra dünya genelinde mobil cihazların artık çok fazla kullanıldığı görülmektedir. Mobil cihazların daha fazla kullanılmaya başlaması ve akıllı telefonların yaygınlaşması ile birlikte kişiler artık mobil cihazlarında bulunan mobil uygulamalar üzerinden sosyal medyayı daha etkin kullanmaktadır. Mobil cihazlar üzerinden daha kısa sürede erişilen sosyal medyanın kullanılması zamanla kullanım süresini artırmakta olup zaman ile bu durum bağımlılığa dönüşebilmektedir. Tiryaki (2015) bağımlılığı kişinin herhangi bir şeye karşı güçlü isteğinden sonra ortaya çıkan yaptığı eylemin sonucunda duyduğu mutluluğun dışında gerçekleşmemesi halinde duyduğu huzursuzluk ve ayrıca daha öncesinde tecrübe edilmiş ve bunun sonucunda olumlu hisler ortaya çıkaran bir kavram olarak tanımlamıştır. İnsanların her gün Facebook, X (Twitter), Instagram vb. sosyal medya platformlarında zamanlarının çoğunu veya bir kısmını geçirmesi ve bunu yapmaya bağımlı hale gelmelerine sosyal medya bağımlılığı adını verilebiliriz. Savcı ve Sayan'a (2017) göre sosyal medya bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığının temelinde internet bağımlılığının olduğunu belirtmiştir. Sosyal medyayı aşırı olarak günlük hayatta kullanım, bireylerin sosyal hayatına zarar vermesi, yaşamın içerisindeki stresten kaçması, kullanımda azalma olunca hayatında problem yaşama, gergin ve sinirli olma, kullanım süresiyle alakalı olarak gerçekçi bilgilerden kaçınma olarak tanımlamaktadırlar (Savcı & Sayan, 2017).

Sosyal medya bağımlılığı toplumun her kesimini etkilediği gibi okul çağındaki bireyleri de etkilemektedir. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı nedeniyle arkadaş, aile, okul, sosyal çevresinde çeşitli sorunlar oluşturmaktadır. Lise öğrencilerinde sosyal

medya bağımlılığının meydana gelmesiyle beraber öğrenciler zaman içerisinde birçok sorunla karşılaşmakta ve bu durumun sonucu olarak psikolojik sorunlara yol açtığı düşünülmektedir. Bağımlılık düzeyi arttıkça birey zaman içerisinde anksiyete, stres ve depresif belirtiler gösterecek duruma gelebilmektedir. Ayrıca günümüzde anksiyete, stres ve depresif durumların sadece gerçek hayatta değil sanal ortamda da ortaya çıktığı görülmektedir. Bu durumla alakalı olarak lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının süreç içerisinde akademik başarısına etki edebileceği düşünülebilir. Ülkemizde sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, stres, depresif belirtilerle alakalı olarak çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Alan yazın incelendiğinde lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının anksiyete, stres, depresif belirtilerle ilişkisinin çeşitli değişkenlerle (cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi) ilişkisinin aynı anda çok az çalışmada incelendiği, yapılan çalışmaların genel olarak ön lisans ve üstü çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. İlgili araştırma kapsamında da belirtilen örneklem grubuna yönelik çok fazla araştırmanın yürütülmediği görülmektedir. Ancak mobil cihaz ve sosyal medya kullanım yaşının sürekli düştüğü günümüzde lise öğrencilerinin de problemlili kullanımlarının incelenmesi önemli görülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. İlgili araştırma Erzurum ilinde bulunan merkez ilçelerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. İlgili araştırmanın bulguları Erzurum ilinde bulunan merkez ilçelerdeki yedi farklı lise türünde 9., 10., 11. ve 12. sınıfta eğitim-öğretime devam eden 564 öğrenci ile sınırlıdır.
3. İlgili araştırma ve anketleri uygulama sürecinde bireylere ilişkin bilgiler araştırmacının hazırladığı “Kişisel Bilgi Formu” ile sınırlıdır.
4. İlgili araştırmada sosyal medya bağımlılığıyla ilgili bilgiler “ Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ)” nin ölçtüğü nitelik ile sınırlıdır.
5. İlgili araştırmada anksiyete, stres ve depresif belirtilerle ilgili bilgiler “Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeği” nin ölçtüğü nitelik ile sınırlıdır.

Varsayımlar

1. Araştırmada kullanılan “Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği(SMBÖ)”, “Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeği” nin gerekli verileri toplamayı sağladığı varsayılmıştır.
2. Katılımcıların ölçekleri uygularken gönüllü olduğu, soruları doğru anlayıp yansız ve samimiyetle yanıtladığı varsayılmıştır.
3. Araştırmada seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Terim ve Tanımları

Sosyal medya: Sosyal medya internet tabanlı olarak vakit ve yer fark etmeksizin paylaşmanın ve konuşmanın esas olduğu bir iletişim şekli olarak tanımlanmaktadır (Bat & Akıncı Vural, 2010).

Bağımlılık: Bağımlılık kişinin herhangi bir şeye karşı güçlü isteğinden sonra ortaya çıkan yaptığı eylemin sonucunda duyduğu mutluluğun dışında gerçekleşmemesi halinde duyduğu huzursuzluk ve ayrıca daha öncesinde tecrübe edilmiş ve bunun sonucunda olumlu hisler ortaya çıkarmış bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Tiryaki, 2015).

Sosyal medya bağımlılığı: Sosyal medya kullanımına karşıt zorlayıcı bir biçimde istekli olma, günlük hayatında çok fazla sosyal medyayı kullanma ve bu kullanımın giderek artmasıyla beraber bireyin yaşadığı psikolojik, bedensel ve sosyal problemler olarak tanımlanmaktadır (İliş & Gülbahçe, 2019).

Anksiyete: Bireyin fizyolojik olarak kalbin hızlı ve sık atması, nefes almakta güçlük çekmesi, hızlı nefes alma, el ve ayaklarında titremeler vb. belirtilere eşlik eden belirtilerle beraber psikolojik olarak bunalmak, heyecan, bir anda çok kötü bir şey olacak gibi sezgi ve korkuya kapılmaktır (Karamustafaoğlu & Yumrukçal, 2011).

Stres: Stres bireylerin tehdit veya zorluk gibi gördükleri hususlara karşıt olarak gösterdikleri içsel tepkidir (Durna, 2010).

Depresyon: Depresyon bireylerin kendilerini kederli, üzgün ve bir şey yapmaya gönülsüz hissettiği esas olarak mutsuzluğun hüküm sürdüğü, neşesizlik hastalığı olarak tanımlanmaktadır (Mete, 2008).

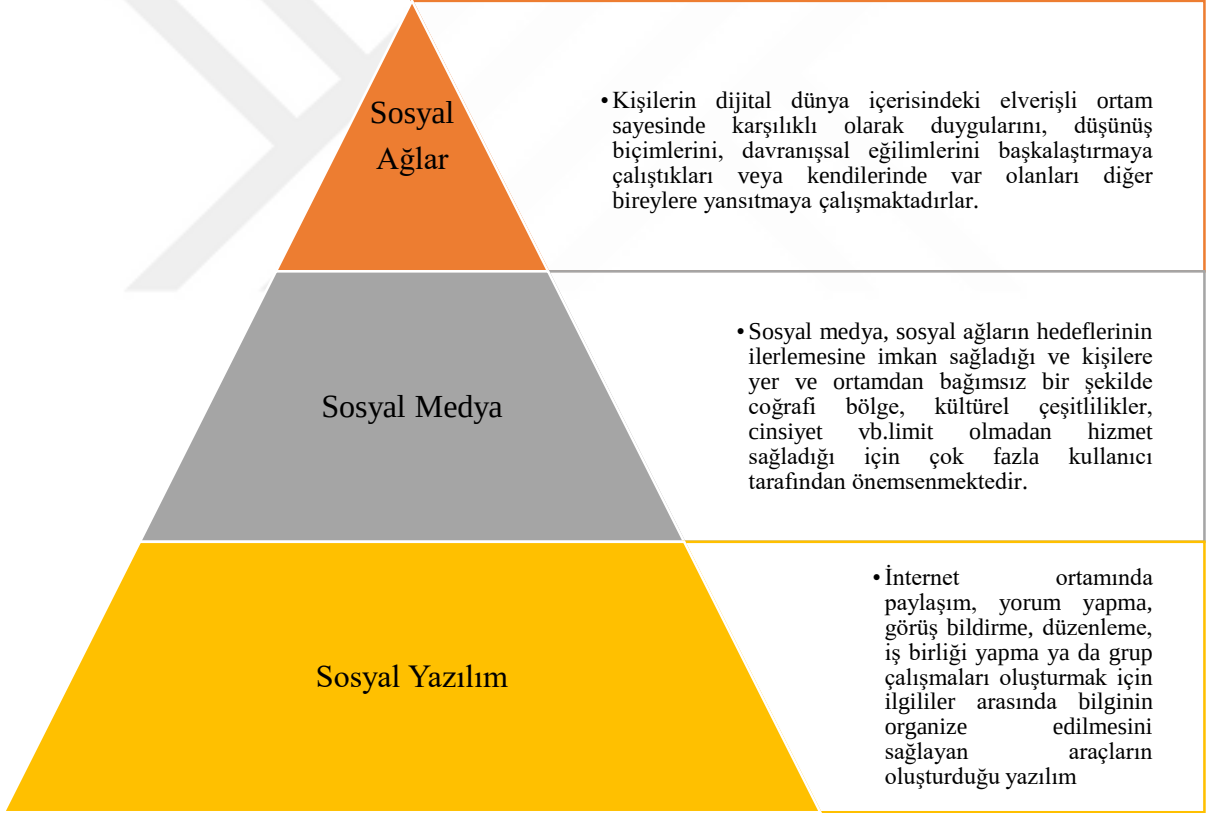
BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. SOSYAL MEDYA KAVRAMI

1.1.1. Sosyal Medyanın Tanımı

Sosyal bir varlık olan insan gelişen teknoloji ile beraber sosyalleşme ihtiyacını farklı platformlar üzerinden yürütmektedir. Özellikle bilgisayar ve internet ortamlarında yaşanan gelişmeler bireylerin sosyal çevrelerini sanal ortamlar üzerinde oluşturmalarına aracılık etmiştir. Bu bağlamda alan yazında “sosyal” kavramının geliştiği ve sanal ortamlar için de kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Şendağ (2019) tarafından oluşturulan Şekil 1’de sosyal yazılım, sosyal medya ve sosyal ağ kavramlarının birbirleriyle olan ilişkileri ve kısa açıklamaları belirtilmektedir.

Şekil 1: Sosyal Yazılım, Sosyal Medya ve Sosyal Ağlar

Şekil 1 incelendiğinde Sosyal yazılımların çatı kavram olduğu ve sosyal medyanın bu kavrama bağlı olarak geliştiği söylenebilir. Sosyal ağlar ise sosyal medya içerisinde yer alan alt başlıklardan biri olarak görülebilir. Bu bağlamda iki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan sosyal medya kavramında toplum ile alakalı, bağlantılı olan her şey sosyal sözcüğü ile ifade edilirken (Altan, 2004); medya her türlü mesajı farklı özelliklere sahip olan kitlelere kendi yöntemlerine göre biçimlendirerek tek yönlü olarak ileten kitle iletişim aracı olarak

tanımlanmaktadır (Mora, 2008). Sosyal sözcüğü ve medya sözcüğü bir araya gelmesiyle beraber medya sözcüğünün tek yönlü iletişimini ortadan kaldırarak bireylerin içinde bulunduğu sosyal medyanın karşılıklı ilişkiye dayalı olan çift yönlü veya karşılıklı bir iletişim aracı haline dönüştüğü düşünülebilir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler özellikle internetin günlük hayatta kullanımının yaygınlaşması ile birlikte farklı bir boyuta ulaşmıştır. İnternetin gelişimi incelendiğinde alan yazında Web 1.0 ile başlayan ancak durağan olarak nitelendirilen bir yapıdan söz edilebilir. Bu yapı kullanıcıların daha çok pasif kalmasına sebep olmaktaydı. Ancak teknolojik gelişmeler beraberinde Web 2.0, Web 3.0 ve Web 4.0 kavramlarının da gelişmesine aracılık etmiştir. İnternetin ortaya çıkışından sonra bu temel unsur üzerindeki çalışmalar, kullanım amaçları gün geçtikçe sayısız değişime uğramakla birlikte bilgisayar kullanan kişilerin gereksinimlerine göre değişip gelişme göstererek sosyal medyanın günümüzdeki durumunu vurgulayan Web 2.0 teknolojileri ortaya çıkmıştır (Kara, 2013). Belirtilen Web teknolojilerinin farkları ve süreç içinde yaşadığı değişimler Tablo 1’de ayrıntılı olarak sunulmuştur (Yılmaz, 2021).

Tablo 1: Web 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0’ın Tarihi

Web 1.0	Web 2.0	Web 3.0	Web 4.0
1990’lara kadar devam etti.	2004 yılında ortaya çıktı.	2010 yılında kullanılmaya başlanmıştır.	2016 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır.
İçerikler hazırdır.	Bireylerin ortak fikirleriyle ortaya çıktı.	Dijital dünyada varlığını sürdürür.	Dijital dünya ve yapay zekâ ile varlığını sürdürür.
Sadece bilgi sunar.	Kullanıcıların birbirleriyle iletişimine izin verir.	Her yerde bulunma, merkeziyetsizlik, yapay zekâ ve anlamsal web etkileşimi özellikleri vardır.	Yüksek seviyede otomasyon ve veri alışverişi sağlamaktadır.
Etkileşim yoktur.	İçerik üretme ve yönlendirmeye olanak sağlar.	Merkeziyet olmayıp çok yönlü etkileşim vardır.	Sanal ve artırılmış gerçeklik bu devirde üretilmiştir.
Tek yönlüdür.	Çift yönlüdür.	Çift yönlüdür ve bilgileri bireylerin isteklerine göre ayarlar.	Derin öğrenme ve makine öğrenmesi gibi sistemler oluşturmuştur.

Kullanıcılar aktif olarak etkileşim içinde bulunduğu ve sosyal medya araçlarının kullanıcı ile bulunduğu teknolojinin Web 2.0 ile beraber günlük hayata girdiği görülmektedir.

İnternet Web 2.0 ile beraber etkileşimli sanal dünyaya evrilmiştir. Bu evrilmeyle beraber benzer ilgi alanı ve çeşitli iş sektörlerindeki bireyler sosyal ağ siteleri üzerinden çok geniş kitlelerin fikir alışverişinde bulunduğu ve buluşmaya başladığı bir ortam haline gelmiştir (Bozkurt, 2010).

Bat ve Akıncı Vural'a (2010) göre sosyal medya internet tabanlı olarak vakit ve yer fark etmeksizin paylaşmanın ve konuşmanın esas olduğu bir iletişim şekli olarak tanımlanmaktadır. Sosyal medya sürekli olarak güncelliğini koruması, birçok kişi tarafından kullanılabilmesi, bireylerin sanal paylaşımlarına imkân sağlaması açısından en kullanışlı mecralardan biridir. İnsanlar sosyal medya üzerinden gündelik olarak düşüncelerini paylaşmakta, fikirleri üzerine tartışma yapabilmekte, özgün fikirler üretebilmektedir. Sosyal medya insanların fotoğraflarını, videolarını paylaşabildiği, gerçek dünyada yaşıyor gibi sanal dünyada yaşayabildiği yeni bir görüş çizebilmektedir (Bat & Akıncı Vural, 2010). Brar (2022) sosyal medyayı ergenlerin istedikleri zaman ulaşabildiği ve diğer bireylerle ilişkilerini geliştirebildikleri bir ortam olarak tanımlamaktadır.

Sosyal medya tabiri bu platformu kullanan kişilerin karşılıklı olarak bilgi, fikir, meraklarının paylaşıldığı etkileşimlerine imkân veren çevrimiçi araçlarla beraber web sitelerini içermektedir. Sosyal medya teknolojik ilerlemeyle beraber kelimeler, resimler, video ve ses dosyalarının birleştiği şemsiye bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Onat, 2010). Sosyal medya kullanan kişi tarafından bloklardan, forumlardan oluşan bilgilerin teşkil edilmesine, değişime imkân vermesine izin veren, bireylerin sadece bilgi almaları değil bilgiyi sosyal medyadan yararlanarak aktif olarak ürettikleri internet temelli etkileşimli uygulamalardır (David, 2021). Sosyal medyanın varlığıyla ilgili farklı düşünceler bulunmaktadır. İş dünyasında ve özel sektörde ticari ve pazarlama amaçlı harcama olarak sosyal medyaya bakılırken toplumsal hayatta bireyler ve kurumlara açık olması farklı tanımlara yol açmaktadır. Akademik alanda çalışma yapanlar için ise sosyal medyanın etki kapsamı, bireyler üzerindeki tesiri tartışılmaktadır (Eraslan & Çakıcı Eser, 2015). Genel olarak sosyal medya tanımlarından yola çıkarak sosyal medyanın insanların gündelik yaşam içerisinde zamandan tasarruf ederek dünya çapında birçok kişiyle aynı anda karşılıklı olarak iletişime geçtiği, fikirlerini aynı anda birçok kişiyle paylaşabildiği, aynı düşünceye sahip kişileri bir araya getiren, insanların tüketen değil aynı anda üretime dâhil olduğu sanal bir ortam olarak düşünülebilir.

1.1.2. Sosyal Medyanın Gelişimi ve Tarihçesi

Kendine özgün niteliklere sahip olan sosyal medya iletişim alanında binlerce yıllık birikimi ve tecrübeyi ortaya koyan bir araçtır (Yaşar, 2020). İnsanlar sözcükleri ve yazıyı

keşfetmeden önce taşlara yapılan oyma, mağara resimleri gibi ilkel sembolleri kullanmış, matbaanın doğuşuyla beraber iletişim kitlesel bir hal almıştır. Sosyal medyanın dünyada yaygınlaşmasıyla beraber insanların birbiriyle olan bağı giderek artmış ve birbirini daha fazla etkilemeye başlamıştır (Tufan Yeniçıktı, 2022).

Samuel Morse'un 1844'de ilk telgraf ile mesajı göndermesiyle beraber sosyal çağın gelişmesine ve uzun mesafeli iletişimin doğmasına sebep olmuştur. 1875-1920 yılları arasında ikinci sanayi devrimiyle 1876'da Aleksander Graham Bell telefonu bulmuş, 1907'de Le De Forest radyoyu icat etmiş ve 1886'da herkesin evine ulaştırmıştır (Kuşay, 2013). Süreç içinde yaşanan tüm bu gelişmeler ilerleyen yıllarda ortaya çıkan teknolojik ilerlemelerin de altyapısını oluşturarak kitlesel iletişimin gelişimine önemli katkılar sunmuştur.

Aksu ve İrgil (2003) interneti dünya çapında bulunan bilgisayarların birbirine bağlandığı bir ağ şeklinde tanımlamaktadır. Sosyal medya internetin bir gelişim ürünü olarak ortaya çıkmaktadır. 1970 yılında Amerika Savunma Bakanlığı tarafından Alpanet adlı tasarı ortaya çıkmıştır. Asıl amacı askeri, bilim ve teknolojiyi ileri taşımak olan Alpanet 15 bilgisayarın birbirine bağlanmasıyla oluşan basit bir internet ağıdır. 1972 yılında kamuoyuna konferans ile beraber duyurulan Alpanet kamu dairesi ve özel şirketlerle beraber bütün dünyaya yaygınlaşmaya başlamıştır (Şahin, 2018).

Dijital devrimin saygın bir ürünü olan sosyal medya Word Wide Web (WWW) uygulaması olarak tabir edilir. Bu uygulama daha sonra Web 1.0 uygulamasını oluşturmuştur. Web 1.0 sosyal medyanın ilk temsilcisi olarak kabul edilir. Web 1.0 da tek boyutlu bir iletişim vardır ve kullanıcı bireyler sadece sağlayıcının takdim ettiği ile yetinir. Kullanıcıların içeriğe herhangi bir müdahalede bulunamaması günümüzün sosyal medyasının temelini oluşturan Web 2.0'ın ortaya çıkışına neden olmuştur (Eraslan & Çakıcı Eser, 2015). Etkileşimi ve paylaşımına olanak sağlayan, kullanan bireylerin aktif olarak katıldığı platformlardan oluşan sosyal medya Web 2.0'ın ortaya çıkmasıyla beraber doğmuştur. Web 1.0 ile atılıma geçen uygulamalar Web 2.0 ile hızını artırmıştır. Web 1.0'da bireyler sadece pasif ve kullanıcı konumunda iken Web 2.0 ile beraber kullanıcılar içerik üreten ve paylaşan aktif konuma geçmiştir (Mavnacıoğlu, 2015). Web 2.0'dan yararlanan bireyler bilgi, belge, medya gibi içerikleri üretebilir ve bu içerikleri birbirleriyle engelsiz ve istedikleri gibi paylaşabilir. Web 3.0 kullanılan cihazlar arasında etkileşim sağlayarak kullanıcıların ürettikleri içeriklerin anlamlandırıldığı ve ihtiyaca göre sunan platformdur. Web 2.0'da içerik üretmeye odaklıyken Web 3.0'ın verileri anlamlandırmasıdır (Şahin, 2018).

Microsoft'un 1999 yılında geliştirdiği Messenger programında kullanıcılar sanal isimlerini kullanma derdi olmaksızın gerçek isimlerini kullanabilecekleri bir ortam

sağlamıştır. 2003 yılında kurulan LinkedIn 2006 senesinde ilerleme kaydederek sosyal medya içerisinde bir şeylerin başkalaşmaya başladığını kanıtlayarak üye sayısını büyük bir değerde artırma imkânı buluştur. Türkiye’de 2004 senesinde kurulan Yonja.com sosyal medyanın gelişimine önemli vurgu yapmış ancak zamana karşı kendisini güncelleyemediği için yerini diğer sosyal medya aygıtlarına bırakmıştır. Bir resim paylaşım sitesi olarak 2004’te yayına girmiş olan Flickr üye sayısının artmasıyla sevilen bir paylaşım sitesi haline gelmiştir. Mark Zuckerberg’in kontrolüyle beraber Facebook 2004 senesinde yayına giriş yapmıştır. İlk zamanlar yalnızca kendi üniversitesi içinde kullanılan site zamanla farklı üniversiteler yayılmış ve bütün dünyaya hizmet etmeyi amaçlamıştır. Alt yapı ve kullanılan teknolojiyle zamanındaki rakiplerine fark atan sosyal medya sitesi çok hızlı şekilde dünyaya yayılmıştır (Sarıçam, 2015).

Günümüzde çok hızlı bir şekilde gelişen sosyal medya uygulamaları insanların her an birbirleriyle iletişimlerine imkân verir ve bireylere birbirlerinin ne yaptıklarını takip etme fırsatı sunar. X (Twitter), Instagram, Snapchat gibi sosyal medya platformları 2000 yılı ve sonrası dünyaya gelen milenyum çocukları olarak tabir edilen bireyler açısından bu platformların dijital yerlileri olarak görülmektedir (Satıcı, 2020). Sosyal medyanın tarihsel süreç içerisindeki sıralı gelişimi Tablo 2’deki şekilde özetlenebilir (Fidan, 2021).

Tablo 2: Sosyal Medyanın Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi

Yıl	Sosyal medyanın gelişim tarihi
1971	İnternet üzerine İsviçre’de çalışan iki farklı uzmanın birbirine iki taraflı e-mail atması.
1979	Tom Truscot ve Jim Ellis’in kendi kurdukları USENET ile beraber bütün internet kullanıcılarına mesaj göndermesi
1990	Word Wide Web(www) ile beraber iletişimin rahatlatılması amaç edildi.
1994	Justin Hall tarafından blog olarak bilinen ilk platform çıkarıldı.
1995	Classmates.com platformunun kurulması ile beraber İnternet kullanan kişiler lise ve üniversite arkadaşları ile etkileşim kurdu.
1995	MIRC ve ICQ adında sohbet platform oluşturuldu.
1999	Blogger adlı çevrimiçi günlüğü platform Google tarafından satın alındı.
2001	James Wales’in Wikipedia platformunu oluşturdu.
2003	Bireylerin başka kişilerle iletişim kurması ve bilgi iletmesi için LinkedIn kuruldu.
2004	Marc Zuckerbeg tarafından çok hızlı şekilde dünyaya yayılan facebook kuruldu.
2005	Youtube kullanıcılara sunuldu.
2006	X (Twitter) kuruldu.
2009	Foursquare platform kuruldu.

2010	Whatsup messenger kuruldu.
2010	Kevin Systorm ve Mike Krieger tarafından İstagram kuruldu.
2011	Snapchat uygulaması oluşturuldu.
2015	Periscope platform kullanıcılara sunuldu.
2016	ByteDance şirketi TikTok'u piyasaya sürdü.

1.1.3. Sosyal Medya Özellikleri

Sosyal medya geleneksel medyadan farklı olarak iki taraflı bir iletişim sağlayarak zaman ve mekân sınırlaması olmadan ses, resim, hareketli görüntü gibi sınırlamaları aşarak varlığını devam ettirmektedir (Uluç & Yarcı, 2017). Günümüzde sosyal ağlar zaman ve mekân sınırlaması olmadan varlığını sürdürür. İnsanların komşularıyla iletişim kurması için zorunlu bir şekilde komşuluk ilişkilerine gerek yoktur. İnsan ilişkileri bir defa oluştuktan sonra bozulma olmadan devam eder. Bireylerin tanıdığı kişiler başka bir yere taşınsa bile daha sonra hangi boyutlarda iletişim kurdukları kimlerle daha güçlü iletişime girdikleri hatırlanır (Kara, 2013). Bu iletişim sayesinde uzun yıllar geçmiş olsa bile mekân fark etmeksizin bağ kurduğu insanlarla iletişim geçme imkânı bulabilirler.

Sanal haberleşme ortamı sunan sosyal medya yaşadığımız zamanda gündelik yaşamın kişisel bir parçası haline gelmiştir. Sayısız kullanıcının yöneldiği sosyal medya insanların yeme içme gibi gündelik alışkanlıklarının bir parçası haline gelerek her kesimden insanın bir araya gelmesini sağlamaktadır (Çalışkan & Mencik, 2015). Sosyal medya platformlarına bireyler internete ulaşılabilirdikleri ev, okul, bahçe, iş yeri vb. birçok ortamda kolay bir şekilde erişebilir. İnternet tabanlı olan bu platformlar sosyal medyanın insanların rahatlıkla ulaşılan bir ürün olmasına, tüketim sağlamasına ve ihtiyaca göre üretime geçmesine yardımcı olur (Terzi, 2019). Sosyal medya uygulamaları sayesinde bireysel kullanıcılar kendilerine özel sayfa oluşturma imkânı bulmakta bununla beraber dünyayla iletişime geçebilmektedir (Tutgun Ünal, 2020). Sosyal medyanın özellikleri Mayfield (2010) tarafından aşağıda belirtildiği şekildedir (Akt., Bat & Akıncı Vural, 2010):

- Katılım: Toplumun bütün kesiminden bireylerin sosyal medya platformlarını etkin ve cesur bir şekilde kullanması önemlidir. Ayrıca sosyal medya kullanıcıları tarafından geri bildirim alır.
- Açıklık: Sosyal medya uygulamaları dönüt yapılmasına ve katılımcılara şeffaftır. Bu hizmetler kullanıcıların oylama yapmasına, yorumlarda bulunmasına, bilginin paylaşım yapılmasında cesur ve ender bir şekilde bu ulaşımlara kolaylık sağlar.
- Konuşma: Geleneksel medyanın içerik veya bilgi aktarımı odaklı olması yerine sosyal medya iki taraflı olarak konuşmaya imkân sağlaması bakımından fırsat oluşturur.

- Topluluk: Sosyal medya kullanıcı topluluklarına hızlı bir şekilde iletişimde yardımcı olur. Bu topluluklar sevdikleri, ilgilendikleri şeyleri paylaşma imkânı bulur.
- Bağlantılık: Sosyal medya uygulamaları kendi aralarında bağlantı sağlayabilmekte ve insanların ilgi alanlarına giren bir durumda link sağlamasına olanak sağlamaktadır.

Günümüzde sosyal medya araçları internet tabanlı bir iletişim şekli olarak bireylerin her zaman ve her yerden erişebilecekleri ortamlar haline gelmiştir. Bu durum bireylerin günlük ve profesyonel yaşantıları içinde sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanmalarına sebep olmaktadır. Sosyal medya ortamlarının hayatın her anında kolayca ulaşılabilir olmaları, her yerde bulunabilmeleri, toplulukları bir araya getirebilmeleri gibi özellikleri sayesinde öğrenmede dâhil olmak üzere çeşitli amaçlar için kullanılabileceğini göstermektedir. Eraslan ve Çakıcı Eser'e (2015) göre sosyal medyaya sınır kavramını aşıyor olması, bireyleri birbirine yakınlştırıyor olması sebebiyle yeni dillerden biri olarak bakmış küreleşmenin tam olarak karşılığı olduğunu düşünerek bir evin odalarına benzeterek bütün dünyanın çok yakın olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda Manvacıoğlu (2009) sosyal medyanın temel özelliklerini şu şekilde sıralamaktadır:

- Zaman ve yer fark etmeksizin paylaşımın ön planda olduğu internet uygulamasıdır.
- Kullanıcılar kendilerinin ortaya çıkarttıkları içerikleri kolay bir biçimde internet veya mobil ortamda paylaşmaktadırlar.
- Kullanıcılar başka kişilerin paylaşım, yorumlarını takip edebilmektedir.
- Kullanıcılar sosyal medyada takip ettiği kadar takipte kalınan durumundadır.
- Sosyal medyanın esas amacı kurallar içinde değil içten bir sohbete dayanmasıdır.

1.1.4. Sosyal Medya Araçları

Sosyal medya Web 2.0 teknolojisiyle beraber dünya üzerine yayılmıştır (Yılmaz, 2021). Bu teknoloji sayesinde insanlar sadece bilgisayarlar üzerinden değil gündelik yaşamda akıllı telefon üzerinden bu teknolojiye ulaşabilmekte ve kullanmaktadır. Bu sayede insanlar anlık olarak dünyadan haberdar olmakta, bilgiye hemen ulaşabilme imkânı bulmakta ve bu bilgiyi yayma imkânına sahip olmaktadır. Sosyal medya araçları zaman içerisinde çeşitli şekilde sınıflandırılmaktadır. Hazar (2011) sosyal medya araçlarını aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

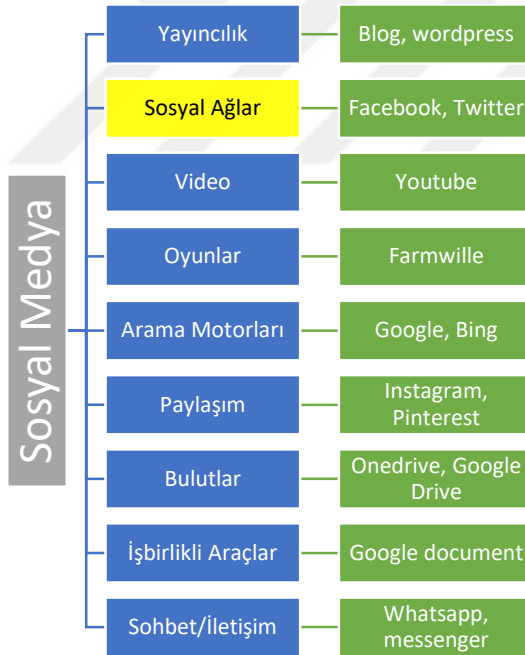
- Sosyal ağlar: Facebook, LinkedIn, Xing, Myspace
- Blog siteleri: Cnet, BoingBoing, Kottke
- Video paylaşım ağları: Yahoo, Google Videos, Youtube, Dailymotion
- Fotoğraf paylaşım ağları: Photo, Fotomomunity, Photosing, 1x

- Bilgi paylaşım ağları: Wikipedia, Wiki, Intelipedia
- Mikroblogging paylaşım ağları: X (Twitter)

Başka bir sınıflandırmada Akar (2010) sosyal medya araçlarını aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

- Bloglar
- Mikroblogging
- Wikiler
- Sosyal işaretleme
- Medya paylaşım siteleri
- Podcasting
- Online sosyal ağlar ve sosyal ağ siteleri
- Sanal dünyalar

Şendağ (2019) tarafından ise sosyal medya araçları aşağıdaki Şekil 2’de sınıflandırılmıştır.

Şekil 2: Sosyal Medya Araçları

Alan yazın incelendiğinde sosyal medya araçlarının farklı şekillerde sınıflandırıldığı görülmektedir (Akar, 2010; Hazar, 2011; Şendağ, 2019). Bu sınıflandırmaların oluşmasında özellikle yıllar içerisinde bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin önemli etkilerinin olduğu söylenebilir. Ancak genel olarak bakıldığında sosyal medya araçlarına Bloglar, Sosyal ağlar, Wikiler, Podcasting, Forumlar ve Sanal Dünyalar gibi birçok örnek

gösterilebilir. Teknolojik alanda yaşanan gelişim ve değişimlerle beraber bu örneklerin artabileceği öngörülmektedir.

1.1.4.1. Sosyal ağlar

Sosyal ağlar kullanan üyelerin ücretsiz olarak yararlandığı arkadaş edinmek, uygulama oluşturup bunları kullanabilme, haber oluşturma, anlık mesaj gönderim ve almalarını sağlayan sitelerdir (Sarıçam, 2015). Web ortamında hizmet eden sosyal ağ siteleri kullanan bireylerin bir sanal ağ ile birbirlerine birleşimine olanak sağlamaktadır. Kullanıcılar diğer bireylerle bilgilerini, oluşturdukları içerikleri paylaşır ve farklı sosyal anlam içerikli kombinasyonlar birbirine bağlanır (İşlek, 2012). Sanal yaşam içerisinde bulunan sosyal ağlar üyelik istemekte ve üye olan kişilerin kendisini tanıtan fotoğraf, müzik, yazı, video gibi profil hazırlamasını istemektedir. Kişiler bu sayede kendisini ifade edebilmektedir. Gerçek yaşamda bir gruba ait olmanın sanal ortama göre daha zor olması, gerçek yaşamda sosyal ağların daha sık görüşülen kişilerden oluşması sosyal ağ ile gerçek hayattaki sosyal ağın farkını oluşturmaktadır. Sosyal ağlarda sayfanın hepsini bireyler kendisi oluşturup kendini ortaya çıkaran içerikler eklemesiyle web sitelerinden farkını oluşturmaktadır (Baysal, 2010). Sosyal ağlara kayıt olan bireyler farklı insanlarla iletişime geçmeden önce kendi çevresiyle iletişimde bulundukları anlaşılmaktadır. Sosyal ağlarda kişinin profilinin başkaları tarafından görülebilmesi bireyin kendisine bırakılmıştır (Büyüksener, 2009). Ülkemizde en çok kullanılan sosyal ağlar içerisindeki sosyal medya uygulamalarına Facebook, LinkedIn, Xing, Myspace örnek olarak verilebilir. Sosyal ağlar kullanıcıların Facebook, Myspace gibi sosyalleşmesine imkân tanırken, LinkedIn, Xing gibi iş hayatını merkez alabilir. Bunun dışında müzik, hobi, eğitim merkezli sosyal ağlar bulunabilmekte ve kullanıcılar kendilerine uygun profil oluşturup gruplarda yer alabilmektedir (Mavnacıoğlu, 2015).

1.1.4.2. Bloglar

Blog sözcüğü İngilizce weblog kelimesinin kısaltılmışıdır. Türkçeye açık günlük, e-günlük gibi isimlerde kullanılsa da tam bir karşılığı yoktur. Kullanan kişilerin teorik bilgiye ihtiyaç duymadan bireyin beklediği bir şeyi kendi isteğine göre oluşturduğu günlüğe benzeyen web sitelere blog denir. Kullanıcılar blogları oluşturup güncellerken herhangi bir kurallı bilgiye ihtiyaç duymamaktadır. Teknik bilgiye ihtiyaç olmadığı için kullanması ve idaresi kolay bir şekilde kullanıcılar oluşturdukları yazılı, görsel ürünlerini internet sayesinde tüm dünyaya yayabilir. Blogları okuyan kişilere bilgi edinebilme imkânı sağlarlar (Alikılıç & Onat, 2007).

Bloglar herkesin ulaşabileceği şekilde kişilere gösteri ve bilgi vermek amacıyla yazılırlar. Blogların çeşitli içeriklerde bulunmaktadır. Bazı bloglar bilgi amaçlı, bazıları yazan kişinin günlüğünü, bazıları bireysel fikirleri, görüşlerini, düşüncelerini, deneyimleri ve yorumları içermektedir (Karaçor, 2009). Bilgiye ulaşmak haberleşme teknolojisindeki gelişmeyle beraber daha kolay olmuştur. Bilginin merkez olduğu toplumsal yapı, çabuk haberleşme, değişen teknolojiyle beraber yaşıntımız içindeki gereksinim halini aldığı düşünülebilir (Karabulut, 2015). Blogları maliyetin fazla ve teknoloji kullanılmasının iyi bilinmesi gereken web sitelerinden farklı olarak bilgisayar kullanıp internete ulaşabilen herkes tarafından meydana getirilebilir (Karcıoğlu & Kurt, 2009). Maliyetsiz olması, ulaşılabilir olması, özgür bir ortam sağlaması ve kontrolünün olmaması gibi sebeplerle birçok alanda ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Bloglar bireysel ilgi, kurumsal tanıtım gibi çok geniş alanda kullanıma imkân sağlamıştır. Bloglar gazetecilik, eğitim, siyaset ve alışveriş yapma gibi başlıklarda toplanmaktadır (Özüdoğru, 2014).

Mavnacıoğlu (2015) Web 2.0 teknolojisiyle beraber hayatımıza nüfus eden blogların farklı sektör, kullanım alanlarında ortaya çıktığını ve sayılarının hızla arttığını bunun sebebinin ise aşağıdaki özelliklerden meydana geldiğini belirtmiştir:

- İnternet sitelerine göre daha çabuk bir şekilde meydana gelebilmesi,
- Değişik işkolu ve hedeflere göre hazırlanabilmesi,
- Güncel kalabilmesi,
- Maliyetinin çok az olması,
- Oluşturmak için teorik bilgiye ihtiyaç duyulmaması,
- Etkileşim seviyesinin ileri olması,
- Kolay bir şekilde oluşturulabilmesi,
- Bireylerin hatıra, yaşıntı, gezmek, yemek, günlük yaşamdaki mutlu veya mutlu olmadıkları durumları başkalarına aktarabilmesi,
- Herhangi bir ürünü almak için internette paylaşılan önerilerden yararlanılabilmesi,
- Bireylerin ilgilerine göre kategorilerin oluşturulması şeklindedir.

1.1.4.3. Wikiler

Özkütük'e (2007) göre Wiki adı Hawaii lisanına göre çabuk anlamında olan wikiwiki sözcüğünden oluşmaktadır. En kolay anlamıyla Wiki bireylerin web sayfaları içerisinde istediği gibi düzenleme yapabilmesine olanak sağlayan bilgi sayfası birlikleridir. Bireylerin bilgiye ulaşması ve belgelemesi çok kolaydır (Özkütük, 2007). Wiki sayfaları tüm kullanıcıların katkıda bulunduğu sanal ansiklopedi özelliği taşır. Bireyler açık kaynak olarak

bu sayfalara girerek buradaki bir konu hakkındaki bilgiyi değiştirebilir ve kullanma imkânı bulabilir (Bostancı, 2010). Yazı, görüntü, ses biçiminde olan dosyaların üretim ve paylaşılmasına olanak sağlayan wiki uygulaması bulunduğumuz dönemde çeşitli hedefler için bir arada olan grupların müşterek bilgi platformu oluşturması için yaygın şekilde kullanılmaktadır (Aytekin, 2011). Wiki üye olmadan misafir olunabilen kullanıcıların içerik oluşturabildiği, düzeltebildiği, silme ve değişime olanak sağlayan web sitelerdir. En çok tanınan wiki uygulaması 2001 yılında ortaya çıkan evrimii ansiklopedi anlamına gelen Wikipedia'dır (Karaman vd., 2008).

İnternetin abuk gelişimiyle beraber sosyal medya platformlarında nitelikli içerik sorunu oluşmuştur. Bu sorunu çözmek için Wiki bilgiyi paylaşım platformlarından yararlanılmıştır. Wiki platformunda sayfanın içerisinde geçen sözcükler linklerle birbirine bağlanıp büyük veri tabanı oluşturur (Eminoğlu, 2016). Wikiler sosyal medyanın sanal kütüphanesi şeklinde adlandırılabilir. Fakat kütüphaneden farklı yanı bilgiyi paylaşırken ispat yükümlölüğünün olmamasıdır (Yavaş, 2020).

1.1.4.4. Mikrobloglar

Mikrobloglar ani ve kısa kavramlar ile diğer bireylerle içerik paylaşımına olanak sağlayan sitelerdir (Sarıçam, 2015). Mikroblog ortak zaman diliminde farklı ortamlarda bulunan katılımcı kişilerin ileti ve haber paylaşmasına imkân sağlayan bir web teknolojisi olarak kabul edilir (Tufan Yeniçıktı, 2017). Bloglar internet gazetesi olarak adlandırılabilirken, mikrobloglar ise günlük olarak adlandırılabilir (Yağmurlu, 2011). Bloglar ile mikroblogları karşılaştıracak olursak mikroblogların en önemli özelliği anlık olarak ve kısa içeriklerle beraber diğer bireylerle içerik paylaşımı üretmesidir. En popüler mikroblog servisi X (Twitter)'dir (Eraslan & akıcı Eser, 2015). En popüler mikroblog servisi olan X (Twitter) sayesinde insanlar kısa cümleler, fotoğraf ve videolar paylaşma olanağı bulur.

1.1.4.5. Podcasting

Karaman vd.'ne (2008) göre Poscast uygulamaları ses veya video dosyalarının bir hedef çatısı altında web üzerinden paylaşımında bulunulmasıdır. Ortaya ilk çıkışı 2004 yılında olan Poscast kavramı ses dosyalarının taşınabilen oynatıcılarla beraber dinlenilmesi için yararlanılmıştır. Müzik, haber gibi sesli ve görüntölü olarak yayınlanması sevilen bir ortam olmasını sağlamıştır. Postcastler sayesinde bireyler içeriği oluşturabilir, paylaşabilir dinleyip izleme imkânı bulabilir. Kısa ses kayıtları oluşturulup eğitim alanında veya taşınabilir olmasıyla eğitimin sınıf ortamı dışında devam ettirilmesini sağlayabilir (Karaman vd., 2008). Podcasting kişisel uygulama, radyo, pazarlama, eğitim gibi değişik sahalarda geniş kullanıcı

topluluklarına sahiptir. Bu araçlar ile oluşturulan ses veya video dosyası siteler sayesinde bireyler veya toplulukların kullanımına sunulmaktadır. Kişiler sunucu sayesinde Podcast yayınlarını kendi bilgisayarına yükleyip abonelik yaparak bu uygulamadan yararlanmış olur. Kullanıcılar Podcastleri internetten mobil cihazlarına yükleyip internet bağlantısı olmaksızın istediği yere iletebilir veya kendisi dinleyebilir (Gülseçen vd., 2010).

Podcast genel olarak içerik ve içeriğin yayınlanış biçimine verilen addır. Web sitelerinden bilgisayar ortamına indirilen dijital ses kaydı diye tanımlanabilir. Bu yayını yapan kullanıcılara Podcaster denir. Podcasting çevrimiçi yayınların üyelik ile beraber tüketicilere iletilmesi, Podcast ise ses dosyası şeklinde adlandırılabilir. Radyodan farkı internetin olmadan yere ve süreye bağlı olmaksızın, içeriği değiştirme imkânı sağlayan, indirilerek kullanılması ve kullanan kişinin kontrolünün olmasıdır (Kaynar, 2021).

1.1.4.6. Forum

Forum bilgi ve paylaşım platformu olarak amacına hizmet eder. Forumlar bireylerin ilgisini çeken konular, günceli takip etmek, spor, siyaset, sanat, magazin, sağlık gibi alanlarda amaçları yerine getirir. Kullanıcılar bilgilerini binlerce kişiye ulaştırarak fikirlerini diğer kullanıcılarla yarıştırmaya bir ortam sağlar. Bir dedikodu ortamı olarak da kullanılan forumlarda bireyler hesap verebilme, suçlanma gibi sorumluluklardan muaf olarak diğer kişilere erişme imkânı bulmaktadır (Kocabay, 2007).

Forumlarda yetki seviyesi en yüksek kişi olan yönetici veya moderatör bulunur. Yöneticiler üye olmak isteyen kişilerin başvurularını onaylar ve modern forumlar oluşturur. Moderatörler ise postaların tasdik etmek, temizlemek, kullanıcıları engellemek gibi işlerle uğraşır. Forumların temel yapı taşı üyeler oluşturur (Yağmurlu, 2011). Bireyler forumlar sayesinde çevrimiçi olarak, gerçekte kim olduklarını saklayarak sorularını sorma veya bunlara cevap alma imkânı bulabilir. Forumlar bireylerin iletişimde bulunduğu çevrimiçi toplulukları oluşturur denilebilir.

1.1.4.7. Sanal dünyalar

Bireylerin kullanan kişiyi temsilen bir görsel veya üç boyutlu model sayesinde öteki bireylerle iletişim kurarak bazen oyun oynama amacıyla bazen de sanal ortam sayesinde çevrimiçi olarak sosyalleşme amacıyla oluşturulmuştur (İşlek, 2012). Kullanıcıların gerçek kimliklerini kullanmaması sanal iletişimde gerçeklik olgusunun kaybolmasına neden olmaktadır. Oyunlar kişinin girdiği ve örnek aldığı karakterle beraber bir model oluşturmaktadır. Birey oyun oynadığı süreç içerisinde oyunun bir bölümü haline gelerek bireysel yaşamından uzaklaşmakta başka bir kimliğe bürünmektedir. Kişiler oyunlar

sayesinde giderek gerçek yaşamdan uzaklaşmaktadır. Sahte bir kimlik oluşturmaları bireyleri gerçek yaşamdan uzaklaştırmaktadır (Sucu, 2012).

İsmayılzada'ye (2017) göre gerçek dünyada bedenimizle tek bir mekânda bulunurken sanal ortamda zaman ve mekânın önemi ve ayrıca dil, din, ırk farkı gibi bir ayrım da yoktur. Olanı değil bireylerin istediklerini ortaya koyar. Sosyal hayatta başarı elde edememiş bireyler sanal ortam sayesinde başarıya ulaşabilir. Bireyler gerçek yaşamda sakladıkları duygularını sanal dünyada ortaya çıkarabilir. Sanal ortamlarda avatar denilen bireylerin kimlikleri, temsil ettikleri görüntüleri profillerinde onlarla ilgili bilgileri içermektedir. Gerçek ve avatar arasındaki fark bireyin ne kadar sahte kimliği olduğunu gösterebilir (İsmayılzada, 2017).

1.1.5. Sosyal Medya Uygulamaları

Kont (2022) ülkemizde en çok kullanılan sosyal medya uygulamalarını Facebook, YouTube, WhatsApp, X (Twitter), Instagram olarak belirtmiştir. We Are Social ve Meltwater (2024) Dünyada ve Türkiye’de internet ve sosyal medya kullanım raporunda dünyada en çok kullanılan sosyal medya uygulamalarından bazılarını örnek verecek olursak sırasıyla Facebook, YouTube, WhatsApp, Instagram, Wechat, TikTok olarak sıralanmıştır. En çok zaman geçirilen sosyal medya uygulamalarından bazılarını örnek verecek olursak YouTube, Facebook, WhatsApp, Instagram, TikTok gibi sıralama devam etmektedir. İlgili araştırma kapsamında dünyada ve ülkemizde en çok kullanılan sosyal medya uygulamalarının Facebook, YouTube, WhatsApp, Instagram, X (Twitter), TikTok, Snapchat olduğu görülmektedir.

1.1.5.1. Facebook

Bir sosyal ağ olarak Facebook belki de ilk akla gelendir. Harvard üniversitesinde öğrencilerin kendi arasında bir iletişim şebekesi oluşturmak için 4 Şubat 2004 yılında Marc Zuckerberg tarafından kurulmuştur. Facebook kullanıcı sayısının fazla olması bakımından çok fazla tanınmıştır (Eryılmaz & Zengin, 2014). Ülkemizde ilk olarak 2007 yılında kullanılmaya başlanan Facebook’u kullanan bireyler arkadaş edinme, eğlenmek, günceli takip etme, düşünce alış verişinde bulunma gibi amaçlar için gerçekleştirmektedir. Bireyler boş kaldıkları zamanlarda eski ya da yeni yeni arkadaş edinerek var olmaya çalışır. Facebook ergen kullanıcıları kendisine sürüklerken çeşitli noktalarda denetim olanağının olmaması, yasalarla çizgisinin tam olarak çizilememesi, gizlilik konusunda kullanıcılarını endişeye sokması bireyleri korkuya itmektedir. Facebook’a kayıt olunması kolaydır ve profilinde ad, yaş, cinsiyet, iş, çalışma, eğitim gibi bilgiler bulunmaktadır (Kuşay, 2013).

Facebook kişilerin birbirlerine mesaj gönderip alabildiği bir uygulamadır. Kişiler kendi ağ ortamlarında yer alan arkadaşlarıyla iletişim kurabilmektedir. Gizlilik ayarı sayesinde birey izin verdiği zaman duvarı diğer kullanıcılar tarafından görüntülenebilmektedir. Kişiler karşılıklı konuşmanın yanında bir fotoğraf altına yorum yazarak karşılıklı iletişimde bulunabilmektedir. Kullanıcılar ayrıca Facebook'ta bir oyun grubunda bir araya gelebilmektedir (Tutgun Ünal, 2020). Facebook kişisel niteliklerimize göre topluluklara katılmamızı ve bu kişi veya topluluklarla iletişime geçmemizi sağlar. Sohbet ettiğimiz kişilerle çevrimiçi veya çevrimdışı olarak istersek mobil cihazımızdan iletişim kurabiliriz. Diğer kullanıcıların paylaştığı video, fotoğraf, yazı gibi kendimizin yapmak istediği şeyleri beğenebilir, paylaşabilir, bunların altına yorum yapabiliriz. Kendi oluşturduğumuz profili kişisel olarak ayarlama imkânı sağlamaktadır. Facebook'un insanlara sağladığı birçok yararın yanı sıra bireylerin kişisel bilgileri ve fotoğrafları kötü amaçlı olarak kullanılabilceği bir ortamda sunmaktadır (Karademir & Alper, 2011). We Are Social ve Meltwater (2024) Dünyada ve Türkiye'de internet ve sosyal medya kullanım raporunda dünyada 2024 yılında 3.05 milyar kullanıcısıyla hala en çok kullanılan sosyal medya uygulamasıdır. 2024 raporunda Facebook günlük kullanımda 2. aylık kullanımda ise 3. sırada yer almaktadır.

1.1.5.2. YouTube

YouTube Chad Hurley ve Sten Chen tarafından 2005 yılında Amerika'da ev eğlencesinde çekmiş oldukları komik videoları paylaşmak amacıyla çıktıkları yolda Chad Hurley, Steve Chen, San Mateo, Jawed Karim tarafından kurulmuştur. Daha sonra Google tarafından satın alınmıştır (Nakilcioğlu, 2007). İlk videonun 2005 yılında yüklendiği YouTube kısa zaman içerisinde büyük kullanıcı kitlesine ulaştı. Daha sonra Google tarafından 1.65 milyar dolara satın alınarak daha gelişmiş bir platform halini alarak dünyanın bir numaralı video paylaşım platformu haline geldi (Kuyucu, 2019). Kullanan kişi sayısı sürekli olarak artış gösteren YouTube'da günlük bir milyar saat video izlenmektedir. 2012 yılında Türkçe içeriğin oluşmasıyla beraber kullanan kişilere özgün video oluşturmak ve yayınlamak imkânı sağlamıştır. YouTube'da içerik oluşturan kullanıcılar izlenme oranına göre maddi katkı almaktadır. Oluşturulan içeriklerin diğer kişiler tarafından izlenmesi çağımızda YouTube'u maddi kazanç elde etmek ve ünlü olmak amaçlı kullanımına teşvik etmiştir. Günümüzde bu YouTube'daki videoları çeken Youtuberlar popüler olmaktadır (İlhan & Görgülü Aydoğdu, 2019).

YouTube video içerik paylaşımı olarak kazancının yarısını üreticileriyle paylaşır. YouTube'da izlenme sayısının önemine göre reklam verenlerden belirli ölçülerde ücret talep

eder. YouTube'un sloganı kendini yayınla olarak sadece bireysel kullanıcılar için değil aynı zamandan kurumlar ve ünlüler tarafından da kullanılmaktadır. YouTube'da kişisel, kurumsal, organizasyonel üç tür kanal vardır. Kişisel kanallar bireylerin içerik ürettikleri kanallardır. Kurumsal kanallar profesyonel içerik oluşturur. Organizasyonel kanallar daimi olmayıp proje süresiyle sınırlı olarak içerik üretir (Kızılkaya, 2020). Her geçen gün kullanıcı sayısında artış olan YouTube normal kişilerinde şöhreti yakalayabildiği ve para elde edebildiği bir dünya haline gelmiştir. Popüler olması YouTube'ı yayın yapan TV kanallarının, gazetelerin de kullanmasına, ayrıca ünlü kişilerinde burayı tercih etmesine neden olmaktadır. YouTube'un bu denli popüler olması habercilik alanında da kullanılmasına, canlı yayın yapma imkânına sahip olması, üyelik seçeneklerinin olması her türlü kullanıcı tarafından kullanılmasını kolaylaştırmaktadır (Zinderen, 2021).

We Are Social ve Meltwater (2024) Dünyada ve Türkiye'de internet ve sosyal medya kullanım raporunda dünyada 2024 yılında kullanıcılar aylık ortalama olarak 28 saat YouTube'da zaman geçirdiği belirtilmektedir. Bu raporda aylık ortalama ile en fazla zaman geçirilen 2. sosyal medya uygulaması olarak yer almıştır.

1.1.5.3. WhatsApp

Kullanıcıların birbiriyle mesajlaşmasını, görüntü, ses ile konuşmasını sağlayan WhatsApp aynı zamanda klasör, fotoğraf ve video gönderme imkânı sağlayarak günümüzde popüler bir uygulama haline gelmiştir. 2017 yılındaki araştırmaya göre dünyada 1.3 milyar WhatsApp kullanıcısı bulunmaktadır (Göncü, 2018). Akıllı telefonlarda yararlanabilen bir mesaj uygulaması olan WhatsApp anlık mesajlaşma özelliği sağlayarak iki ya da bunlardan daha fazla kullanıcının oluşturduğu anlık mesajlaşma uygulaması olarak düşünülebilir (Yazıcı, 2015). WhatsApp'ı diğerler uygulamalardan farklı kılan özelliklerine bakacak olursak kullanımında herhangi bir ücret ödemesi olmaması, mesaj gönderilebilmesi, çeşitli şekil, emoji, fotoğraf, video iletebilmesi ve ayrıca telefon numarasıyla kullanılabilmesiyle beraber kullanan kişinin kim olduğunun bilinmesidir (Uzun & Uluçay, 2017). Ayrıca WhatsApp bir başka özelliği sayesinde ortak kullanım amacıyla oluşturulmuş topluluklar için grup kurma imkânı ve karşılıklı görüntülü görüşme seçeneği sunduğu söylenebilir. WhatsApp kullanıcıların birbiriyle haberleştiği bir uygulama olmasının yanı sıra günümüzde gazetecilik alanında da kullanılmaktadır. Televizyonda yayın yapan kanallarda izleyen kişilerin haber, video göndermeleri için WhatsApp ihbar hatları oluşturulmuş ve yayın süresi boyunca kanalların bir köşesinde sürekli bu hat numarası gösterilmektedir (Karaman & Önder, 2017).

Bireylerin telefon numarasıyla beraber kimlik oluşturması ve kolay bir şekilde hesap açılması WhatsApp'ın kullanımının kolay, hızlı ulaşılabilir olmasını sağlamış ve kullanıcı

sayısı önemli ölçüde giderek artmasına neden olmuştur. Küresel salgın sırasında birbirleriyle iletişimde zorlanan bireylerin uzak kalması sebebiyle kullanımı daha da artarak ilerlemiştir. 2021 yılında kullanıcılara sunulan sözleşmeyle beraber bireylerin özel yaşamlarında gizlilik olgusunu sekteye uğratma sorunu ortaya çıkmıştır. WhatsApp Facebook'un bir şirketi olarak Facebook'un özel yaşamın gizliliğiyle ilgili sorunlar yaşatması üzerine aynı sözleşmenin WhatsApp'ta olması dünya genelinde eleştirilere sebep olmuştur (Yüksel, 2021).

1.1.5.4. Instagram

Görsel olaylar geçmişten beri bireylerin ilgisini çekmektedir. İnsanlar eskiden beri fotoğraf ve resimleri değişik teknolojik cihazlarla paylaşım yapmıştır. Instagram bireylerin görüntüleme, muhafaza etmek için kullandığı istediklerini en çabuk ve rahat bir biçimde gerçekleştirdiği sosyal medya uygulamasıdır. Instagram 2010 senesinde Apple tarafından kurulmuştur. Daha sonra Facebook tarafından satın alınan Instagram 2016 yılının sonlarına doğru 600 milyon adet aktif kullanan kişi ve 40 milyar dolayında fotoğraf rakamına ulaşmıştır (Çakmak & Baş, 2017). Instagram özel işlemleyicisi yardımıyla reklamları herhangi bir konuda ilgisi olan kişilerin karşısına çıkarmaktadır. Giyim, spor vb. üzerine ilgileri olan bireylerin Instagram'da karşılarına ilgi alanlarına göre reklamlar çıkmaktadır (Erkan, 2020).

Instagram'ı öteki sosyal medya uygulamalarından ayıran temel özellik bireyleri fotoğraf, video paylaşabilmesi, mesajlaşmaya olanak sunması ve canlı yayın özelliğinin bulunmasıdır (Eldem & Elibol, 2020). Instagram'da filtre olması dolayısıyla fotoğraflar üzerinde oynama yapılabilmektedir. Yüklenen fotoğraflarla ilgili olarak yorum, beğeni, kayıt etme gibi özellikler olmasının yanında ayrıca her kullanıcının kendine ait profili vardır. Kullanıcılar hoşlandıkları, ilgilerini çeken diğer kullanıcı veya sayfaları takipte kalarak ortak fikre sahip bireyleri bir araya getirebilir. Instagram'ın bu özelliklerinden pazarlama alanı da nasibini almış, bu alanda faaliyetler başlamıştır. "Hashtag" özelliği sayesinde fotoğrafların özel kilitleri oluşturulmuş ve Hashtag yardımıyla aranan fotoğraflara kolay ulaşım imkânı bulunmuştur (Yavuz, 2017). Instagram'ın esas özelliği akıllı telefonlar üzerinden kullanılabilen bir uygulama olmasıdır. Fotoğraf etiketleme Hashtag özelliği sayesinde kullanıcı sayısında çoğalma olmuştur. Hashtag işareti olarak "#" kullanılmış, bu işaret nedeniyle kullanıcılar için belli bir konudaki fotoğrafın tek bir başlık altında toplanmasını kolaylaştırmıştır (Türkmenoğlu, 2014).

Instagram'ı çağımızda ünlü kişilerde kullanmaya başlamıştır. Ünlü kişilerin kendi profillerinde paylaştıkları şeylerin diğer kullanıcıları etkilediği düşünülmektedir. Popüler kişilerin bu özellikleri sayesinde markalar için reklam aracı olarak kullanılabilmesi imkânı doğmuştur. Fotoğraflara yorum, mesaj gönderme, fotoğraf etiketleyebilme ve bunun yanı sıra

diğer kullanıcıları takip edebilme olanağı, onların neler yaptığını görebilme fırsatı sunması sayesinde diğer kullanıcılarla iletişime geçme imkânı sağlayabilmesi gibi özellikler vardır (Aslan & Ünlü, 2016).

We Are Social ve Meltwater (2024) Dünyada ve Türkiye’de internet ve sosyal medya kullanım raporunda dünyada 2024 yılında Instagram’ın artık dünyanın “favori” sosyal medya uygulaması olduğunu belirtiyor. Dünyada 16 ile 64 yaş arasındaki internet kullanıcılarının %16.5’i bu uygulamayı kullanıyor. 2023’te olduğu gibi 2024 yılında da Türkiye’de en çok kullanılan sosyal medya platformunun 1. sırada Instagram olduğunu belirtilmiştir.

1.1.5.5. X (Twitter)

X (Twitter)’da hedef bireylerin gündelik hayat içerisinde durumlarını, başlarına gelen olayları, düşüncelerini paylaştıkları kısa kelime, cümlelerle paylaştıkları bir sosyal medya uygulamasıdır. X (Twitter)’da mesajların sayı ve kaç kez gönderildiğiyle ilgili bir sınıflama olmamasıyla beraber en fazla 140 karakter kullanılabilir. Bu özelliğinden dolayı kullanımı kolaydır (Cemiloğlu Altunay, 2010). X (Twitter) üzerinden paylaşılan her içerik tweet olarak isimlendirilmekte ve 2017 yılına kadar tweet 140 karakterle sınırlı iken 2017 yılından sonra 280 karaktere çıkarılmıştır (Kaytanoğlu, 2021). 2006 yılında kurulan X (Twitter) günümüzde çok önemli ve popüler bir sosyal medya uygulamasıdır.

Bir mikroblog servisi olarak da isimlendirilebilen X (Twitter) içerisinde kullanıcılar ses, video, fotoğraf paylaşma imkânı bulabilir. X (Twitter) da insanlar neler oluyor sorusuna cevap arar. Kullanıcılar kendi profilleri içerisinde diğer kullanıcılara takip isteği gönderebilir ancak bu takibin iki taraflı olma zorunluluğu yoktur. Günümüzde sanatçıların yanı sıra siyasetçiler de X (Twitter)’ı aktif kullanmakta hatta takipçi sayıları çok fazla olabilmektedir. X (Twitter)’ın kullanım oranının artmasında akıllı telefon ve tablet kullanımındaki artışın da sebep olduğu bu sayede insanlar herhangi bir yerden bağlantı sağlayabildiği söylenebilir. İnsanlar X (Twitter) sayesinde hemen bilgiye ulaşma imkânına sahip olarak dünyadan haber alma fırsatı bulabilir (Ünlü, 2018).

X (Twitter)’ın bir sosyal medya uygulaması olarak içerik özellikleri tweet, retweet, hashtag, trend topic, mention vardır. Tweet üyelerin kendi profillerinde yaptıkları paylaşımlardır. Kullanan kişiler tweetlerini arka arkaya paylaşma imkânına sahiptir. Retweet başka bir hesaptan yapılan paylaşımın diğer kullanıcılarla paylaşılmasıdır. Hashtag güncel hayatta popüler olan bir fikrin veya olayın bir başlık altında toplanmasıdır. Bu durum için paylaşılacak olan sözcükten önce “#” işareti konulur. Kullanıcıların hashtag yaparak güncel bir konu hakkında paylaşım yapmasına trend topic denilir. Mention denilen kavram ise

retweetle başka bir kullanıcıdan bahsedilirken “@” işareti konularak isminin yazılması, ismi geçen kullanıcının kendi ile ilgili paylaşımı profilinde görmesidir (Güdekli, 2016). Bulduğumuz zamanda her kuruluşun, dizinin, ünlülerin, sporcuların, siyasetçilerin X (Twitter) hesabı bulunmaktadır. Dizilerde yayın esnasında hashtag yapılarak diziyle alakalı izleyicilerin yorumları ve düşüncelerinin neler olduğu bilinmek istenir. Bu sayede diziyle alakalı ne kadar çok hashtag atılırsa dizi trend topic listesine girme imkanı bulur ve bireylerin ilgisini çekebilir. Bu durum sadece diziler için değil haber programları, spor, yarışma, eğlence programları içinde geçerlidir (Kırık & Domaç, 2014).

1.1.5.6. TikTok

Douyin ismiyle 2016 senesinde ortaya çıkan TikTok Çin’de çok popüler ve çok sayıda kullanıcısı olan bir sosyal medya uygulaması olarak bilinmektedir. Kullanıcılar TikTok sayesinde fotoğraf, müzik, bulunulan yeri paylaşabilir. Kullanıcılar film kesitlerini, şarkı sözlerini dublaj yoluyla kısa videoya dönüştürüp paylaşma imkânı bulur. TikTok’un doğuşundan bir yıl sonrasında kendisine benzeyen uygulama olan Musical.ly ile birleşerek yoluna devam etmiştir. Bireyler görsellik ve ses ile beraber kısa videolar çekerek paylaşabilir. Kullanılmasında herhangi bir ücret ödenmeden kullanıcıların sadece bilgisayardan değil istedikleri yerden akıllı telefon, tableten ulaşabilmesi, sesli olarak sohbet veya mesajlaşma mümkündür. Diğer sosyal medya uygulamalarına benzer olarak takipçi durumu TikTok içinde geçerlidir ve takip etme, edilme olanağı sunar. TikTok uygulamasında birbirine eklenerek 15 saniyeye kadar olan videolar kesilip veya toplanarak oluşturma olanağı sağlar. Çekilecek videolara yardımcı olması veya kullanılması için şarkılar uygulamanın içerisinde hazır olarak yer alır ve kullanıcılar bu şarkıları kullanarak video oluşturabilir (Akyazı, 2020).

TikTok’ta bireylerin kolay bir şekilde kısa videolar üretebilmesi sayesinde kullanan kişilerin basit bir şekilde şöhreti yakalama imkânına sahip olmasına neden olabilmektedir. İnsanlar bu uygulama sayesinde hem popülerliğini artırma imkânına hem de eğlence imkânına sahip olabilir (Akpınar, 2021). Popülerliğinin artmasını isteyen ve kısa zamanda şöhrete kavuşmak isteyen kişiler çok sayıda takipçi sayısına ulaşmak için çeşitli kısa videolar oluşturmaya çalıştığı düşünülebilir. We Are Social ve Meltwater (2024) Dünyada ve Türkiye’de internet ve sosyal medya kullanım raporunda dünyada 2024 yılında kullanıcılar aylık ortalama olarak 34 saat TikTok’ta zaman geçirdiği belirtilmektedir. Bu raporda aylık ortalama ile en fazla zaman geçirilen sosyal medya uygulaması olarak 1. sırada yer almıştır.

1.1.5.7. Snapchat

2011 yılında ortaya çıkan Snapchat uygulaması diğer uygulamalardan farklı olarak yapılan paylaşımın iletildiği tarafta 10 saniye izlenmesi ve ardından silinmesidir. Görüntünün iletildiği tarafta ekran görüntüsü alınır ve bu görüntünün iletildiği tarafın profiline işlenmektedir. İlk zamanlarda anlık fotoğraf ve video gönderimi, bir gün süreyle hikâye paylaşımı olan Snapchat günümüzde görüntülü konuşma özelliği de sunmaktadır. Snapchat'te gönderilen ileti sadece alıcı tarafından değil aynı zamanda göndericiden de silinmektedir (Ünlü, 2018). We Are Social ve Meltwater (2024) Dünyada ve Türkiye'de internet ve sosyal medya kullanım raporunda dünyada 2024 yılında kullanıcılar aylık ortalama olarak 3.33 saat Snapchat'te zaman geçirdiği belirtilmektedir.

1.1.6. Sosyal Medya Kullanım Amaçları

Bulunduğumuz çağda teknolojinin ilerlemesi ve her gün yeniliklerin ortaya çıkması sayesinde bireylerin bilgiye erişmesi ve bundan yararlanması gündelik yaşamın ayrılmaz bir yönünü oluşturmaktadır. İnternet sayesinde yeryüzünde bulunan tüm insanlar birbirine ayrılmaz bir bağlantıyla birleşme imkânı bulmuştur. İlerleyen zaman diliminde internet kullanım oranının çok büyük bir kısmının sosyal medya olacağı düşünülmektedir. Sosyal medya uygulamalarını bireyler sadece iletişim amaçlı kullanmamaktadır. Kullanıcılar artık sosyal medya uygulamaları sayesinde oyun, günceli takip etme, araştırma gibi amaçlarla birçok alanda sosyal medyayı kullanmaktadır. Kullanıcılar internet ortamında sadece kendi kültüründen değil diğer kültürlerden de bireylerle iletişime geçme imkânı bularak günlük hayatlarında kullandıkları el, kol, yüz hareketlerini sosyal medya ortamındaki sembollerle de gösterme olanağı bulmaktadır. Sosyal medya uygulamalarının kategorileri farklı olsa da bireylerin gerçek dünyada sosyal çevresindeki etkileşimlerini sosyal medya ortamına taşıyarak yüz yüze haberleşmeyi sanal ortama taşıma olanağı bulmuşlardır. Bireylerin sosyal medya kullanım amacı herkes için farklı amaçlara hizmet etmektedir. Sosyalleşmeyi sevmeyen, diğer kullanıcıları izlemeyi tercih eden insanların yalnız kalmayı istediği bir ortam iken bazı kullanıcılar içinse sosyal ortamlara girmek, kendini göstermek amaçlı kullanılabilir (Tektaş, 2014). Bireylerin sosyal medya uygulamalarını hayatlarının belli dönemlerinde beraber oldukları ve daha sonra görüşemedikleri insanları takip etme, haber alma, ilişkileri devam ettirme amaçlı da kullanma olanağı bulabileceği düşünülebilir.

Bulunduğumuz zaman diliminde kullanıcılar sosyal medyayı pazarlama, alışveriş, tanıtım, güncel haber, politika amaçlı kullanmaktadır. Gençler ise genel olarak sosyal medyayı eğlenmek, haberleşme, mesaj ve serbest zamanlarını değerlendirme amaçlı kullanmaktadır (Çömlekçi & Başol, 2019). Başoğlu ve Yanar (2017) sosyal medya kullanım

amaçlarını bireylerin tanıdıklarıyla görüşmek, diğerler bireylerin fotoğrafını takip etmek ve paylaşımlarını görmek, mesajlaşmak, eğlenmek, serbest zamanı etkin kullanma, gündem ve habere ulaşmak amaçlı kullandığını belirtmiştir.

Sosyal medya siyasetçilerin seçmenlerine ulaşmak ve geri dönüt için kullandığı, seçmenlerin ise siyasetçilere sesini duyurabildiği, bireylerin eğitim amaçlı kullanabildiği bir ortamdır (Cerrah, 2016). Buluk'a (2007) göre insanlar sosyal medya ağlarını kullanarak herhangi bir ürünü almadan önce o ürün ya da marka ile alakalı olarak yorumlara ve bilgilere bakarak alışverişlerini yapabilir. Bireyler markaların kendi tanıtımlarından daha çok bu markaların ürünlerini kullanan kişilerin yorumlarını önemsedikleri görülmüştür. Ayrıca bireyler sosyal medya sayesinde ilgi duydukları alanda fikirlerini paylaşabilir ve diğer fikirleri görme imkânı bularak öğrenmelerini geliştirmelerine imkân bulabilir (Buluk, 2017). Sosyal medyanın kullanım amaçları her birey için aynı olmasa da genel olarak spor, sanat, siyaset, eğitim, haber, popüler olma isteği, hobi, etkinlik, verimli zaman geçirmek, iletişim gibi birçok konuda sıralama yapılabileceği düşünülebilir.

1.1.7. Sosyal Medya Kullanım Oranları

We Are Social ve Meltwater (2024) Dünyada ve Türkiye’de internet ve sosyal medya kullanım raporunda sosyal medya kullanıcısında 266 milyon kullanıcı artışı ile %5.6’lık bir büyüme meydana geldiği ve sosyal medyada kullanıcı sayısının şu anda 5.04 milyara ulaştığı yönünde, sosyal ticarete artış olduğu, sosyal medya reklamlarının maliyetinde yükselme olduğu belirtilmiştir. Dünya nüfusu 2024 yılında 8.08 milyar insana ulaşmıştır. Yapılan araştırmalara göre dünya nüfusunun %69.4’ünün cep telefonu kullandığını ve her yıl sayının daha da arttığı ortaya çıkmıştır. Dünyada internet kullanan kişi sayısı son on yılda iki kattan daha fazla artarak 2024 yılının başından itibaren toplam nüfusun %69.4’ünün oluşturduğu belirtilmiştir. 2024 yılının ocak ayında dünya nüfusunun %66’sına eşit gelen 5.35 milyar insanın sosyal medya kullanıcısı olduğu tespit edilmiştir. Bu rakam 2012 yılında 1.48 milyar iken son on yılda üç kattan fazla sosyal medya kullanıcı sayısında artış yaşanmıştır. Dünyada en fazla kullanıcı sayısına sahip sosyal medya platformu Facebook 3.05 milyar kullanıcısıyla birinci sıradadır. Facebook’u son zamanlarda çok fazla artan kullanıcı sayısı ile YouTube 2.49 milyar kullanıcısıyla takip etmektedir. Dünyada üçüncü en fazla kullanılan sosyal medya uygulaması olarak 2 milyardan fazla kullanıcı sayısı ile WhatsApp yer almaktadır. Dördüncü sırada 2 milyar kullanıcı sayısı ile Instagram yer almaktadır. Dünya üzerinde bulunan bireylerin günlük olarak ortalama 2 saat 23 dakika sosyal medya kullandığı tespit edilmiştir. Türkiye’de ise bu süre 2 saat 44 dakika ile dünyada 14. sırada olduğu belirtilmiştir (We Are Social & Meltwater, 2024).

Dünya üzerinde Android telefon kullanıcılarının bir ay içerisinde ortalama olarak en fazla zaman geçirdiği sosyal medya uygulaması TikTok 34 saat ile birinci, YouTube 28.05 saat ile ikinci sırada, Facebook 19.47 saat ile üçüncü sırayı, 17.06 saat zaman geçirilen WhatsApp ise dördüncü sırada yer aldığı belirtilmiştir. Dünyada 2024 yılı raporunda sosyal medya reklamları dünya çapında pazarlamacıların 2023 yılında dijital reklamlara toplamda 719.2 milyar dolar harcadığını belirtiyor. Sosyal medya pazarlama açısından ve markaların ön plana çıkması açısından son yıllarda reklam ile beraber markalarının isimlerinin duyurmasında önemli bir rol almıştır (We Are Social & Meltwater, 2024).

We Are Social ve Meltwater (2024) Dünyada ve Türkiye’de internet ve sosyal medya kullanım raporunda Türkiye’deki sosyal medya kullanımıyla ilgili açıklamalara bakacak olursak;

- Türkiye'nin nüfusu 2024 yılı ocak ayı itibariyle 86.04 milyon olduğu belirtilmiştir.
- 2024 yılı raporunda Türkiye’de internet kullanıcısı sayısı 74.41 milyona ulaşmış olduğu ve internet oranı %86.5 olduğu belirtildi.
- Türkiye’de sosyal medyada geçirilen zaman günde 2 saat 44 dakika ile dünyada 14. sırada yer aldığı belirtildi.
- Nüfusa kıyasla sosyal medya kullanım oranları itibariyle %66.8 ile Türkiye 43. sıradadır.
- Türkiye’ de en çok kullanılan sosyal medya uygulaması Instagram’dır.
- YouTube Türkiye’ye ise 57.5 milyon erişim sağlanmakta olup, Türkiye’de %66.8 oranında ulaşım olduğu belirtilmektedir.
- Instagram Türkiye’ye ise 57.1 milyon erişim sağlanmakta olup, Türkiye’de %66.4 oranında ulaşım olduğu belirtilmektedir.
- TikTok Türkiye’ye ise 37.7 milyon erişim sağlanmakta olup, Türkiye’de %43.9 oranında ulaşım olduğu belirtilmektedir.
- Facebook’a Türkiye’de 34.3 milyon erişim sağlanmakta olup, Türkiye’de %39.9 oranında ulaşım olduğu belirtilmektedir.
- X (Twitter) Türkiye’de 20.67 milyon erişim sağlanmakta olup, Türkiye %24.00 oranında ulaşım olduğu belirtilmektedir
- LinkedIn’e Türkiye’de ise 16 milyon erişim sağlanmakta olup, Türkiye’de %18.6 oranında ulaşım olduğu belirtilmektedir.
- Messenger’a Türkiye’de ise 15.45 milyon erişim sağlanmakta olup, Türkiye’de %18.00 oranında ulaşım olduğu belirtilmektedir.

- Snapchat'e Türkiye'de ise 15.4 milyon erişim sağlanmakta olup, Türkiye'de %17.9 oranında ulaşım olduğu belirtilmektedir.

1.1.8. Sosyal Medyanın Avantajları ve Dezavantajları

İnsanların cep telefonlarından mekân ve yer fark etmeksizin bütün dünya ile aynı anda iletişime geçebilmelerine olanak tanınması yönünden sosyal medyanın ekonomik olduğu düşünülebilir. İnsanlar sosyal medya aracılığıyla bilgi üretebilir ve bunu topluma bildirme imkânına sahip olabilir. Sosyal medya sayesinde insanlar birbirleriyle olan iletişimini geliştirebilir ve herhangi bir topluluğa dâhil olduğunu hissetme olanağı sağlayabilir. Çok hızlı bir şekilde erişim ve her yaştan bireyin kolaylıkla kullanabilmesi sebebiyle çok sayıda kişinin iletişime geçmesini, insanların eğlence alanları, siyaset, çevre hassasiyeti, yemek kültürü, sanat, spor alanlarında gelişimine katkı sağlayabilir. Bireyler sosyal medyada yüz yüze olduğundan daha rahat hissedebilir. Kullanıcılar yakınlarında bulunan veya uzaktaki arkadaşları, sosyal çevresiyle daha kolay iletişim kurma imkânı bulabilir.

Gençlerin sosyal medya üzerinden paylaştığı deneyimler bağlantı kurdukları benzer yaşantıları olan diğer bireylerin kendilerini daha az yalnız hissetmesine neden olabilir (Brar, 2010). Bu durum ergenlerde avantaja dönüşebilse de bazen başkalarının olumsuz deneyimlerini duymak kişinin yaşadığı korkuda artışa sebep olabileceği düşünülebilir. Sosyal medyanın nasıl kullanılabileceği, sağlıklı bilgiye nasıl ulaşılabilceği ergenlere kazandırılarak güvenli bilgiye nasıl ulaşabilecekleri konusunda bilgi verilebilir. Sadece ergenler için değil her yaştan ve her kademedan olan bireylere sosyal medya kullanımıyla alakalı olarak kullanım sırasında ortaya çıkabilecek problemler ve sonuçları hakkında bilgilendirme eğitimi verilebilir. Sosyal medya ortamlarında bazı zamanlarda kesintilerin olması kullanımı zayıflatabilir. İnsanların rastgele her yerden bilgi edinmeye çalışmaları, akademik, doğru olmayan kaynakları kullanmaları zararlı bilgilerin ortaya çıkmasına ve yayılmasına sebep olabilir. Ayrıca sosyal medya ortamlarında zorbalık yapılabilir ve cinsel yönden bireylerde olumsuz sonuçlar doğuracak fotoğraf video, kişiler yaygın olarak bulunabilir.

Sosyal medya kullanımı bireyler için çabuk ve maliyeti azdır. İletişimi kolaylaştırıp hızlandırması firmaların kullanımını artırmıştır. İki taraflı bir iletişime olanak vermesi sayesinde zamandan tasarruf sağlasa da uzun süreli internet ve sosyal medya kullanımı bağımlılığa yol açabilir. Aileler için tehlikeli olan yönü sosyalleşmeyi azaltarak sanal ortamda bireylerin iletişime geçmesine neden olarak farklı bir sosyallik algısı ortaya çıkarmıştır. Bu durum aile ve toplum için iletişim problemlerine neden olabilmektedir (Okumuş & Parlar, 2018).

İnternetim ilk kullanıldığı zamanlar bireylerin bilgisayardan giriş yapması internetin belli saatler kullanılmasına neden olmaktaydı. Günümüzde cep telefonları sayesinde kullanıcılar yirmi dört saat sosyal medya kullanmasıyla beraber yaşamın her anında bireylerin yaşamının parçası olmaktadır. Sanal ortamla beraber insanlar eğitim, sağlık, spor, evlilik, sosyalleşme birçok olanda kendisi göstermektedir. İnternet sayesinde insanlar her şeye çok kolay bir şekilde erişme imkânı bulmakta haberleşmek için bir telefona ihtiyaç duysa da sosyal medya sayesinde bunu her ortamda karşılamaktadır. Kullanıcılar sosyal hayatta olmasa bile sosyal medya sayesinde karşı cinsle tanışıp evlenme imkânı bulmaktadır. Sosyal medya bireylerin iş yaşamını da etkilemekle beraber iş ilanlarını takip etme ve bir iş bulma imkânı sağlamaktadır. Bireylerin çocuk yetiştirme sürecinde internet üzerinden erişebildikleri videolar sayesinde işleri daha da kolaylaşabilmektedir (Çalışkan & Mencik, 2015).

Sosyal medyanın ergenler üzerinde olumsuz etkileri vücutlarından memnun olmamak, benlik saygısında düşüş, yüz yüze iletişim olmaması sebebiyle sosyal becerilerde azalma olarak gösterilebilir. Ergenlerin sosyal becerilerinde eksiklik aidiyet sorunu, kendi akranlarıyla olan fiziksel bağlantının makaslanmasına sebep olabilir. Ergenlerin olumsuz yaşantısı varsa bunları birbirlerine iletmek depresyona ve sağlık sorununa yol açabilir (Brar, 2020). Sosyal medya verilerin depolanması özelliği sayesinde kullanıcıların çabuk bir şekilde bilgiye varmasını sağlayarak verilere her zaman ulaşma ve kullanma olanağı sunarak hayatı kolaylaştırır (Akbulut, 2022).

1.2. BAĞIMLIKLİK KAVRAMI

1.2.1. Bağımlılık

Tarhan ve Nurmedov'a (2011) göre bireylerin uyuşturucu ile olan ilişkisi insanlık tarihi kadar eskidir. Çok eski çağlardan beri bireyler bilinçlerini başkalaştırmak için bitkilerden yararlanmıştır. M.Ö. 2737 yılında bile Çin'de şifalı bitkilerle ilgili kitapta esrarın adı anılmaktadır. Sadece insanlar değil hayvanlar da doğadaki bitkilerden yararlanmaktadır. Bireyler hayatlarında duygu ve korkularından kaçınmak istediklerinde maddeye sığınır. Madde kullanımının bireylere olan etkisi kişiden kişiye değişir ve her bireyde aynı etkiyi yapmaz. Bağımlılığın tanımı için üç durumun ortaya çıkması gerekir. İlk olarak maddenin kendisi, ikinci olarak bağımlılık alt kültürü ve üçüncü olarak ise bireyin kişilik yapısıdır. Bağımlılığın kendi içerisinde dereceleri vardır. Psikolojik bağlanmada direnç oluşmaz ve bireyde maddeyi kullanma isteği vardır. Fiziksel bağlanmada sanal olarak veya madde kullanımının eksikliğinde yoksunluk ortaya çıkar. Yoksunluk belirtileri bireylerde terleme, titreme, bulantı, huzursuzluk şeklinde görülebilir. Sanal bağımlılıklara bilgisayar ve internet örnek gösterilebilir ve fizyolojik olarak bireylerde bağımlılık oluşturabilir. Buda bireyin bu

araçlarla aşırı şekilde uğraşmasına sebep olabilir. Birey zaman içerisinde bu uygulamalarla çok fazla zaman geçirir ve bağımlılık ortaya çıkar (Tarhan & Nurmedov, 2011).

Uzbay'a (2009) göre bağımlılık içerik olarak çok geniş bir kavramdır. Yaygın olarak bakılan manasıyla herhangi bir nesneye, bireye ya da cisme karşı duyulan engellenemez bir arzu veya ayrı bir gücün idaresine girmek olarak açıklanabilir. Bireylerin düşünsel ve fiziksel sağlığına, sosyal hayatına zarar verse dahi engelleyemedikleri ve kişilerin bu olayı devam ettirmesi durumudur. İnsanların aklına bağımlılık kavramı denildiğinde ilaç veya bağımlılık yapıcı maddeler gelir. Ancak bulunduğumuz zamanda alışveriş, internet, kumar, yeme gibi bağımlılık çeşitleri de vardır (Uzbay, 2009). Yapılan çalışmalarda bağımlılık kelimesinin kullanılmasının sebebi yaşanan durumun onaylanmayan bir durum olması, bireylerin herhangi bir maddeye veya yaptıkları davranışı sürdürmeye devam etmesi ve kendilerini bu durumda kontrol altında tutamamasıdır. Bağımlılık denilince toplumda madde bağımlılığı çağrışırsa da günümüzde televizyon, bilgisayar oyunu gibi davranışlarda bağımlılık kavramı içerisinde yer almaktadır. Aynı şekilde internet bağımlılığı bireylerin davranışlarını yapmasına engel olması sebebiyle bağımlılık içerisinde yer alır. Bu bağımlılıklardan internet bağımlılığına ilk başlarda madde bağımlılığında kullanılan ölçütlere göre karar verilmiştir (Filiz vd., 2014).

Hazar'a (2011) göre bağımlılık herhangi bir şeyi kuvvetli bir şekilde yapmaya istekli olmak, gerçekleştiği zaman rahatlama gerçekleşmediğinde ise huzursuzluğun ortaya çıkmasıdır. Birey bu durumla daha önce karşılaştığı, sınıdığı ve tatmin olduğu için gelecekte de aynı tatmin duygusunu yaşamak ister. Birey bağımlı olduğu zaman yaşadığı huzursuz durumdan kaçmak ister. Eğer bağımlı olduğu olay onu huzursuz durumdan uzaklaştırıyor ise daha çok bağımlı hale gelir. Kişiler huzursuz durumdan uzaklaşmak için bağımlı hale geldiği zaman bir süre bu bağımlılık yapıcı durum onları rahatlatırsa da artık eskisi gibi etkisini göstermemesiyle beraber daha fazla bağımlı hale gelmeye başlar. Bağımlılık tipolojisini bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak üç şekilde belirtebiliriz. Bilişsel bağımlılık kişilerin hayatları ve hobileri ile ilgili olarak gereken şeyleri toplaması ve bunlara bağımlı olmasıdır. Kişinin hayatını kolaylaştırmak için medyaya yönelen birey kendini rahat hissetmek için medyaya başvurur. Duygusal bağımlılık bireylerin fiziksel sosyallikten kaçması ve sosyallik için medyayı kullanması olarak belirtilebilir. Davranışsal bağımlılık ise araçsal ve eylemsel olarak belirtilebilir. Araçsal bağımlılık kişinin bir ümit beslemese dahi günün bazı saatlerinde sosyal medya araçlarını kullanmasıdır. Eylemsel ise bireyin tamamıyla mesajların içindekilere odaklanmasıdır (Hazar, 2011).

Bağımlılık kavramını iki şekilde ele almak mümkündür. Birinci olarak madde, ikincisi ise davranış olarak belirtilebilir. Madde bağımlılığı deyince bireylerin aklına hâkimiyetlerini

yitirdiği uyuşturucu madde, alkol bağımlılığı, sigara bağımlılığı gelebilir. Davranışta ise merkezi fiziksel bir maddenin olmadığı yemek, oyun, bilgisayar, televizyon gibi bireyin davranışlarındaki kontrolü kaybettiği durumlar olarak belirtilebilir (Tekin, 2020).

1.2.2. Sosyal Medya Bağımlılığı

Sosyal medya bağımlılığı duyuşsal, bilişsel, davranışsal olarak ilerleyen bireylerin kendine has yaşamları, iş, eğitim, sosyal çevrelerinde olmak üzere hayatlarının birçok alanında meşgul olma, yinelemek, çatışma gibi sorunlara neden olan psikolojik bir problemdir (Tutgun Ünal, 2015). Sosyal medya bağımlılığı oyun, alışveriş, madde, internet bağımlılıkları gibi psikolojik rahatsızlık olarak tanımlanmaktadır. Sosyal medya internet tabanlı olduğu için internet bağımlılığından ayrı düşünülmemelidir (Terzi, 2019). Sosyal medya bağımlılığının bir bağımlılık çeşidi olarak ortaya çıkmasında sosyal medyanın her gün biraz daha kullanımının artması kişilerin yaşantılarında zamansal yönden çok yer kaplaması olduğu düşünülebilir (Bakır Ayğar & Uzun, 2018). Alkol, sigara gibi bağımlılık yapıcı maddelerden tedavi ile beraber kurtulmak ve uzaklaşmak olanaklı iken sosyal medyanın bünyesinde olduğu internetten uzak kalmak ya da hayatımızdan atmak meselesinde yeterince yöntem bulunamamıştır. Sosyal medya bağımlılığıyla beraber kişiler topluma alışmada sorun yaşamaktadır (Söner & Yılmaz, 2018). Sosyal medya bağımlılığı sosyal medya araçlarının her yerde kullanılmaya başlamasıyla beraber doğmuş ve kişilerin gündelik yaşamında sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla beraber ortaya çıkmıştır. Sosyal medya bağımlılığı bir davranış bağımlılığıdır. Sosyal medyayı kullanmak istemek, kullanılan sürenin çok uzun olması ve giderek artması ile beraber kişiye fiziksel, sosyal ve psikolojik olarak etki eden bir bağımlılıktır. Kişiler sosyal medyayı çok uzun süre kullanmasıyla beraber gündelik yaşamdaki rutinlerinden geri kalabilmektedir (İliş & Gülbahçe, 2019).

Erdoğan ve Yumrukuz'a (2021) göre sosyal medyanın bireyler üzerindeki etkilerinden biri de bağımlılıktır. Kişiler bağımlılıkla birlikte hem maddi hem de manevi zarara uğrarlar. Bireylerin gündelik yaşamlarında alışkanlık olarak tabir ettikleri yaşantılarının içinde olan durumların bağımlılık olabilmesi için bireye ve bireyin çevresine zarar vermesi ve kişinin kurtulmakta zorluk çekmesi gereklidir. Kişilerin bağımlılık yüzünden yaşadığı sorunlara bakacak olursak; kişinin gerçek yaşam içerisinde yaşadığı her şeyi yaşamaya başladığı ortam olan sanallık, bireyin sanal ortamda bulduğu cesareti gerçek ortamda gösterememesiyle ortaya çıkan bunalım, kimliksizleşme, öfke, özent, beğenilme arzusu, görünürlük, kaygı, siyasi gündemle ilgili düşüncelerini iletkenlerdeki dönüşüm olan gündem hayranlığı, iç iletişim bozukluğu diye sıralanabilir (Erdoğan & Yumrukuz, 2021). Brown (1993) tarafından ortaya konulup Griffiths (1996) tarafından geliştirilen sosyal medya bağımlılığıyla da ilişkisi olduğu

düşünülen bağımlılığı belirlemek için gerekli olan altı temel bileşeni Şentürk (2017) aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

- Belirginlik: Herhangi bir etkinliğin bireyin yaşamında birincil öncelikli hale gelmesi ile beraber kişinin düşüncelerine, davranışlarına egemen olması halidir.
- Duygu durum düzenleme: Bireylerin sosyal medyayı kullanırken bireysel tecrübelerinin farklı zamanlarda değişik duygular ortaya çıkarması durumudur.
- Tolerans: Kişinin geçmişte yaşadıkları ve tecrübe ettikleri hoşlarına giden duyguyu tekrar istemeleri sonucu sosyal medyada geçirilen sürenin giderek artması ve eskiden geçirilen sürenin artık yeterli olmamasıdır.
- Çekilme belirtileri: Kişinin sosyal medyada paylaşım yapamaması halinde gün ışığına çıkan olumsuz duygulardır.
- Çatışma: Kişinin sosyal medyada geçirdiği sürenin çok olmasıyla beraber kendisiyle veya çevresiyle bir çatışma haline girmesi durumudur.
- Tekrarlama: Kişinin ne kadar uğraşırsa uğraşsın sosyal medyayı kullanmayı bırakma istediğine rağmen ara verse bile yeniden kullanmaya devam etmesidir.

Tabletle ve cep telefonlarıyla bireylerin iş yeri dâhil her yerde internete rahatça ulaşabilmelerine sebep olmakla beraber sosyal medyanın aşırı kullanılmaya başlaması toplumda endişe verici duruma gelmiştir. Diğer teknoloji bağımlılıklarına benzer şekilde açıklamalar yapılacağı gibi sosyal medya bağımlılığı içinde her yaş grubundaki bireylerin sosyal medya uygulamalarında çok fazla zaman geçirmeleri ve kullanıcıların kişisel yönden, sosyal olarak, eğitim ve işlerinde yapmaları gerekenleri ihmal etmelerine ve hayatlarında sıkıntı yaşamalarına neden olmaktadır. Bunun dışında bireyler aşırı sosyal medya kullanımına bağlı olarak psikolojik ve fiziksel sorunlarla da karşılaşabilmektedir (Şahin & Yağcı, 2017). Bireyler toplantı, okul ve fiziksel çevresinde zaman geçirirken cep telefonlarına bakamadıkları süre içerisinde huzursuzluk yaşarlar (Çiftçi, 2018). Çiftçi (2018) bireylerin sosyal medya kullanırken bağımlılık aşamasına ulaşmış olup olmadıklarını belirlemek için aşağıdaki maddeleri sıralamaktadır:

- Gündelik yaşamda iş ve faaliyetlerin engellenmesi,
- Karşılıklı ilişkileri başlatmada sorun teşkil etmesi,
- Sosyal medyadan uzak kalındığında hesabı kontrol edememek huzursuzluk veriyorsa,
- Bireylerde akademik olarak başarıyı engellemesi,
- Sanal ve gerçeklik ayrımının yapılamaması,
- Algılamada güçlük ve dikkatin toparlanmasında sıkıntı,

- Daha önce görülmeyen sosyal medya kullanımından sonra ortaya çıkan kızgınlık, gerginlik gibi fiziksel belirtiler.

1.2.3. Sosyal Medya Bağımlılığının Nedenleri

Sosyal medya bağımlılığı ergenleri birçok açıdan etkilemektedir. Çağımızda dijital teknolojide yenilikler ortaya çıkarmasıyla beraber bağımlı kitlesi artmaktadır. Sosyal medya bağımlılığı DSM-5 içerisinde bir bozukluk olarak yer almamaktadır. Bu sebeple sosyal medya bağımlılığıyla ilgili olarak farklı yorumlar yapılmaktadır. Sosyal medya bağımlılığının tanı ve kriterleri için DSM-5 içerisinde internette oyun oynama bozukluklarında kullanılan kriterler kullanılmıştır (Savcı & Aysan, 2018). Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) tarafından yayınlanan DSM-5 içerisinde internette oyun oynama bozukluğuyla ilgili olarak tanımlanan kriterler aşağıdaki şekildedir:

1. İnternet oyunları ile zihinsel yönden sürekli meşgul olma.
2. Bireyin oyun oynamadığı veya oynamasının engellendiği zaman çekilme belirtileri göstermesi.
3. İnternet oyunları için harcadığı zamanın giderek artmasıyla beraber bireyin tolerans geliştirmesi.
4. Kişinin internet oyununu oynamasını durdurmak, azaltmak veya kontrol etmeye dönüt olarak yapmış olduğu başarısız girişimler.
5. İnternet oyunu oynanması sonucunda bireyin hobi ve eğlenceye karşı göstermiş olduğu ilgisizlik.
6. İnternet oyunlarının sürekli oynanmasıyla beraber kişinin psikolojisinin farkında olmasına rağmen oyun oynama alışkanlığının devam etmesi.
7. Kendisi dışındaki diğer bireylerden internette ne kadar süreyle oyun oynadığının gizlenmesi veya yalan söylenmesi.
8. Kişinin yaşadığı durumdan kurtulmak ya da kaçınmak için oyun oynaması.
9. İnternet oyunlarına katılım sebebiyle iş, eğitim veya kariyerin tehlikeye atılması (APA, 2013).

İletişim teknolojisinin gelişmesiyle beraber insanların hayatları kolaylaşmakta teknoloji bireylerin yaşamının bir parçası haline gelmektedir. İnsanlar internet ile beraber günlük birçok işini zamandan tasarrufla, maliyeti azaltarak halledebilmektedir. İnternetin birçok olumlu özelliği olmasına rağmen bir bağımlılık olgusunu da hayatımıza sokmuştur. Sosyal medya kullanım oranı ülkemizde ve dünyada sürekli olarak artış göstermektedir. İnsanlar gerçek yaşam içerisinde sahip olamadıkları, özgür olamadıkları her şeyi sanal ortam içerisinde bulmaya çalışmakta ve kendilerini burada ifade etmeye çalışmaktadır. Bu durum

zaman içerisinde bağımlılığa sebep olmaktadır (Çiftçi, 2018). Çağımızda hasta toplum kavramı giderek genişlemektedir. Toplumda bireyler daha özgür yaşarken neden bağımlı olduklarını da bilmek gerekir. Bilgisayar ve internet ortamı bireylerin kimlik değiştirmesini kolaylaştırmaktadır (Tarhan & Nurmedov, 2011).

Gerçek yaşam içerisinde kişileri izleyip özel alanlarında olmak hoş karşılanmayan bir durumken sosyal ağlarda başkalarının profiline bakmak, takip edilmesi normal karşılanmaktadır. İnsanlar sosyal ağlar ile beraber gerçek yaşamı sanal ortama taşımış beğenilme, kabul görme gibi etkileşimlere girilmeye başlanmıştır. Bireylerin sosyal medyayı çok fazla kullanmasının nedenlerinin başında kendi hakikatinden uzaklaşma, hayatta olmak istediği birey şeklinde olmak ve sanal dünyada istediği biçimde yeni bir kişi oluşturma isteği vardır. Kişi gerçek sosyal çevresinde özgüvensiz, tek başına, mutsuz şekilde iken sanal ortamda gerçekte olduğunun tam tersi karakterde biri olarak gerçekliğinden kaçma fırsatı bulur. Bu durum bireyde tatmin duygusu oluşturmakta ve sosyal medya üzerinde çok zaman geçirmekte her yerden sosyal medyayı takip edebilmektedir (Akmeşe & Deniz, 2017).

Hayatın içerisinde kendisine yer bulan sosyal medyayla beraber insanların toplumsal yaşam içerisinde tutunmaları aynı zamanda sosyal medya bağımlılığını da desteklemektedir. İnsanların çevresine karşı olan merakları sosyal medyayla beraber bağımlılığa dönüşebilmektedir. Kişiler sosyal medya sayesinde duygusal ve psikolojik ihtiyaçlarını giderebildiğini düşünür. Bireyler sosyalleşmek için, yalnız kaldığı için, boş zamanlarını değerlendirmek gibi konularda sosyal medyadan yardım alır. Kişinin hayatındaki birçok şeyi sosyal medya üzerinden karşılamaya çalışması bir bağımlılığa dönüşüyor olmasının yanında kişide kimlik oluşumuna da fayda sağlayabilir. Kişi bu sayede gerçek hayatta olamadığı kimliği sanal ortamda elde etmiş olur (Babacan, 2016).

İnsanların sosyal medyaya bağımlı hale gelmesinin sebeplerinden biri de gelişmeleri kaçırma korkusu olarak belirtilebilir. İnsanlar sosyal medyayı ilk kullanmaya başladığı zamanlarda iletişim amaçlı kullanırken daha sonra kendilerini ifade etme amaçlı kullanmaya başlamıştır. Bireyler sosyal medyayı kullanmadığı zamanlarda gündemden uzaklaştıklarını düşünebilir bu durumda bağımlılığa yol açabilir. Bireylerin bağımlı olmasının sebeplerinden bir diğeri de yalnızlık olabilir. Gerçek yaşam içerisinde yalnız olan bireyler sosyal medya sayesinde yalnızlık hissini baskılayabilir (Engin, 2022).

1.2.4. Sosyal Medya Bağımlılığının Etkileri ve Sonuçları

Sosyal medya bağımlılığıyla alakalı belirtilerin çoğu internet bağımlılığı içerisinde de bulunmaktadır. Sosyal medya bireylerin iletişim kurma biçimine etki etmiştir. Sosyal medya

sayesinde siyaset, bürokrat, sanatçılarla iletişim kurma imkânı doğmuştur. Sosyal medya için olanakların sürekli olarak artması, geçirilen sürenin sürekli uzaması, sosyal medya için yapmamız gereken işleri terk etmemiz, sosyal medya için planlarımızı değiştirmemiz, sosyal medya için sosyal ilişkilerde uzaklaşma ve beslenmede farklılaşma olması gibi sebepler sosyal medyanın yol açtığı düzensizlik yaratan etkilere sebep olabilmektedir (Demir Türkdoğan, 2019). Sosyal medya bağımlılığıyla beraber bireyler iki taraflı olarak iletişimi azaltarak iletişimin çoğunu sosyal medya üzerinden sağlaması sonucuna varmaktadır. Bireyler sosyal medya üzerinden kurdukları iletişimi genel olarak video, resim, yazı ve ses dosyalarıyla beraber sürdürerek aynı zamanda birbirleriyle tecrübe ve hayat hikâyelerini paylaşma imkânı bulur (Özgür Güler vd., 2019).

Bireylerin fiziksel olarak değil de genelde sosyal medya üzerinden iletişime devam etmesi sanal olarak kurdukları iletişimi gerçek iletişim yerine kullanması sosyal medya üzerinden iletişime geçtiği kişileri takip ederken o bireyleri hep sanal ortamda olduğu şekilde kabul etmesi kişinin karşısında bulunan sanal profile hayranlık duymasına sebep olmakta bu da kişinin kendisini yetersiz hissetmesine neden olmaktadır (Mangır, 2021). Sosyal medya bağımlılığı bireylerin gün içerisinde hayatlarında çok fazla alanı etkileyebilecek şekilde bireylerin bilişsel, duyuşsal ve ruhsal alanlarına etki edebilmektedir (Özdemir, 2019).

1.3. ANKSİYETE

1.3.1. Anksiyete Kavramı

Karadağ ve Sölpük'e (2018) göre kaygı insanların hayatında yaşadığı temel duygu çeşitlerinden bir tanesidir. Bireyin kendisini tehdit edici bir olayda hissettiği rahatsızlık ve endişe durumudur. Depresyon ile kaygı arasındaki ilişki sürekli olarak araştırılmaktadır. Depresyonun kaygı üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu, bu ilişkinin hangi yönlü olduğu çalışmaları devam etmektedir. Bazı araştırmalarda her ikisi arasındaki ilişkisinin korelasyonu düşük ve orta iken bazılarında yüksek çıkmaktadır (Karadağ & Sölpük, 2018). Kafes'e (2021) göre depresyon ve anksiyetenin bireylerde beraber görülme olasılığı oldukça yüksektir. Yapılan çalışmalara göre depresyon yaşayan bireylerin %75'inin aynı zamanda anksiyete bozukluğu da gösterdiği tespit edilmiştir.

1.3.2. Anksiyete Türleri

Anksiyete yani kaygı bozukluğu Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) tarafından yayınlanan DSM-5 kitabında on bir başlık altında toplanmaktadır. DSM-5 kitabına göre anksiyete bozuklukları: Ayrılma kaygısı bozukluğu, seçici konuşmazlık (mutizm), özgül fobi, toplumsal kaygı bozukluğu (sosyal fobi), panik bozukluğu, agorofobi, yaygın kaygı

bozukluğu, maddenin/ilacın yol açtığı kaygı bozukluğu, başka bir sağlık durumuna bağlı kaygı bozukluğu, tanımlanmış bir diğer kaygı bozukluğu, tanımlanmamış kaygı bozukluğu başlıklarına ayrılmıştır.

- Ayrılma kaygısı bozukluğu: Kişinin bağlandığı bir kişiden ayrılmasıyla ortaya çıkan kaygı bozukluğudur. Birey ev veya bağlı olduğu bireyden ayrılınca tasalanır. Bağlandığı kişinin hasta olacağı veya başına bir şey geleceğini düşünür. Bağlandığı bireyden ayrılmasını gerektirecek bir sebep olacak diye sürekli tasalanır. Ayrılma korkusu sebebiyle işe, okula, dışarıya çıkmaktan kaçınır. Tek başına kalmaktan korku duyar. Ev dışında bağlı olduğu kişi olmadığında uyumakla ilgili sorun çeker. Ayrılmayla alakalı karabasanlar görür. Bağlandığı kişiden ayrıldığında veya ayrılacağı zaman fiziksel belirtiler görülür. Bu durum çocuk ve ergenlerde en az dört hafta, yetişkinlerde ise en az altı ay sürer. Bu belirtilerden en az üçü bireylerde olduğu zaman tanısı konulur (APA, 2013).
- Seçici konuşmazlık (mutizm): Kişinin normal zamanlarda konuşuyor olmasına rağmen konuşmasını gerektirecek ortamlarda konuşmamasıdır. Bu sebeple bireyler hayatlarında sorun yaşarlar. Tanı konulabilmesi için süre en az bir ay süreyle bu durumun yaşanıyor olması gerekir (APA, 2013).
- Özgül fobi: Bireyin herhangi bir duruma karşı göstermiş olduğu korku veya kaygı durumudur. Örneğin; yükseklik, iğne, herhangi bir hayvan olabilir. Durum veya nesneden sürekli bir uzak durma veya duruma zorla katlanma vardır (APA, 2013).
- Toplumsal kaygı bozukluğu (sosyal fobi): Bireyin herhangi bir ortamda başkaları tarafından olumsuz olarak değerlendirileceği, utanç verici bir durma düşmekten korkmasıdır. Toplumsal durumlar kişide korku veya kaygı doğurur. Korku ya da kaygı sürekli bir durumdur ve tanısı için en az altı ay sürmesi gerekir (APA, 2013).
- Panik bozukluğu: Birey dakikalar içerisinde tekrar eden panik ataklar içerisine girer. İçsel sıkıntı halidir. Bireyde fiziksel olarak kalp çarpıntısı, terleme, bulantı, baş dönmesi, üşüme, ateş basması, ölüm korkusu gibi durumlar görülebilir (APA, 2013).
- Agorafobi: Bireyin kaçınmanın zor olacağı utanç veren bir durumun ortaya çıkmasından korkması halidir. Bireyin toplu taşıma araçlarını kullanırken, topluma açık yerlerdeyken, kapalı yerlerde bulunurken, tek başına dışarda herhangi bir ortamda bulunurken zorluk çekmesidir. Birey yoğun bir korku yaşayarak sürekli bir şekilde bu duruma maruz kalır (APA, 2013).
- Yaygın kaygı bozukluğu: Bireyin en az altı aylık süre içerisinde iş veya okul ortamında aşırı kaygılı olması durumudur. Birey kuruntularını denetlemekte zorluk

yaşar. Yaygın kaygı bozukluğu yaşayan bireylerde kaslarda gerginlik, odaklanma problemleri, erken kızgınlık, huzursuz olma gibi belirtiler görülür (APA, 2013).

- Maddenin/ilacın yol açtığı kaygı bozukluğu: Klinik olarak bakıldığı zaman bireyde kaygı görülür. Bireyde madde eksikliği sonucunda ortaya çıkan durumdur. Bu durum toplumsal olarak bireyde sorunlar meydana getirir (APA, 2013).
- Başka bir sağlık durumuna bağlı kaygı bozukluğu: Klinik olarak bakıldığı zaman bireyde kaygı görülür. Bireyin öykü ve fiziksel muayenesinde bu rahatsızlığın başka bir sağlık durumuyla doğrudan bir bağlantısının olduğunu gösterir (APA, 2013).
- Tanımlanmış diğer bir kaygı bozukluğu: Klinik olarak belirli sıkıntılı bir duruma toplumsal veya iş ortamıyla alakalı ortamlarda işlevsel olarak gerilemeye sebep olan kaygı bozukluğu özelliklerini gösteren ancak kaygı bozukluğu kümesi içerisinde bulunan kriterleri tam olarak sağlamayan bozukluk olarak tanımlanır. Tanısı kullanılırken klinik olarak özel nedenle beraber (çoğu zaman ortaya çıkmayan) yazılır (APA, 2013).
- Tanımlanmamış kaygı bozukluğu: klinik olarak belirli sıkıntılı bir duruma toplumsal veya iş ortamıyla alakalı ortamlarda işlevsel olarak gerilemeye sebep olan kaygı bozukluğu özelliklerini gösteren ancak kaygı bozukluğu kümesi içerisinde bulunan kriterleri tam olarak sağlamayan bozukluk olarak tanımlanır. Tanısı kullanılırken klinik olarak özel nedenle beraber yazılmadığı durumlarda(acil servis durumlarında) kullanılır (APA, 2013).

1.4. STRES

1.4.1. Stres Kavramı

Baltaş ve Baltaş'a (2008) göre stres terimi, Latince "estricia"dan gelmiştir. Stres ile ilgili 17. yüzyılda bela, musibet, ızdırap, sıkıntı gibi çeşitli anlamlarda kullanılmıştır. 18. ve 19. yüzyıllarda ise, stresin anlamı başkalaşmış ve baskı, zorluk gibi anlamlarda nesneye, bireye, uzuvlara ve ruhsal yapıya dönük olarak kullanılmıştır. Stres, nesne ve bireyin bu tür kuvvetlerin etkisi ile şeklinin deformasyonuna, çarpıtılmasına karşı bir güç anlamında kullanılmıştır (Baltaş & Baltaş, 2008). “Stres” sözcüğü kişilerde rahatsızlık duygusu oluşturduğu değişik yaşantılarını anlatırken kullanılmaktadır. Stres günümüzde metropollerde yaşayan insanların hemen hepsinin rutin hayatının bir bileşeni haline gelmiştir (Kaba, 2019). Stres; gerilme, endişelenme, çatışma, uyarılma, zorlu dış faktörler, duygusal depresyon, kişilik ya da güvenlik tehdidi, engellenme gibi kelimelerin yerine kullanılmaktadır. Stres, canlının hayatının her sürecinde rastlanabilmektedir. Bireylerin hayatlarında büyümeleri ve kişisel doyuma ulaşmaları için stres gereklidir (Baltaş & Baltaş, 2008). 20. ve 21. yy

toplumlarının rahatsızlığı olarak gösterilen stres, gerçekte günlük yaşamın bir bileşenidir. Çoğu birey, farkında olmadan yoğun bir strese sahiptir. Olumlu ya da olumsuz ne olursa olsun hayatımızdaki zihinsel değişiklikler, stresli olaylardır. Sıradan hayatımızda değişikliğe neden olan bir şey stres yaratabilir. Sağlığımızda meydana gelecek bir olumsuzluk da stres yaratır. Bilişsel değişiklikler de somut değişiklikler kadar stres yaratır. Günlük hayatımızdaki olumsuzluklar stres yaşamamıza neden olurlar (Güçlü, 2001). Stres başta psikolojik durumlarda farklılık yaratırken özellikle uzun süren stres durumunda mide, baş, karın ağrısı, kusma gibi bedensel rahatsızlıklara da neden olmaktadır (Sürme, 2019).

1.4.2. Stres Belirtileri

Stresin bireylerin yaşamı içerisinde bedensel, duygusal ve davranışsal etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler kişinin gündelik yaşam içerisinde sıkıntı yaşamasına yol açmaktadır. Eren (1998) stresin bedensel, duygusal ve davranışsal belirtilerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Bedensel İşaret ve Belirtiler:

- Yeme isteğinde düşüş, kilo kaybetme ve zayıf görüntü
- Aşırı iştah veya bir problemle karşılaşınca yemek yemeye yönelme ve alkol tüketimi isteği ile oluşan kilo artışı
- Sıkça kendini yorgun ve halsiz hissetme
- Sürekli baş ağrıları
- Geç uyuma veya erken uyanma
- Rahatlamayı baskılayan sinirsel ağrı ve şikâyetler
- Gece ve gündüz bedenin farklı uzuvlarına giren kramplar ve kas kasılmaları
- Yüksek kan basıncı, kalp ritminde artış, ellerde titreme, nefes almada güçlük
- Mide bulantıları, mide ağrıları, sürekli ishal ve kabızlık hali
- Aşırı hassasiyet, duygusallık ve gözyaşı gelmesi
- Ağrı kesicilere düşkünlük ve bunun sonucunda mide hastalıkları
- Vücudun direncini yükseltmek için aşırı vitamin ve mineral türü takviyeler kullanma isteği

Bu bedensel işaretlerden birkaç tanesinin olması kişilerin yaşamları içerisinde bedensel olarak stres altında olduğunu göstermektedir. Bu belirtiler kişilerin yaşamlarında olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir.

Duygusal ve Davranışlar Belirtiler:

- Aşırı korku ve endişe
- Hırçınlık, tez sinirlenme
- Hayattan keyif almama her şeyin boş olduğunu belirtme
- Hasta olmaktan çekinme veya hasta olduğunu zannetme
- Yakında öleceği hissi, kaza veya ölüm olaylarında abartılı duygu durumu
- Fiziksel yorgunluğu ve ağrıları ölümcül hastalıklarla karıştırma
- Samimi dostlarının olmamasından yakınma
- Yalnız kalmaktan, kapalı yerlerde bulunmaktan, savaştan, doğa olaylarından korkma ve paniğe kapılma
- Yaşanan vakaları hatırlayamama, unutma
- Konsantrasyon eksikliği ve yarım kalan işlerin fazlalığı (Eren, 1998).

1.4.3. Stres Mücadele Yöntemleri

Bireylerin yaşamları içerisinde stres belirtileri içerisinde olsalarda stres ile mücadelede önem taşımaktadır. Stres ile mücadelede fizyolojik yöntemler, bilişsel yöntemler ve davranışçı yöntemler büyük önem taşımaktadır. Baltaş ve Baltaş (2008) stresle mücadele yöntemleri 3 temel başlıkta incelenmektedir.

1. Fizyolojik Yöntemler
 - Gevşeme Hareketleri
 - Fiziksel Hareketler
 - Beslenme
2. Bilişsel Yöntemler
 - Akılcı Olmayan İnançlar
 - Zihinsel Düzenleme Tekniği
3. Davranışçı Yöntemler
 - A tipi davranış (mücadeleci, sabırsız, asabi, saldırgan) biçiminin değiştirilmesi
 - Güvenli davranış biçiminin kazanılması
 - Zaman Yönetimi
 - Öfke Yönetimi

Stresle mücadele, psikolojik ve vücut sağlığını korumak ve etkili bir yaşam sürebilmek için gereken birşeydir. Stres yönetiminin amacı stresi yok etmek değildir. Bunu başarmak olanaksızdır. Asıl gaye, bireyin yaşantısını ve etkililiğini olumsuz etkileyen stres düzeyini en aza indirmektir. Kısaca stres yönetimi, stres etkenlerinin oluşturduğu duygusal stresi azaltma,

ortadan kaldırmak ya da bu strese dayanma amacıyla öne sürülen tepkisel veya duygusal reaksiyonları güçlendirmektir (Yaşar, 2008).

1.5. DEPRESYON

1.5.1. Depresyon Kavramı

Kafes'e (2021) göre depresyon bireylerde günler, aylar hatta yıllarca devam eden kendine güvende azalma, yapılanlardan ve hayattan keyif alamama, mutsuzluk ve gönülsüz olma halidir. Depresyon bir duygudurum bozukluğu olarak kabul edilir. Psikolojik rahatsızlıklar içerisinde en yaygın hastalıklar içerisinde yer almaktadır. Yapılan çalışmalara göre kadınların genel olarak depresyona yakalanma olasılığının erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir. İnsanların hayatlarında depresyona yakalanma olasılığını çeşitli sebepler etkilemektedir. Tıbbi hastalık, ekonomik sebepler, tek yaşam, boşanma, iş kaybı, yakınlarından birisinin kaybı depresyona yakalanma riskini artırabilir. Depresyonun gelişmesiyle beraber bireyin depresif bir duygudurum haline dönüşmesi enerji kaybına sebep olarak bireyin kendisini toplumdan soyutlamasına sebep olabilir. Kişilerde depresyonla beraber olumsuz düşünceler oluşur ve kişi alkol ve madde kullanmaya başlayabilir. Depresyon ilerleyen dönemlerde intihara neden olabilir (Kafes, 2021).

Depresyonun toplum içerisinde yaygın olarak görülmesi ve derecesinin artmasıyla beraber intihara kadar varabilecek sonuçlara varmaktadır. Bu sebeple rahatsızlığın tedavi edilmesi gerekmektedir. Lise çağındaki çocuklarda yaşlarının verdiği durum ile beraber çevrelerine uyum sağlamaları, toplumda kendilerine yer bulmaları, kimlik oluşturmaları sebebiyle bu durumu daha fazla yaşayabilmektedirler. Bu sebeple lise öğrencilerinin yaşam olaylarıyla ilgili düşünceleri yetişkin bireylere oranla daha duyarlı hale gelmektedir (Ören & Gençdoğan, 2007).

1.5.2. Depresyon Belirtileri

Bireylerin yaşadığı depresyonu bilmenin en önemli faktörlerinden biri de bu hastalığın tanı kriterlerini bilmektir. Depresyonla alakalı olarak en sık görülen belirtiler: Çökkün ve üzüntülü bir durumda olmak, önceden ilgi gösterilen bir duruma karşı dikkat azalması, eskiden yaptığı ve keyif aldığı şeylerden artık keyif alamamak. Bunun dışında erken yorulma, enerjinin az olması, dalgın bir hal, dikkati toparlamada sıkıntı yaşama, suçlulukla ilgili düşünceler, az veya çok uyuma, iştah ve kiloda farklılaşma, ölüm düşüncesi, fiziksel hareketlerde yavaşlama şeklinde sıralanabilir. Depresyon değişik sebeplerle ortaya çıkabilmektedir. Depresyonun gösterdiği belirtiler fiziksel hastalıkların belirtilerine çok

benzediği için tanı koymakta veya ayırım yapmakta zorluk çekilebilir. Ayırıcı tanıda psikiyatrik öykü çok önemlidir (Tezvaran vd., 2010).

Mete'ye (2008) göre depresyon bir mutsuz olma ve neşesizlik gibi belirtiler gösteren bir hastalıktır. Depresyonda olan bireyler keder, karamsar yapı ve bir şeyi yapmaya karşı isteksizlik hissi duyar. Başka bir zaman rahatlıkla yapabildiği işler kendisine zor gelmektedir. Depresyondaki birey özgüvenini yitirir, dikkat dağınıklığı yaşar, bir işe başlayıp bitirmekte zorluk çeker. Günlük yaşantısı içerisinde unutkanlık, kararsızlık yaşarlar. Depresyona yakalanan bireyler eskisi gibi güçlü olmadıklarını belirtir. Bireyler bu süreç içerisinde uyuşuk, enerji azalması, uykuya dalamamak veya dalsa da sürdürememek, uyusa bile dinlenememiş olmak, iştah azalması, kilo kaybı görülebilir. Bireyler süreç içerisinde ölen yakınlarını akıllarına getirme, hastalıklar ile alakalı olarak stres yaşamak ve sonucunda ölüm korkusu yaşayabilir. Depresyondaki bireyler çeşitli olumsuz duygulardan intihar düşüncesi, değersiz hissetme gibi düşüncelere sahip olabilir (Mete, 2008). Gönül (2012) depresyon belirtilerini dört alt gruba ayırmıştır:

1. Duygudurum belirtileri; kişinin depresif bir duygudurum da olmasıdır. Dışarıdan bakılınca kendisi belli edecek şekilde tüm gün kederli ve neşesiz olma durumudur.
2. Bilişsel belirtiler; bireyin geleceği kestirememesi ve kendisini önemsiz ve bir işe yaramaz şekilde hissetmesi.
3. Somatik belirtiler; uyku ve yeme ile ilgili problemlerdir.
4. Motor belirtiler; kişinin hareketlerinin yavaş olması ve çarpınma durumudur. Daha önce ilgilendiği ve kendisine keyif veren durumlardan keyif alamaması durumudur.

Helvacı Çelik ve Hoccoğlu (2016) depresyon ile alakalı olarak tanı ölçütlerini aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

1. Klinik görünüm
 - Çökkün duygudurum
 - İlgisizlik
 - Sıkıntı hissi
 - Acılı olaylara bile duygusal tepkisizlik
 - Bilişsel bozukluklar
 - Düşünce akışının yavaşlaması
2. Düşünce içeriği
 - Suçluluk fikirlerine sahip olma
 - Olumsuz düşünceler
 - Umutsuzluk

- Karar verememek
- Gerçek veya düşünsel olarak ağrı
- Fobiler
- İntiharla ilgili düşünceler ve girişimler
- Konsantrasyon zayıflığı
- Bellekle ilgili sıkıntılar
- Algılama bozukluğu
- Dikkat azalması

3. Bedensel belirtiler

- Enerji azalması
 - İştah azalması, kilo kaybı veya iştah artması, kilo alma
 - Cinsel istek kaybolması
 - Uyku ile ilgili düzensizlikler
- ### 4. Davranışsal belirtiler
- Psikomotor gerileme
 - Davranışsal şekilde az ya da çok aşırı tutarsız davranış

1.5.3. Depresyon Çeşitleri

Kişilerin yaşadıkları çetin yaşam olayları ve travmatik olan yaşamlarla beraber ilerleyen psikolojik rahatsızlıklar içerisinde en fazla görüleni depresyon bozukluklarıdır. Kelime anlamı olarak çöküntü denilebilir. Depresyonun birçok belirtisi görülebilir ve bireyler arasında farklı durumlar gözlenebilir. Depresyon içerisinde bulunan değişik belirtilere göre farklı isimlerle ve çeşitlerle isimlendirilir (Harmancı, 2020).

Depresyonun birçok çeşidi bulunmaktadır. Depresyon Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) tarafından yayınlanan DSM 5'e göre sekiz başlıktan oluşmaktadır. DSM 5'te bulunan depresyon çeşitleri; yıkıcı duygudurumu düzenleyeme bozukluğu, yeğin (majör) depresyon bozukluğu, süregiden depresyon bozukluğu (distimi), aybaşı öncesi (premenstrüel) disfori bozukluğu, maddenin/ilacın yol açtığı depresyon bozukluğu, başka bir sağlık durumuna bağlı depresyon bozukluğu, tanımlanmış diğer bir depresyon bozukluğu, tanımlanmamış depresyon bozukluğu olarak belirtilmiştir (APA, 2013).

- Yıkıcı duygudurumu düzenleyememe bozukluğu: Sözel veya fiziksel olarak bireylerin öfke patlamaları olur. Öfke patlamaları bireylerin bulundukları yaş düzeyiyle tutarsız şekilde olur. Bu öfke patlamaları haftada üç yâda daha çok kez görülür. Öfke

patlamaları ev, okul, iş yerinde kendini gösterir. Tanısı ilk defa altı yaşından önce on sekiz yaşından sonra konmamalıdır (APA, 2013).

- Yeğin (majör) depresyon bozukluğu: Çökkün duygudurum ve çökkün bir hal hâkimdir. Çökkün duygudurum günün çoğu bölümünde veya her gün görülebilir. Günün neredeyse tamamında herhangi bir etkinliğe karşı ilgi azalması görülür. Kilo vermeye çalışmazken kilo almak veya vermek, aynı zamanda yeme isteğinde azalma veya artma görülür. Neredeyse her gün uykusuzluk çekmek veya çok uyuma görülür. Neredeyse her gün birey bitkin görünür. Bireylerde uygunsuz suçluluk duyguları görülür. Düşünme ve odaklanma da problemler yaşanır. Kişilerde yineleyici olarak ölüm düşünceleri yer alır. Bu durumlar neredeyse her gün yaşanabilir. Bu belirtiler bireylerde iki haftalık dönem içerisinde en az beşinin görülmesi gerekir (APA, 2013). Majör depresyonun bireyler üzerinde yapılanlardan zevk almama, kederli ve mutsuz olma, ilgi ve isteğin kaybolması gibi belirtileri bulunur (Özgüç, 2020).
- Süregiden depresyon bozukluğu (distimi): En az iki yıl süreyle bireyde çoğu gün veya gün içerisinde büyük bir bölümünde çökkün duygudurum vardır. Yemede azalma veya fazla yemek, uykusuz olma veya aşırı uyumak, enerji azalması, öz saygı azalması, odaklanma problemleri, umutsuzluğu kapılma gibi belirtilerden en az ikisinin varlığı görülür (APA, 2013).
- Aybaşı öncesi (premenstrüel) disfori bozukluğu: Kadınlarda duygusal değişiklik oluşması, erken sinirlenmenin görülmesi, umutsuz duygudurum, bulantı, ilgide azalma, odaklanma problemi, uyku problemleri, erken yorulma, aşırı yemek yeme veya bazı yiyeceklere karşı istek duyma, fiziksel belirtiler görülür. Tanı koymak için bu yaşanan durumlardan adet öncesi son hafta en az beşinin bulunması gerekir (APA, 2013).
- Maddenin/ilacın yol açtığı depresyon bozukluğu: Bireylerde belirgin bir şekilde görülen duygudurum bozukluğu egemendir. Madde esrikliği veya ilaç alınımına bağlı olarak gelişir. İş veya toplumsal olarak bireylerde işlevsellikte azalmaya neden olur (APA, 2013).
- Başka bir sağlık durumuna bağlı depresyon bozukluğu: Çökkün duygudurum ve etkinliklere karşı ilgide azalma görülür. Bu bozukluğa başka bir sağlık durumu neden olmaktadır (APA, 2013).
- Tanımlanmış diğer bir depresyon bozukluğu: Depresyonla ilgili belirtiler olsa da depresyon tanı kümesi içerisinde yer alan tanı ölçütlerini tam olarak karşılayamadığı bir durum vardır. Tekrar eden kısa depresyon ve kısa süreli depresyon dönemi, yeterli belirtisi olmayan depresyon dönemi görülebilir (APA, 2013).

- Tanımlanmamış depresyon bozukluğu: Depresyonla ilgili belirtiler olsa da depresyon tanı kümesi içerisinde yer alan tanı ölçütlerini tam olarak karşılayamadığı bir durum vardır. Tanımlanması için klinisyenler tarafından yeterli bilgi bulunamamaktadır (APA, 2013).

1.5.4. Depresyon Nedenleri

Kişiler depresyon öncesi dönemde hayatlarındaki eylem planlarını güvenli bir şekilde uygulamak ve geleceğe dönük bir plan biçiminde düzenler. Depresyonu ortaya çıkaran sebeplerden biriside bireyin planlarının başarısızlıkla sonuçlanması veya geçmişte paylaşım yaptığı kişiyi kaybetmesi sebebiyle planının sekteye uğramasıdır. Depresif kişiler planları kesintiye uğrasa bile uzun dönemli amaçlarından vazgeçmezler. Çünkü geçmişte başarılı olan bir planın gelecekle ilgili hayalini silmek zordur. Depresif kişideki baskın olan duygu herhangi bir şeyi yapamayacağını bilmesine rağmen yine de yapmak istemesidir. Psikoanalitik kurama göre depresyonun açıklaması geleceğe dönük kötümser düşünce ve bireyin öz saygısının kaybı şeklinde açıklanmaktadır. Bireydeki öz saygının kaybı geleceğe dönük umutları da silmektedir (Dilbaz & Seber, 1993).

Bireylerin birbirleri arasındaki süreç, benlik algısı, öfke ile depresyon arasında bir ilişkinin olduğunu gösterir. Kişilerin hayatları boyunca geliştirdiği, sürekli olarak gelişmekte olan benlik algısının ve bireyler arası ilişkinin depresyon üzerinde etkisi vardır. Kişilerin olumlu bir şekilde kişiler arası yöntemlere sahip olması, sosyal becerilerinin gelişmiş olması ruh sağlıkları açısından önemlidir. Olumlu bir şekilde bireylere geri bildirim vermek kişilerin ruhsal iyi olmalarının üzerinde olumlu sonuçları vardır (Hisli Şahin vd., 2011). Ergenlerin yaşadığı depresyon durumları yetişkinlerinkine benzer özellikler taşır. Ancak burada farklı olan durum ergenlerin yaşadığı ruhsal durumun yetişkinlerinkine benzemesinin yanı sıra çocuklara ait izleri de taşıyor olmasıdır. Ergenlik döneminde cinsel karakterinde gelişmesiyle beraber bireylerin ruhsal yapısının bedensel değişiklere ayak uydurması, eski izlerle uğraşmalarının yanı sıra yeni gelen durumlara ayak uydurulmaya çalışıldığı dönemdir (Kayaalp, 1999).

1.5.5. Depresyona Etki Eden Risk Faktörleri

Mete'ye (2022) göre depresyon toplum içerisinde yaygın görülen hastalıktır. İnsanlar arasında bulunan her beş kişide birisi yaşamı içerisinde depresyona maruz kalıyor. Yapılan çalışmalara göre her yüz erkekten üçü, her yüz kadından altısında depresyona rastlanılıyor. Toplum içerisinde kadınların erkeklere oranla depresyona yakalanma ve yardım isteme durumu iki kat daha fazladır. Kadınlar 35-45 yaş aralığında, erkekler ise 55-70 yaş arasında

en fazla depresyona yakalanabiliyor. Bireylerin depresyona yakalanmasını artıran olasılıklara bakacak olursak daha önce aile içerisinde birisinin depresyon geçirmesi, kadın olmak, kendi başına tek yaşamak, ekonomik olarak sıkıntı yaşamak depresyona yakalanma olasılığını artıran sebeplerdir (Mete, 2008). Bireylerin depresyona yakalanma ihtimali artıran etkenlere genetik sebepler, biyolojik sebepler ve psikososyal sebepler neden olabilir (Tekin, 2022).

Depresyona etki eden risk faktörleri çeşitli şekilde sıralanmaktadır. Hastaların geçmişleri incelendiğinde depresyona yakalanma oranı genel olarak 25-44 orta yaş aralığında fazla olduğu gözlenmektedir. Ailede duygudurum bozukluğu olan bireylerin depresyona yakalanma olasılığı normal bireylere göre daha fazla risk oluşturmaktadır. Erkeklerin genel olarak kadınlara göre daha az oranda depresyona yakalanmaları cinsiyetin depresyonu etkilediğine işaret etmekte ve kadınlarda depresyon oranının daha fazla görüldüğüne işaret etmektedir. Kronik hastalıklardan diyabet, felç, kanser gibi hastalıklara yakalanan bireylerde depresyon görülme olasılığı normal bireylere göre daha fazladır. Olumsuz yaşam olayları da depresyona etki eden risk faktörleri arasında yer almaktadır. Olumsuz yaşam olaylarına maruz kalmış kişilerde depresyon görülme olasılığı diğer bireylere göre daha fazladır (Ünal vd., 2002).

İşsizlik depresyona etki eden risk faktörlerinden bir tanesidir. İşsiz olan bireylerin iş bulamaması sebebiyle depresyona girme ihtimali yüksektir. İşsizlik konusunda erkeklerin kadınlara oranla daha fazla depresyona girdiği ve bunun sebebinin erkeklerin toplum yapısına göre aile yapısında üstlenmiş oldukları rolün etkili olduğu ve bunu başaramaması sebebiyle olduğu söylenebilir (Yüksel, 2003).

Depresyon aile içerisinde bir kişide varsa diğerlerinde olma olasılığı yüksektir. Depresyonda bulunan çocukların en az bir ebeveyni de depresif durum yaşamaktadır. Aile içerisindeki bu depresif durum sebebiyle çocukların depresyon değerlendirilmesinde sorunlar yaşanabilir. Çünkü depresyondaki bir birey çocuğunun her şeyini olumsuz olarak görme ihtimaline sahip iken aynı zamanda çevresine karşı olanları daha az fark edeceğinden çocuğun belirtilerini kaçırma ihtimaline sahiptir. Ergenlik döneminde depresyonun belirgin özelliği öfkenin ortaya çıkmasıdır (Tamar & Özbaran, 2004). Rezerpin, metildopa, siteroidler, alkol, çok uzun süre boyunca kullanılan amfetamin gibi ilaçlar depresyon riskini artırmakla birlikte stresli hayat olayları da bireylerde oluşacak depresyon riskini artırmaktadır (Balcıoğlu, 1999).

1.6. KONUYLA İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Engin (2022) üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımı, depresyon ve benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya katılan 221 kadın ve 169 erkek

toplam 390 kişidir. Katılımcıların sosyal medya bağımlılığı alt boyut puanları ile depresyon arasında pozitif yönlü; benlik saygısı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırma sonucunda problemlili sosyal medya bağımlılığının psikososyal faktörlerin anlaşılmasında önemli olduğu ve problemlili sosyal medya kullanımının önüne geçmek ve azaltmak açısından katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.

Tekin (2022) yaptığı çalışmada basit tesadüfî yöntemle seçtiği 18-22 yaşları arasında lise ve üniversite öğrencileri arasından 200 kadın ve 200 erkek araştırmaya katılarak çalışmasının grubunu oluşturmuştur. Çalışmaya katılanların sosyal medya bağımlılığı puanları ortalamaları ile gelişmeleri kaçırma korkusu ve depresyon puanları ortalamaları arasında orta düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. Sosyal medya bağımlılığı bileşenlerinin depresyon ile anlamlı bir ilişkisinin olduğu anlaşılmıştır.

Karadağ (2022) yürüttüğü çalışmada üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanımı ile depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini 2021-2022 yılında Iğdır üniversitesinde öğrenime devam eden 210 öğrenci oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonuçlarına göre cinsiyet, sınıf, medeni durum, öğrenim görülen bölüm ve sosyal medyaya erişim sağlanan cihaz grupları arasında ölçek puanı bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir. 20-21 yaş arasındaki katılımcıların Beck depresyon envanteri puanları 22 ve üzeri yaş grubunda olan katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Arslan (2021) sosyal medya bağımlılığı ile sosyal kaygı ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelemesinin yanı sıra sosyal medya bağımlılığının sosyodemografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğinin araştırılmasını hedeflemiştir. Araştırmasını 2020-2021 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde bulunan üniversitelerde öğrenim gören 304 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmasının sonucunda sosyal medya bağımlılığı puanları ile sosyal kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki bulmuştur. Katılımcıların sosyal medya puanları ile sosyal kaygı düzeyleri arasında pozitif yönde ilişkini bulunmasının yanı sıra, sosyal kaygı düzeyinin artmasıyla sosyal medya bağımlılığı puanlarının arttığı tespit edilmiştir.

İşcan (2021) yapmış olduğu çalışmada ön lisans, lisan ve lisansüstü eğitimlerine devam eden üniversite öğrencilerinden 397 öğrenci çalışmaya katılmıştır. Araştırmada genel tarama modelinden ilişkiisel tarama modeli kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda sosyal medya bağımlılığı, depresyon ve anksiyete arasında pozitif olarak anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Doğan (2021) İstanbul ilinde üniversitelerde öğrenim gören 200 öğrenci üzerinde yapmış olduğu çalışmada erkek öğrencilerin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları toplam puanların kadın öğrencilere göre kıyaslandığı zaman anlamlı olarak yüksek olduğunu tespit etmiştir. Katılımcıların sosyal medya bağımlılık ölçeği toplam puanları ile depresyon puanları arasında istatistiksel anlamda anlamlı, yüksek düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Sosyal medya bağımlılık ölçeğinden alınan toplam puanları ve sanal faktörler ve sanal iletişim boyutlarından alınan puanlar sanal iletişim alt boyutundan alınan puanlar sosyal medya kullanım süresine göre anlamlı şekilde farklılaştığı tespit edilmiş ve sosyal medyada geçirilen sürenin 7 saat ve üzeri olan gruplarda daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okdemir (2021) araştırmasını lise kademesinde öğrenimine devam eden 15-18 yaş arası öğrencilerin sosyal medya kullanım tutumlarının depresyon üzerine etkilerini araştırmak amacıyla Bursa ilinde devlet ve özel okullar arasından öğrenim görmekte olan toplam 230 lise öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirmiştir. Katılımcıların sosyal medya tutumları ile yaş, cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyleri değişkenlerinin depresyona etkileri incelendiğinde aralarında anlamlı ve pozitif bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır.

Yavaş (2020) yapmış olduğu çalışmada genç yetişkinlerde sosyal medya kullanımının (kullanılan platformlar, kullanım sıklığı) depresyon ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelemiş ve araştırmasını 160 kadın, 145 erkek toplam 305 katılımcıdan oluşturmuştur. Yapılan analiz sonucuna göre depresyon, benlik saygısı, kendini sevmeye alt boyutu ve öz yeterlilik alt boyutunun katılımcıların cinsiyetine, gelir düzeyine ve sosyal medyayı günlük kullanım yoğunluğuna göre anlamlı farklılık gösterdiğini tespit edilmiştir. Sosyal medyada 3-6 saat zaman geçiren katılımcıların diğer katılımcılara göre depresyon düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kullanılan ölçeklerde katılımcıların en çok hangi sosyal medya platformunu kullandığı incelenmiş ve kullanılan sosyal medya platformuna göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Yaşar Can (2020) adölesanlarda sosyal medya kullanımının depresyon ve yalnızlığa etkisini incelediği çalışmada Mardin il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında çalışmasını yürütmüş ve araştırmasını güç analizi ile 599 öğrenci üzerinde uygulamıştır. Araştırmada adölesanların sosyal medya bağımlılığının depresyon ve yalnızlığı yordamada istatistiksel öneme sahip olduğu belirlenmiştir. Araştırmasının sonucuna göre sosyal medya bağımlılığının adölesanlarda depresyon ve yalnızlığı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Karaçor (2018) yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin internet ve sosyal medya bağımlılığı ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya

151 öğrenci katılmış ve akıllı cep telefonu, internet kullanım durumu ve bağımlılık yaşama durumuna dair sorular da cevaplanmıştır. Katılımcıların internet bağımlılığı ile depresyon arasında pozitif yönlü orta bir ilişki olduğu, internet bağımlılığını cinsiyete, medeni duruma, sosyal medya ve akıllı telefon kullanım süresine göre farklılık gösterdiği, depresyonun ise medeni duruma göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Durar (2018) sosyal medya bağımlılığının depresyon ve sosyal fobi ile ilişkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada örneklemini Iğdır Üniversitesinde 874 öğrenci ile oluşturmuştur. Katılımcıların %99.5'inin sosyal medya kullandığı görülmüştür. Katılımcıların %97.3'ünün sosyal medyaya telefondan bağlandığı, %35.6'sının sosyal medyayı 4-6 yıldır kullandığı, %40.5'inin sosyal medyayı günlük 1-3 saat arasında kullandığı, %66.1'inin uyku sorunu yaşadığı, %77.5'inin güncel gelişmeleri takip etmek için kullandığı görülmüştür. Sosyal medya bağımlılığı ile hem depresyon hem de sosyal fobi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Shensa vd. (2018) tarafından yapılan çalışmada kişilerin sosyal medya temaslarının gerçek hayattaki yakınlık derecesi ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 2016 yılında 18-30 yaş aralığında sosyal medya ve depresyonu değerlendiren çevrimiçi olarak bir anket uygulamıştır. Katılımcıların yüz yüze olmayan sosyal medya arkadaşlarının oranındaki her %10 luk artış depresif belirtiler oranında %9 luk bir artışa sebep olduğu, bununla beraber katılımcıların yüz yüze ilişkide bulunduğu sosyal medya arkadaşlarının oranındaki her %10'luk artış depresif semptomlarda %7'lik bir azalamaya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak sosyal medya kullanımında yüz yüze bir ilişkinin olmaması artan depresif semptomlara neden olduğu belirtilmiştir.

Chen vd. (2022) tarafından yayımlanan çalışmada 2018 yılında Çin'in Shaanxi Eyaletindeki toplam 30 kolejdeki 21000 öğrenci arasından kesitsel bir çalışma yapılarak 20 maddelik Epidemiyolojik Araştırmalar Merkezi Depresyon Ölçeği (CESD-20) anketi uygulanmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplara göre Çin'in Shaanxi kentindeki üniversite öğrencileri arasında problemlili olarak kullanılan sosyal medyanın depresif semptom ve depresyon ile pozitif yönde ilişkisinin olduğu, problemlili sosyal medya kullanımının algılanan sosyal desteği azaltarak, yalnızlığı ve sosyal medya şiddetine maruz kalmayı artırarak depresif semptomları artırabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca problemlili olarak sosyal medya kullanılmasının üniversite öğrencilerinin ailesi ile olan ilişkilerinde olumsuz etki yaratabileceği, aile üyeleri ve sosyal çevreleri arasındaki etkileşimi azaltabileceği, yüz yüze olan etkileşimi azaltarak bireyler arası psikolojik mesafeyi artırabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Xiao Wen vd. (2022) tarafından yapılan çalışma Çin'de 12-18 yaş aralığının da %51.5 erkek, %48.5 kız 1652 öğrenciyle yapılmıştır. Çalışmada Olumlu ve Olumsuz Bilgilere Dikkat Ölçeği, Delaware Sosyal ve Duygusal Yeterlilikler Ölçeği, Genelleştirilmiş Anksiyete Bozukluğu Testi, Çin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Cep Telefonu Bağımlılık Türü Ölçeği, Epidemiyolojik Çalışmalar Merkezi Depresyon Ölçeği altı farklı ölçek kullanılmıştır. Yapılan çalışmada erkeklerin bilgi almak, oyun oynamak için cep telefonu kullanımının kızlardan daha fazla olduğu, sosyal medya ile depresyon arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu, kızların erkeklerden daha çok sosyal medya bağımlısı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma da sosyal medya bağımlılığının olumlu ve olumsuz bilgilere, depresyon ve kaygıya yönelik olarak dikkat önyargılarıyla ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuçlar, dikkat yanlılığının ergenler de sosyo-duygusal yeterlilikleri düşükken sosyal medya bağımlılığı ile depresyon arasındaki bulunan ilişkiye aracılık ettiğini, ancak sosyo-duygusal yeterlilikleri yüksek olduğu zaman o kadar güçlü olmadığını göstermiştir.

Demir Türkdoğan (2019) gençlerin sosyal medya bağımlılığını tespit etmek üniversite öğrencileri üzerinde için yapmış olduğu çalışmada 1467 öğrenci ile çalışmıştır. Öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı düzeyleri ile ilgili olarak kullanım amaç sıklığının artmasıyla beraber sosyal medya bağımlılığı düzeyleri artmaktadır sonucuna ulaşmıştır.

Söner ve Yılmaz (2018) sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik iyi oluş üzerine yapmış olduğu çalışmada lise öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelemeyi ve psikolojik iyi oluş ile sosyal medya bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubunu 332 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada erkek ve kız öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı; akıllı cep telefonuna sahip olan kız ve erkek öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarının daha yüksek olduğu ve anadolu liselerinde bulunan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin imam hatip lisesinde okuyan öğrencilerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Özgür Güler ve Veysikarani (2019) Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim görmekte olan 300 öğrenci üzerinde yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin cinsiyet ve yaş ve öğrenim durumları değişkenleri bakımından sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Öğrencilerin kullanım yılının artmasıyla beraber sosyal medya bağımlılık düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Ayrıca sosyal medyayı günlük kullanım süresinin artmasıyla beraber ve aktif olarak kullanılan sosyal medya hesap sayısında artış olması durumunda öğrencilerin sosyal medya bağımlılık düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Erdoğdu ve Yumrukuz (2021) sosyal medyanın doğasını incelediği araştırmasında sosyal medyayı çok sık takip etmenin sonucunda kişilerin paylaşımlardan uzak kaldığı zaman kendisi dışında bir şeylerin olduğu ve bundan uzak kaldığı için bireylerin kaygı yaşadığını belirtmiştir.

Çiftçi (2018) Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Pazarlama ve Reklamılık Bölümü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Programında eğitim gören 114 ğrenci üzerinde yaptığı çalışmada internet sürelerinin artış göstermesiyle beraber sosyal medyaya olan bağımlılığı artmasına ve erkeklerin kızlardan daha bağımlı oldukları kızların daha az bağımlı oldukları sonucunu ulaşmıştır. Ayrıca ğrencilerin sınıf düzeyi arttıa sosyal medya bağımlılığı da artmakta olduğunu belirtmiştir.

Ören ve Gençdoğan'ın (2007) Erzurum'da il merkezinde sekiz lise türünden 249 ğrenci üzerinde yaptığı çalışmada sınıf düzeyi ile depresyon düzeyi arasında orta ve şiddetli düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Depresyon düzeyinin son sınıf öğrencileri aleyhine anlamlı bir farklılık görülmüş olup lise üçüncü sınıf ğrencilerinin depresyon düzeylerinin birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinden yüksek olduğunu belirtmiştir. Çalışmada ayrıca kız ve erkek öğrenciler arasında depresyon düzeyleri arasında fark bulunmadığını belirtmişlerdir.

zdemir (2019) Sakarya niversitesi ve Beykoz niversitesinde ğrenim gören 242 ğrenci ile yapmış olduğu çalışmada katılımcıların sosyal medya bağımlılık durumunun cinsiyetlerine göre, tekrarlama alt boyutu hariç, diğer alt boyutlarda ve ölçeğin toplam puanında farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuçlar erkek öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarının kız öğrencilere göre daha fazla olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca sınıf düzeylerine ve öğrenim görülen okullara göre de farklılık olmadığını söylemiştir.

Terzi (2019) Doğu Marmara Bölgesin'de yaşayan öğrenciler, belediye, özel şirket, kurs, derneklerden 2999 kişi üzerinde yapmış olduğu araştırmasında bireylerin yaş grubuyla sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu tespit etmiştir. Bireylerin yaşı ilerledikçe sosyal medya bağımlılığının azaldığı en fazla bağımlılık yaşayan bireylerin 18-23 yaş arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

nl (2018) 18-24 yaş arasında 264 kişi üzerinde yaptığı çalışmasında katılımcıların sosyal medya bağımlılığı ölçek puanlarının cinsiyete göre karşılaştırıldığında kadın katılımcıların bağımlılık puanları erkek katılımcıların bağımlılık puanından anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca sosyal medya bağımlılığı toplam puanı ile psikolojik sağamlık puanı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit etmiştir.

Şentürk (2017) 56 depresyon, 51 anksiyete ve 61 karışık anksiyete ve depresyon hastaları ile 138 sağlıklı birey üzerinde yaptığı çalışmada depresyon, anksiyete bozukluğu, karışık anksiyete ve depresyonu olan bireylerin sosyal medyayı sağlıklı gruba göre daha yoğun olarak kullandıklarını ortaya koymuştur.

Yavaş (2020) 305 katılımcının oluşturduğu genç yetişkinlerde sosyal medya kullanımının depresyon ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi çalışmada katılımcıların günlük sosyal medya kullanım süresinin en sık 1-3 saat düzeyinde olduğu, katılımcıların yaşları arttıkça sosyal medyada geçirdikleri sürenin azaldığı sonucuna varmıştır. Depresyon düzeyinin sosyal medyayı günlük kullanım süresinin sıklığına bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır.

Kont (2022) lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarını yordamada kişilerarası yeterlilik ve öz-şevkatin rolü çalışmasını 863 öğrenci oluşturmaktadır. Sosyal medya bağımlılığını yordamada en güçlü değişkenin, günlük sosyal medya kullanım süresi olduğu sonucuna ulaşmış olup cinsiyet ve okul türü sosyal medya bağımlılığının anlamlı birer yordayıcısı olmadığını belirtmiştir. Ayrıca günlük sosyal medya kullanım süresi arttıkça sosyal medya bağımlılığı artmaktadır sonucuna ulaşmıştır.

Çömlekçi ve Başol (2019) 763 üniversite öğrencisiyle yaptığı çalışmada kadınların erkeklerden daha fazla sosyal medya ortamlarında zaman geçirdiklerini belirtmiştir. Ayrıca sosyal medyada geçirilen sürenin artmasıyla beraber sosyal medya bağımlılık düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Deniz ve Gürültü (2018) 6 farklı lise türünde 473 öğrenci ile yaptığı çalışmada lise öğrencilerinin sosyal medyaya orta seviyede bağımlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada internette daha fazla zaman geçirmenin sosyal medya bağımlılığını artırdığı kızların erkek öğrencilere göre daha fazla sosyal ortamlarda zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir. Lisede öğrenim gören öğrencilerin sosyal medya bağımlılıklarının cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, günlük ortalama kullanım süresi gibi değişkenler açısından farklılaştığı görülmüştür. Sosyal medya bağımlılığının cinsiyet durumlarına göre meşguliyet alt ölçeği hariç, ölçeğin toplamında ve diğer alt ölçeklerde farklılaşmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Bilge vd. (2020) Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim 281 kişi üzerinde yapmış olduğu çalışmada sosyal medya bağımlılığı puanları ile depresyon, kaygı ve stres belirti puanları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ayrıca çalışmada cinsiyet ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir fark bulunamamış

olup sosyal medyada geçirilen süreler arttıkça sosyal medya bağımlılığı artmaktadır sonucuna ulaşmışlardır.

Gökbulut ve Bilen (2024) Batı Karadeniz Bölgesinde eğitim fakültesinde öğrenim gören 535 öğretmen adayı üzerinde yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin anksiyete ve stres düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyi arttıkça depresyon ve anksiyete düzeylerinin de arttığını belirtmiştir. Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük düzey ilişki olduğu belirtilmiştir.

Uslu (2021) farklı yaş grupları üzerinde yapmış olduğu çalışmasında sosyal medya bağımlılık ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre kadınların sosyal medya ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının erkeklerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada sosyal medya bağımlılığı puanları ile sosyal medyada geçirilen süre arasında pozitif ilişki olduğunu belirtmiştir.

Balcı ve Baloğlu (2018) farklı fakülte ve yüksekokulda öğrenim gören toplam 303 öğrenci üzerinde yapmış olduğu çalışmada sosyal medya kullanım süresi ve sıklığı artması durumunda sosyal medya bağımlılık düzeyinde de bir artış yaşandığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmada cinsiyet ile depresyon düzeyi arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Depresyon düzeyi arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeyinde bir artış yaşandığını belirtmişlerdir.

Korkmaz (2014) 100 lise öğrencisi üzerinde yapmış olduğu internet bağımlılığı çalışmasında kızların erkeklere oranla internet bağımlılığında anlamlı düzeyde farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde sınıf düzeyiyle internet bağımlılığı arasında anlamlı düzeyde farklılık bulmuştur. İnternet bağımlılığı ile depresyonun internet bağımlılığını anlamlı bir şekilde yordadığı, internet bağımlılığı ile stres arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını belirtmiştir.

Balcı ve Kaya (2021) 315 üniversite öğrencisi üzerinde yapmış olduğu çalışmada kızların erkeklere oranla sosyal medyada daha çok zaman geçirdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Öner (2015) 669 lise öğrencisi üzerinde internet bağımlılığı ile ilgili yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin depresyon eğilimlerinin öğrenim görülen sınıf düzeyi, yaş ve okul türünden etkilenmediği ancak cinsiyetten etkilendiği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca lisede öğrenim gören öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerinin cinsiyet, öğrenim görülen sınıf düzeyi, yaş ve okul türünden etkilendiğini belirtmiştir.

Mutallimova (2014) 400 lise öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmasında depresyonun sınıf düzeylerine göre anlamlı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır. Yapmış olduğu test ile beraber 11. sınıf öğrencilerinin 9. sınıf öğrencilerine göre daha düşük depresyon puanlarının olduğunu belirtmiştir.

Erözkan (2004) 300 lise öğrencisi üzerinde yapmış olduğu çalışmasında kızların depresyon ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu, depresyon ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Erpınar (2014) 18-65 yaş arası 292 katılımcı ile yürütmüş olduğu çalışmasında depresyon, kaygı düzeyi ve cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Kadınlarda depresyon ile ilgili olarak bilişsel duygu düzenleme stratejilerinden felaketleştirme ile öngörülebileceği erkeklerde felaketleştirmeye ek olarak yeniden gözden geçirmenin depresyonu öngörebileceğini belirtmiştir.

Çetinkaya (2019) 292 lise öğrencisi üzerinde sosyal anksiyeteye ilgili yapmış olduğu çalışmasında sosyal anksiyetenin cinsiyete göre değişmediği kadınların sosyal anksiyete puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

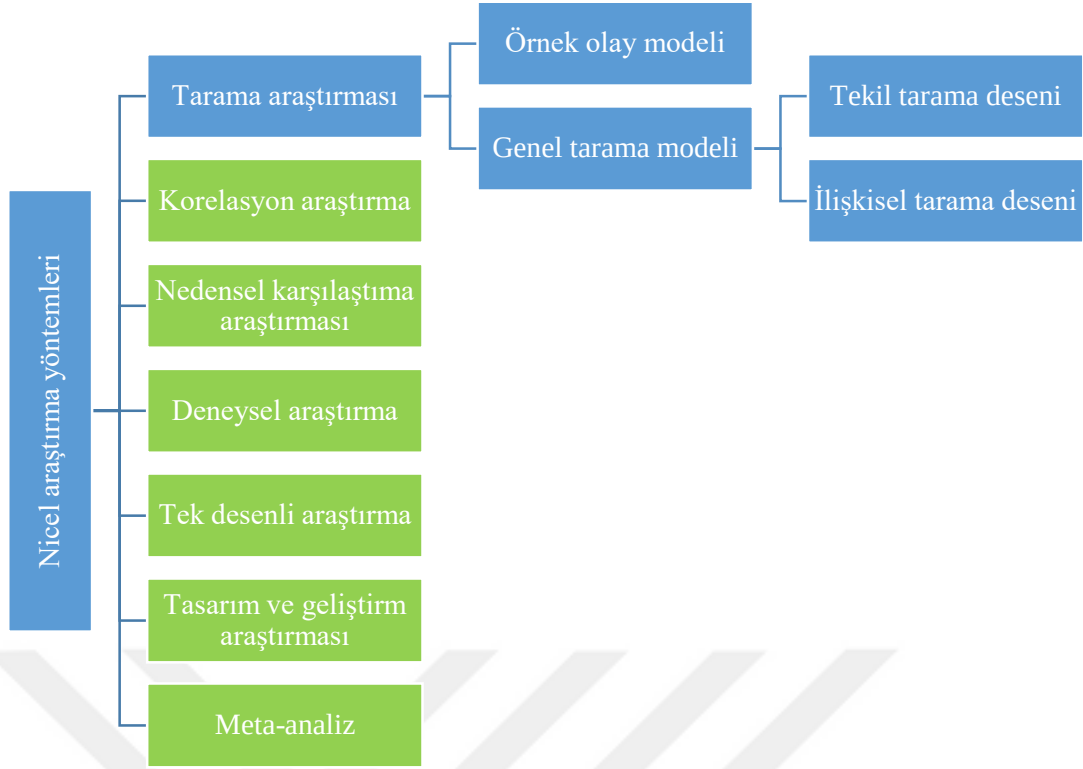
Şahin (2018) 300 üniversite öğrencisiyle algılanan stres düzeyleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında algılanan stres düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık oluşturduğu kadın öğrencilerin algılanan stres düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

İlgili araştırma kapsamında sosyal medya bağımlılığının anksiyete, stres, depresif belirtilerle ilişkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli tercih edilmiştir. Nicel araştırmalarda istatistiksel yöntemler kullanılmakta ve örneklemeler üzerinde çalışma imkânı vermektedir. Elde edilen istatistiksel veriler analiz programları yoluyla analiz edilip mevcut konunun açıklanmasını ve yordanmasını sağlanmaktadır (Garip, 2023). Nicel araştırmalar değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için kullanılır. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli bir grubun sınırları belirlenen özelliklerini tespit etmek amacıyla veri toplamayı hedefte tutan çalışmalara denir (Büyüköztürk vd., 2013). Tarama modeli geçmiş zamanda olmuş veya şu anda aynı şekilde devam eden bir durumu olduğu şekliyle saptamaya çalışan bir araştırma modeli olup araştırılan durum, kişi kendi koşuluyla tanımlanmaya çalışılıp, herhangi bir amaçla tesir edilip, değiştirilmeye çalışılmaz (Karasar, 2018). Tarama modeli genel tarama modeli ve örnek olay modeli olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel tarama modeli de kendi içerisinde ilişkisel tarama ve tekil tarama modeli olarak ikiye ayrılır (Karasar, 2005). İlgili araştırma kapsamında tarama modellerinden ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Karasar'a (2008) göre ilişkisel araştırma deseni iki veya daha fazla değişkenler arasındaki ilişkinin bu değişkenleri değiştirmeden araştırıldığı çalışmalar olarak açıklanmıştır (Karasar, 2008). İlişkisel tarama modeli temelde yer alan neden-sonuç ilişkisini net bir şekilde ortaya çıkarmadan değişkendeki durum ile ilgili bilgi sahibi olunması halinde diğerinin tahmin edilmesine imkân vermektedir (Karasar, 1994). Bu araştırma lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının anksiyete, stres, depresif belirtilerle ilişkisinin çeşitli değişkenlerle (cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi) incelenmesi konu aldığından ilişkisel tarama modeli en uygun desen olarak görülmektedir. Nicel araştırma yöntemlerinin ve alt modellerinin kısa gösterimi Şekil 3'de kısaca gösterilmiştir (Büyüköztürk, vd., 2013; Karasar, 2005).

Şekil 3: Nicel Araştırma Yöntemleri

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni bütün lise öğrencileri oluştururken örneklemini Erzurum ilinde 9., 10., 11. ve 12. sınıflarda eğitim öğrenimine devam eden gören farklı okul türlerinden (sosyal bilimler lisesi, meslek lisesi, fen lisesi, imam hatip lisesi, spor lisesi, meslek lisesi, güzel sanatlar lisesi, anadolu lisesi) 564 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem seçim yöntemi olarak ise araştırmaya gönüllü olarak katılan öğrenciler rastgele olarak seçilmiştir. Rastgele örneklem belli sayıda kişi içerisinde örneklem birimine eşit bir şekilde seçim olasılığı tanınarak seçilen örneklem yöntemidir (Ökmen, 2017). Araştırmaya katılan okullarda her bir sınıf düzeyinden belli sayıda öğrenci rastgele bir şekilde seçildiğinden dolayı mevcut araştırma kapsamında rastgele örneklem seçim yöntemi tercih edilmiştir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan 564 öğrencinin cinsiyete göre dağılımları incelendiği zaman 266 kız (%47.2), 298 erkek (%52.8) öğrenci araştırmaya katılım sağlamıştır. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımları Tablo 3'te detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 3: Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	n	%
Kız	266	47.2
Erkek	298	52.8
Toplam	564	100.00

Mevcut araştırma kapsamında farklı sınıf düzeylerinden öğrenciler araştırmaya dâhil edilmiştir. En çok katılım 10. sınıf öğrencileri tarafından sağlanırken (%29.1); 12. sınıflarda nispeten diğer gruplara göre daha az bir katılımın olduğu görülmüştür (%19.2). Ancak genel olarak benzer bir dağılımın olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımları Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4: Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları

Sınıf	n	%
9.sınıf	162	28.8
10.sınıf	164	29.1
11.sınıf	129	22.9
12.sınıf	108	19.2
Toplam	564	100.00

İlgili araştırma kapsamında farklı okul türlerinden öğrenciler araştırmaya dâhil olmuştur. En çok katılımın sosyal bilimler lisesinde öğrenim gören öğrenciler tarafından sağlandığı (%18.1); en az katılımın ise meslek lisesi öğrencileri tarafından sağlandığı görülmüştür (%11.3). Çalışma grubunda bulunan öğrencilerin okul türüne göre dağılımları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin Okul Türüne Göre Dağılımları

Okul türü	n	%
Fen lisesi	76	13.5
Anadolu lisesi	98	17.4
Sosyal bilimler lisesi	102	18.1
Meslek lisesi	64	11.3
İmam hatip lisesi	85	15.1
Spor lisesi	70	12.4
Güzel sanatlar lisesi	69	12.2
Toplam	564	100.00

İlgili araştırma kapsamında öğrencilerin sosyal medya ortamlarında geçirdikleri süreler incelenmiştir. Bu bağlamda büyük çoğunluğunun 1-3 ve 3-5 saat arasında internette vakit geçirdikleri görülmektedir. Öğrencilerin sosyal medya ortamlarında geçirdikleri süreler Tablo 6’da detaylı olarak sunulmuştur.

Tablo 6: Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirilen Süreye Göre Dağılımları

Sosyal medyada geçirilen süre	n	%
1 saatten az	65	11.5
1-3 saat arası	224	39.7
3-5 saat arası	162	28.7

5-7 saat arası	66	11.7
7-9 saat arası	20	3.5
9 saat ve üzeri	27	4.8
Toplam	564	100.00

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Mevcut araştırma kapsamında öğrenenlerin demografik bilgilerinin sosyal medya kullanımıyla bireylerde ortaya çıkabilecek anksiyete, stres, depresif belirti durumlarını belirlemek amacıyla sosyal medya bağımlılığı ölçeği, depresyon, anksiyete ve stres ölçeği kullanılmıştır. Bu bağlamda demografik bilgilerle öğrencilerin cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, gelir düzeyi gibi bilgileri alınmıştır. Tez çalışmasında mevcut araştırma kapsamında kişisel bilgi formu ve aşağıdaki ölçekler veri toplama sürecinde kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ile araştırmaya katılan öğrencilerin genel özellikleri hakkında bilgi toplamak amacıyla; öğrencilerin cinsiyet, okul türü, sınıf düzeyi, sosyal medyada geçirdikleri süre ve aile gelir düzeyi, anne babanın eğitim durumu hakkında soruları içermektedir.

2.3.2. Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASS-42)

Lovibond ve Lovibond (1995) tarafından oluşturulan, Türkçe'ye aktarımı ise Bilgel ve Bayram (2010) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeğinin (DASS-42) lise öğrencileri için Türkçe geçerlik ve güvenirliği Akkuş Çutuk ve Kaya (2018) tarafından yapılmış ve 42 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte anksiyete 14, stres 14 ve depresyondan 14 alt madde bulunmaktadır. Her maddede hiçbir zaman= 0; bazen ve ara sıra= 1; oldukça sık= 2 ve her zaman=3 puan verilecektir. Anksiyete, depresyon ve stres sorularına verilen puanlar kendi içlerinde toplanarak aşağıdaki Tablo 7'de bulunan puan tablosuna göre değerlendirme yapılacaktır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Ölçeğin güvenirliği ise Cronbach's Alfa katsayısı ve madde toplam korelasyon katsayısı ile beraber hesaplanmıştır. DASS-42'nin Cronbach's Alfa İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayısı depresyon için .91, anksiyete için .84, stres için .86 olarak bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; DASS-42'nin üniversite öğrencileri ile beraber benzer bir şekilde lise öğrencilerinde de geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu, çalışma sonucuna göre lise öğrencileri için yapılacak araştırmalarda DASS-42 kullanılabileceğini göstermektedir.

Tablo 7: DASS-42 Değerlendirme Tablosu

	Depresyon	Anksiyete	Stres
Normal	0-9	0-7	0-14
Hafif	10-13	8-9	15-18
Orta	14-20	10-14	19-25
İleri	21-27	15-19	26-33
Çok ileri	28+	20+	34+

2.3.3. Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) ergenlerde Fırat ve Barut (2018) tarafından ergenlerde sosyal medya kullanımına kültürel olarak ülkemize uygun bir ölçek olarak geliştirilmiştir. SMBÖ iki faktör ve toplam da 24 maddeden oluşmaktadır. “Yoksunluk” alt boyutunun 14 madde (1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 16, 20, 21, 24); "günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük" alt boyutunun ise 10 maddeden (7, 9, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 22, 23) oluşmaktadır. Ölçek beşli derecelendirmeli (Hiçbir Zaman=1, Nadiren=2, Bazen=3, Sık Sık=4 ve Her Zaman=5) olup, bireyler maddelerin karşısındaki derecelerden kendine uygun olanı seçerek seçmektedirler. Ayrıca ölçekte ters kodlanan madde olmamaktadır. SMBÖ’den alınabilecek toplam puan 24 ile 120; yoksunluk boyutu için alınabilecek toplam puan 14 ile 70, günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük boyutu için ise 10 ile 50 arasında değişmektedir. Ölçeğe göre bireylerin SMBÖ’den elde ettikleri puan büyüdükçe, sosyal medya bağımlılıkları artmaktadır şeklinde yorum yapılabilmektedir.

2.4. SÜREÇ/UYGULAMA

Ölçekler okullarda uygulanmadan önce Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmış sonrasında okullara gidilerek uygulama yapılmıştır. Ölçekler belirlenen okullarda nisan-mayıs ayları içerisinde uygulanmıştır. Araştırmacı okul içerisinde ölçekleri uygularken yapılan çalışmayla ilgili olarak anlık bilgilendirme sunmuş ve gönüllü olan kişilerin çalışmaya katılabileceğiyle ilgili bilgilendirme yapmıştır. Öğrencilere ölçekleri uygulamadan önce detaylı bir şekilde bilgilendirme yapılmıştır. Ölçeklerin uygulama süresinin yaklaşık olarak 30 dakika sürdüğü gözlemlenmiştir. Ölçekleri uygulama sürecinde öğrenciler anlaşılmayan yerleri sormuş, sorulan sorular cevaplanarak öğrencilere anlık geri bildirim verilmiştir. Her okul türü ve sınıf kademesinde aynı şekilde uygulama yapılmış olup herhangi bir şekilde farklı uygulamaya gidilmeyerek eşit bir uygulamaya ortamı sağlanmaya çalışılmıştır.

2.5. VERİ ANALİZİ

Çalışmada betimsel ve kestirimsel istatistikten yararlanılmıştır. İlk aşamada veri seti kontrol edilmiş; eksik ve hatalı veri olup olmadığı gözlenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda eksik ya da hatalı veri olmadığı gözlenmiştir. Parametrik ya da parametrik olmayan testlerden hangisinin kullanılacağını tespit etmek amacıyla verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu bağlamda ilk olarak aritmetik ortalama ve medyan yakınlığı, basıklık ve çarpıklık değerleri, histogramlar ve kutu bıyık grafikleri incelenmiştir. Kilmen (2015) normal dağılıma sahip bir veri setinde ortalama ve medyan değerlerin eşit veya birbirine yakın olması gerektiğini belirtmektedir. Basıklık ve çarpıklık değerleri ile ilgili olarak bazı uzmanlar ilgili değerlerin +1 ve -1 arasında değer alması gerektiğini belirtirken; bazı uzmanlar +2 ve -2 arasında değer alması gerektiğini vurgulamaktadır (Karagöz, 2015; McKillup, 2012; Tabachnick & Fidell, 2013). Kilmen (2015) karşılaştırma testlerinde parametrik analizlerden yararlanabilmek için her bağımsız değişkenin alt boyutu için normallik varsayımının sağlanması gerektiğini belirtmektedir. Bu bağlamda sırası ile cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyine göre veri dağılımının normal olup olmadığı kontrol edilmiştir. Tablo 7’de cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyine bağımsız değişkenlerine göre sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden elde edilen verilere ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 8: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinden Elde Edilen Medyan, Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

		n	$\bar{X}$	SS	M	Basıklık	Çarpıklık
Cinsiyet	Kız	266	62.714	22.583	58.5	.479	-.556
	Erkek	298	58.728	18.467	58	.602	.620
Okul türü	İmam hatip lisesi	85	58.811	21.787	57.823	.816	.287
	Anadolu lisesi	98	62.755	19.933	61.5	.493	-.105
	Sosyal bilimler lisesi	102	58.088	21.083	55	.641	-.281
	Spor lisesi	70	59.642	17.804	60.5	-.189	-.112
	Meslek lisesi	64	60.859	19.763	57	1.260	1.768
	Fen lisesi	76	58.315	19.471	55	.705	.686
	Güzel sanatlar lisesi	69	66.768	23.005	65	.200	-.967

Sınıf	9.sınıf	163	59.723	21.275	57	.676	.169
düzeyi	10.sınıf	164	65.317	21.193	61.5	.446	-.543
	11.sınıf	129	59.689	20.519	59	.473	.033
	12.sınıf	108	55.888	17.285	53.5	.683	.795

Tablo 8 incelendiğinde kız ve erkeklerin, 9., 10., 11. ve 12. sınıfların, yedi okul türünde bulunan öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı puanlarına ait ortalama ve medyan değerlerinin yakın olduğu anlaşılabılır. Normallik için belirleyici parametrelerden biri de basıklık ve çarpıklık değeridir. Kız ve erkeklerin, 9., 10., 11. ve 12. sınıfların, altı okul türü içerisinde bulunan öğrencilere ait verilerin çarpıklık ve basıklık değerinin +1 ile -1 arasında değer aldığı, meslek lisesi öğrencilerine ait verilerin +2 ile -2 arasında değer aldığı gözlenmektedir. Bu bağlamda verilerin normal dağıldığı ifade edilebilir. Ayrıca normallik için histogramlar ve kutu bıyık grafikleri de incelenmiştir. Bu doğrultuda cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi değişkenlerinin alt boyutları için tek değişkenli normal dağılım varsayımının sağlandığı ifade edilebilir. Tablo 9’de cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyine bağımsız değişkenlerine göre anksiyete ölçeğinden elde edilen verilere ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 9: Anksiyete Ölçeğinden Elde Edilen Medyan, Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

		n	$\bar{X}$	SS	M	Basıklık	Çarpıklık
Cinsiyet	Kız	266	16.684	9.718	16	.448	-.466
	Erkek	298	14.550	9.556	14	.460	-.426
Okul türü	İmam hatip lisesi	85	14.023	9.853	14	.237	-1.046
	Anadolu Lisesi	98	17.122	10.548	16.5	.367	-.655
	Sosyal bilimler lisesi	102	13.009	7.888	12	.709	.117
	Spor lisesi	70	17.328	8.030	16.5	.160	-.425
	Meslek lisesi	64	15.468	9.815	14.5	.568	-.204
	Fen lisesi	76	12.868	9.222	12	.589	-.176
	Güzel sanatlar lisesi	69	20.231	10.349	19	.286	-.776
Sınıf düzeyi	9.sınıf	163	16.570	9.543	16	.264	-.630
	10.sınıf	164	15.579	9.844	14.5	.567	-.339
	11.sınıf	129	13.806	9.989	13	.502	-.558
	12.sınıf	108	16.083	9.110	15	.630	.152

Tablo 9 incelendiğinde kız ve erkeklerin, 9., 10., 11. ve 12. sınıfların, yedi okul türünde bulunan öğrencilerin anksiyete puanlarına ait ortalama ve medyan değerlerinin yakın olduğu anlaşılabılır. Normallik için belirleyici parametrelerden biri de basıklık ve çarpıklık değeridir. Kız ve erkeklerin, 9., 10., 11. ve 12. sınıfların, altı okul türü içerisinde bulunan öğrencilere ait verilerin çarpıklık ve basıklık değerinin +1 ile -1 arasında değer aldığı, imam hatip lisesi öğrencilerine ait verilerin +2 ile -2 arasında değer aldığı gözlenmektedir. Bu bağlamda verilerin normal dağıldığı ifade edilebilir. Ayrıca normallik için histogramlar ve kutu bıyık grafikleri de incelenmiştir. Bu doğrultuda cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi değişkenlerinin alt boyutları için tek değişkenli normal dağılım varsayımının sağlandığı ifade edilebilir. Tablo 10'da cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyine bağımsız değişkenlerine göre stres ölçeğinden elde edilen verilere ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 10: Stres Ölçeğinden Elde Edilen Medyan, Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

		n	$\bar{X}$	SS	M	Basıklık	Çarpıklık
Cinsiyet	Kız	266	21.969	9.498	21	.172	-.739
	Erkek	298	18.432	9.469	18.5	.059	-.430
Okul türü	İmam hatip lisesi	85	17.741	9.482	20	-.349	-.756
	Anadolu Lisesi	98	21.255	10.667	20	.213	-.959
	Sosyal bilimler lisesi	102	19.794	9.801	19	.176	-.740
	Spor lisesi	70	20.014	7.220	20.5	-.181	.357
	Meslek lisesi	64	19.953	9.736	20	.090	-.209
	Fen lisesi	76	18.328	8.460	18	.285	-.023
	Güzel sanatlar lisesi	69	24	10.262	23	-.071	-.960
Sınıf düzeyi	9.sınıf	163	21.165	9.481	21	.035	-.616
	10.sınıf	164	20.158	9.940	19	.167	-.616
	11.sınıf	129	18.465	10.154	18	.088	-.699
	12.sınıf	108	20.361	8.587	21	.326	.323

Tablo 10 incelendiğinde kız ve erkeklerin, 9., 10., 11. ve 12. sınıfların, yedi okul türünde bulunan öğrencilerin stres puanlarına ait ortalama ve medyan değerlerinin yakın olduğu anlaşılabılır. Normallik için belirleyici parametrelerden biri de basıklık ve çarpıklık değeridir. Kız ve erkeklerin, 9., 10., 11. ve 12. sınıfların, yedi okul türü içerisinde bulunan

öğrencilere ait verilerin çarpıklık ve basıklık değerinin +1 ile -1 arasında değer aldığı gözlenmektedir. Bu bağlamda verilerin normal dağıldığı ifade edilebilir. Ayrıca normallik için histogramlar ve kutu bilyık grafikleri de incelenmiştir. Bu doğrultuda cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi değişkenlerinin alt boyutları için tek değişkenli normal dağılım varsayımının sağlandığı ifade edilebilir. Tablo 11’de cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyine bağımsız değişkenlerine göre depresyon ölçeğinden elde edilen verilere ait bulgular yer almaktadır.

Tablo 11: Depresyon Ölçeğinden Elde Edilen Medyan, Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

		n	$\bar{X}$	SS	M	Basıklık	Çarpıklık
Cinsiyet	Kız	266	19.714	11.499	19	.154	-.975
	Erkek	298	17.211	11.030	17	.253	-.720
Okul türü	İmam hatip lisesi	85	16.564	11.631	15	.302	-.880
	Anadolu Lisesi	98	19.581	11.881	19	.265	-.861
	Sosyal bilimler lisesi	102	16.931	10.317	16	.367	-.564
	Spor lisesi	70	19	8.338	19	-.158	-.086
	Meslek lisesi	64	17.984	11.885	16.5	.153	-1.089
	Fen lisesi	76	16.197	12.298	14.5	.433	-.999
	Güzel sanatlar lisesi	69	23.289	11.189	24	-.119	-.908
	9.sınıf	163	19.447	11.371	19	.196	-.854
	10.sınıf	164	18.689	11.727	18	.137	-.971
Sınıf düzeyi	11.sınıf	129	16.751	11.718	15	.331	-.889
	12.sınıf	108	18.305	9.943	18.5	.265	-.444

Tablo 11 incelendiğinde kız ve erkeklerin, 9., 10., 11. ve 12. sınıfların, yedi okul türünde bulunan öğrencilerin depresyon puanlarına ait ortalama ve medyan değerlerinin yakın olduğu anlaşılabılır. Normallik için belirleyici parametrelerden biri de basıklık ve çarpıklık değeridir. Kız ve erkeklerin, 9., 10., 11. ve 12. sınıfların, altı okul türü içerisinde bulunan öğrencilere ait verilerin çarpıklık ve basıklık değerinin +1 ile -1 arasında değer aldığı, meslek lisesi öğrencilerine ait verilerin +2 ile -2 arasında değer aldığı gözlenmektedir. Bu bağlamda verilerin normal dağıldığı ifade edilebilir. Ayrıca normallik için histogramlar ve kutu bilyık grafikleri de incelenmiştir. Bu doğrultuda cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi değişkenlerinin alt boyutları için tek değişkenli normal dağılım varsayımının sağlandığı ifade edilebilir.

2.6. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

SMBÖ'nün geçerlik çalışmasıyla ilgili Fırat ve Barut (2018) tarafından ölçekte bulunan faktörlerin birbirleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi kullanılmış olup faktörler arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Güvenirlik analizi iç tutarlılık güvenirliği Cronbach Alfa ile hesaplanarak güvenirlik katsayısı 0.70'in üzerinde çıkarak ölçekteki iç tutarlılığın yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Fırat & Barut, 2018).

Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeğinin (DASS-42) lise öğrencileri için Türkçe geçerlik ve güvenirliği Akkuş Çutuk ve Kaya (2018) tarafından yapılmış olup 42 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliliği belirlemek üzere Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA neticesinde ki-kare değerinin ($\chi^2=3790.21$, $df=813$, $p=0.00$) anlamlı olduğu görülmüştür. DASS-42'nin Cronbach's Alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayısı depresyon için .91, anksiyete için .84, stres için .86 olarak bulunmuştur. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; DASS-42'nin üniversite öğrencileri ile beraber benzer bir şekilde lise öğrencilerinde de geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu, çalışma sonucuna göre lise öğrencileri için uygulanacak çalışmalarda DASS-42 kullanılabileceğini göstermektedir (Akkuş Çutuk & Kaya, 2018).

2.7. ARAŞTIRMACININ ROLÜ

Araştırmacı ölçeklerle ilgili olarak ölçek sahiplerinden gerekli izinleri alarak Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden yapılacak ölçeklerin belirtilen okullarda yapılmasıyla ilgili olarak gerekli izinler alınmıştır. Ölçekler belirlenen okullarda bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Ölçekler okullarda yüz yüze uygulanırken araştırmacı öğrencilerin yanında bulunmuş ve anlık dönütler verilerek veriler toplanmıştır. Öğrencilerin veri toplama sürecinde yansız, doğru cevaplar verdiği varsayılmıştır. Elde edilen veriler elektronik ortama aktarılmış ve veri analiz süreçleri araştırmacı tarafından yürütülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

3.1. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI İLE CİNSİYET, OKUL TÜRÜ VE SINIF DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR

Mevcut araştırma kapsamında lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyleri arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgular ilgili kısımda ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 12: Okul Türlerine Göre Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreler

		n	%
İmam hatip lisesi	1 saatten az	10	11.76
	1-3 saat arası	37	43.53
	3-5 saat arası	20	23.53
	5-7 saat arası	13	15.30
	7-9 saat arası	4	4.70
	9 saat üzeri	1	1.18
	Toplam	85	100.00
Anadolu lisesi	1 saatten az	11	11.22
	1-3 saat arası	41	41.84
	3-5 saat arası	26	26.53
	5-7 saat arası	14	14.29
	7-9 saat arası	2	2.04
	9 saat üzeri	4	4.08
	Toplam	98	100.00
Sosyal bilimler lisesi	1 saatten az	12	11.76
	1-3 saat arası	43	42.16
	3-5 saat arası	33	32.36
	5-7 saat arası	8	7.84
	7-9 saat arası	4	3.92
	9 saat üzeri	2	1.96
	Toplam	102	100.00
Spor lisesi	1 saatten az	9	12.86
	1-3 saat arası	23	32.86

	3-5 saat arası	18	25.71
	5-7 saat arası	10	14.29
	7-9 saat arası	3	4.28
	9 saat üzeri	7	10
	Toplam	70	100.00
Meslek lisesi	1 saatten az	9	14.06
	1-3 saat arası	25	39.06
	3-5 saat arası	17	26.56
	5-7 saat arası	7	10.95
	7-9 saat arası	2	3.12
	9 saat üzeri	4	6.25
	Toplam	64	100.00
Fen lisesi	1 saatten az	5	6.59
	1-3 saat arası	42	55.26
	3-5 saat arası	23	30.26
	5-7 saat arası	2	2.63
	7-9 saat arası	2	2.63
	9 saat üzeri	2	2.63
	Toplam	76	100.00
Güzel sanatlar lisesi	1 saatten az	9	13.04
	1-3 saat arası	13	18.84
	3-5 saat arası	25	36.23
	5-7 saat arası	12	17.40
	7-9 saat arası	3	4.35
	9 saat üzeri	7	10.14
	Toplam	69	100.00
Tüm okul türleri	1 saatten az	65	11.53
	1-3 saat arası	224	39.71
	3-5 saat arası	162	28.72
	5-7 saat arası	66	11.70
	7-9 saat arası	20	3.55
	9 saat üzeri	27	4.79
	Toplam	564	100.00

Tablo 12'ye göre imam hatip lisesinde öğrencilerin toplamının sosyal medyada geçirdiği sürelerin saat aralıkları ve bu saat aralığında bulunan öğrencilerin yüzdelikleri

verilmiştir. Tablo 12'ye göre sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde imam hatip lisesinde bulunan öğrencilerin en fazla %43.53 ile 1-3 saat arasında sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Ayrıca 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımının diğer gruplara göre daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Yani genel olarak imam hatip lisesinde bulunan öğrencilerin %67.06'lık kısmı 1-3 ve 3-5 saat arasında sosyal medyada vakit geçirmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin 7-9 ve 9 saatten fazla sosyal medya kullanımına nadiren rastlanmıştır. Ayrıca 1 saatten az sosyal medya ortamlarında bulunma durumunun (%11.76), 5-7 saat arasında sosyal medyada bulunmaya (%15.30) göre daha az olduğu tespit edilmiştir. Genel bulgular incelendiğinde 1-3 ve 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulunmanın yoğunlaştığı görülmüştür.

Tablo 12'ye göre sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde anadolu lisesinde bulunan öğrencilerin en fazla %41.84 ile 1-3 saat arasında sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Ayrıca 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımının diğer gruplara göre daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Yani genel olarak anadolu lisesi öğrencilerinin %68.37'lik kısmı 1-3 ve 3-5 saat arasında sosyal medyada vakit geçirmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin 7-9 ve 9 saatten fazla sosyal medya kullanımına nadiren rastlanmıştır. Ayrıca 1 saatten az sosyal medya ortamlarında bulunma durumunun (%11.22), 5-7 saat arasında sosyal medyada bulunmaya (%14.29) göre daha az olduğu tespit edilmiştir. Genel bulgular incelendiğinde 1-3 ve 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulunmanın yoğunlaştığı görülmüştür.

Tablo 12'ye göre sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde sosyal bilimler lisesinde bulunan öğrencilerin en fazla %42.16 ile 1-3 saat arasında sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Ayrıca 3-5 saat arasında %32.36 ile sosyal medya kullanımının diğer gruplara göre daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Yani genel olarak sosyal bilimler lisesinde bulunan öğrencilerin %74.52'lik kısmı 1-3 saat arası ve 3-5 saat arası sosyal medya kullanmaktadır. Bunun yanı sıra öğrencilerin 7-9 ve 9 saatten fazla sosyal medya kullanımına nadiren rastlanmıştır. Ayrıca 1 saatten az sosyal medya ortamlarında bulunma durumunun (%11.76), 5-7 saat arasında sosyal medyada bulunmaya (%7.84) göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Genel bulgular incelendiğinde 1-3 ve 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulunmanın yoğunlaştığı görülmüştür.

Tablo 12'ye göre sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde spor lisesinde bulunan öğrencilerin en fazla %32.86 ile 1-3 saat arasında sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Ayrıca 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımının diğer gruplara göre daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin 7-9 ve 9 saatten fazla sosyal

medya kullanımına nadiren rastlanmıştır. Ayrıca 1 saatten az sosyal medya ortamlarında bulunma durumunun (%12.86), 5-7 saat arasında sosyal medyada bulunmaya (%14.29) göre daha az olduğu tespit edilmiştir. Genel bulgular incelendiğinde 1-3 ve 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulunmanın yoğunlaştığı görülmüştür. Spor lisesi öğrencilerinin 1 saatten az sosyal medya ortamlarında zaman geçirmesinin 5-7 saatten daha az olduğu görülmüştür.

Tablo 12'ye göre sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde meslek lisesinde bulunan öğrencilerin en fazla %39.06 ile 1-3 saat arasında sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Ayrıca 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımının diğer gruplara göre daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Yani genel olarak meslek lisesi öğrencilerinin %65.62'lik kısmı 1-3 ve 3-5 saat arasında sosyal medyada vakit geçirmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin 7-9 ve 9 saatten fazla sosyal medya kullanımına nadiren rastlanmıştır. Ayrıca 1 saatten az sosyal medya ortamlarında bulunma durumunun (%14.06), 5-7 saat arasında sosyal medyada bulunmaya (%10.95) göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Genel bulgular incelendiğinde 1-3 ve 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulunmanın yoğunlaştığı görülmüştür.

Tablo 12'ye göre sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde fen lisesinde bulunan öğrencilerin en fazla %55.26 ile 1-3 saat arasında sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Ayrıca 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımının diğer gruplara göre daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin 5-7, 7-9 ve 9 saatten fazla sosyal medya kullanımına eşit bir şekilde ve nadiren rastlanmıştır. Benzer şekilde 1 saatten az sosyal medya kullanım süresinin sınırlı olduğu görülmüştür.

Tablo 12'ye göre sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde güzel sanatlar lisesinde bulunan öğrencilerin en fazla %36.23 ile 3-5 saat arasında sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Ayrıca 1-3 saat arasında sosyal medya kullanımının diğer gruplara göre daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra 9 saat üzeri sosyal medyada geçirilen sürenin %10.14 oranda olduğu tespit edilmiştir. Güzel sanatlar lisesinde en az sosyal medya kullanımının %4.35 oran ile 7-9 saat arası olduğu görülmüştür.

Tablo 12'ye göre sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde tüm okul türlerindeki öğrencilerin en fazla %39.71 ile 1-3 saat arasında sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Ayrıca 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımının diğer gruplara göre daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Yani genel olarak okul türleri içerisindeki öğrencilerin %68.43'lük kısmı 1-3 ve 3-5 saat arası sosyal medyada vakit geçirmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin 7-9 ve 9 saatten fazla sosyal medya kullanımının diğer saat aralıklarına göre daha az olduğu tespit edilmiştir. 1 saatten az sosyal medya kullanımının 5-7 saat arası sosyal

medya kullanımıyla birbirine yakın oranda olduğu görülmüştür. Genel bulgular incelendiğinde 1-3 ve 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulunmanın yoğunlaştığı görülmüştür.

Tablo 13: Okul Türlerine Göre Kız ve Erkek Öğrencilerin Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreler

		Kız		Erkek	
		n	%	n	%
İmam hatip lisesi	1 saatten az	6	15.79	4	8.51
	1-3 saat arası	16	42.10	21	44.68
	3-5 saat arası	8	21.05	12	25.53
	5-7 saat arası	5	13.16	8	17.02
	7-9 saat arası	3	7.90	1	2.13
	9 saat üzeri	0	0	1	2.13
	Toplam	38	100.00	47	100.00
Anadolu lisesi	1 saatten az	7	13.72	4	8.51
	1-3 saat arası	21	41.18	20	42.55
	3-5 saat arası	12	23.53	14	29.78
	5-7 saat arası	7	13.73	7	14.90
	7-9 saat arası	2	3.92	0	0
	9 saat üzeri	2	3.92	2	4.26
	Toplam	51	100.00	47	100.00
Sosyal bilimler lisesi	1 saatten az	7	12.73	5	10.64
	1-3 saat arası	21	38.18	22	46.81
	3-5 saat arası	18	32.73	15	31.91
	5-7 saat arası	5	9.1	3	6.38
	7-9 saat arası	2	3.63	2	4.26
	9 saat üzeri	2	3.63	0	0
	Toplam	55	100.00	47	100.00
Spor lisesi	1 saatten az	7	33.33	2	4.08
	1-3 saat arası	10	47.62	13	26.53
	3-5 saat arası	1	4.76	17	34.69
	5-7 saat arası	3	14.29	7	14.29
	7-9 saat arası	0	0	3	6.12
	9 saat üzeri	0	0	7	14.29
	Toplam	21	100.00	49	100.00

Meslek lisesi	1 saatten az	4	15.38	5	13.16
	1-3 saat arası	10	38.46	15	39.47
	3-5 saat arası	8	30.77	9	23.68
	5-7 saat arası	3	11.54	4	10.53
	7-9 saat arası	0	0	2	5.26
	9 saat üzeri	1	3.85	3	7.90
	Toplam	26	100.00	38	100.00
Fen lisesi	1 saatten az	1	3.70	4	8.16
	1-3 saat arası	11	40.75	31	63.27
	3-5 saat arası	12	44.44	11	22.45
	5-7 saat arası	1	3.70	1	2.04
	7-9 saat arası	2	7.41	0	0
	9 saat üzeri	0	0	2	4.08
	Toplam	27	100.00	49	100.00
Güzel sanatlar lisesi	1 saatten az	3	6.25	6	28.58
	1-3 saat arası	9	18.75	4	19.05
	3-5 saat arası	18	37.50	7	33.33
	5-7 saat arası	10	20.83	2	9.52
	7-9 saat arası	2	4.17	1	4.76
	9 saat üzeri	6	12.5	1	4.76
	Toplam	48	100.00	21	100.00
Tüm okul türleri	1 saatten az	35	13.15	30	10.07
	1-3 saat arası	98	36.84	126	42.28
	3-5 saat arası	77	28.95	85	28.52
	5-7 saat arası	34	12.78	32	10.74
	7-9 saat arası	11	4.14	9	3.02
	9 saat üzeri	11	4.14	16	5.37
	Toplam	266	100.00	298	100.00

Tablo 13'e göre imam hatip lisesinde bulunan kız ve erkek öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri sürelerin saat aralıkları ve bu saat aralığında bulunan öğrencilerin yüzdelikleri sunulmuştur. Tablo 13 incelendiğinde imam hatip lisesi öğrencilerinin yoğun olarak 1-3 saat arasında sosyal medyada zaman geçirdikleri görülmüştür (Kız: %42.10 ve Erkek: %44.68). Buna ek olarak yine cinsiyet fark etmeksizin 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımında da diğer gruplara göre daha yüksek bir oran tespit edilmiştir (Kız: %21.05 ve Erkek: %25.53). Ayrıca kız öğrencilerde 9 saat üzere sosyal medya kullanımına rastlanmazken; erkek öğrencilerin birinde bu durum tespit edilmiştir. Buna ek olarak kız

öğrencilerin (%15.79) 1 saatten daha az süre ile sosyal medya kullanımının erkek öğrencilere (%8.51) oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Tablo 13 genel olarak incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin benzer sosyal medya kullanım sürelerine sahip olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin 7-9 saat aralığında sosyal medya kullanımının erkek öğrencilerden daha yoğun olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde anadolu lisesinde öğrencilerinin yoğun olarak 1-3 saat arasında sosyal medyada zaman geçirdikleri görülmüştür (Kız: %41.18 ve Erkek: %42.55). Buna ek olarak yine cinsiyet fark etmeksizin 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımında da diğer gruplara göre daha yüksek bir oran tespit edilmiştir (Kız: %23.53 ve Erkek: %29.78). Ayrıca 9 saat ve üzeri sosyal kullanımı sayısı kız ve erkek öğrencilerde 2 olarak tespit edilmiştir. Buna ek olarak kız öğrencilerin (%13.72) 1 saatten daha az süre ile sosyal medya kullanımının erkek öğrencilere (%8.51) oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Tablo 13 genel olarak incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin benzer sosyal medya kullanım sürelerine sahip olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde kız öğrencilerin 7-9 saat aralığında sosyal medya kullanımının erkek öğrencilerden daha yoğun olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin yoğun olarak 1-3 saat arasında sosyal medyada zaman geçirdikleri görülmüştür (Kız: %38.18 ve Erkek: %46.81). Buna ek olarak yine cinsiyet fark etmeksizin 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımında da diğer gruplara göre daha yüksek bir oran tespit edilmiştir (Kız: %32.73 ve Erkek: %31.91). Ayrıca erkek öğrencilerde 9 saat üzere sosyal medya kullanımına rastlanmazken; kız öğrencilerin ikisinde bu durum tespit edilmiştir. Buna ek olarak kız öğrencilerin (%12.73) 1 saatten daha az süre ile sosyal medya kullanımının erkek öğrencilere (%10.64) oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Tablo 13 genel olarak incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin benzer sosyal medya kullanım sürelerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde spor lisesi öğrencilerinin yoğun olarak kızlarda 1-3 saat arası (%47.62), erkeklerde 3-5 saat arası (%34.69) zaman geçirdiği görülmüştür. Buna ek olarak %33.33 oran ile kızlarda 1 saatten az sosyal medya kullanımının diğer saat aralıklarına oranla daha yüksek olduğu, erkeklerde %26.53 oran ile 1-3 saat arası sosyal medya kullanımının diğer saatlere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kız öğrencilerde 7-9 ve 9 saat üzere sosyal medya kullanımına rastlanmazken; erkek öğrencilerin onunda bu durum tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin 1 saatten az sosyal medya kullanım süresinin erkek öğrencilere oranla çok daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin 3-5 saat arası sosyal medya kullanımının kız öğrencilere oranla çok daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin 3-5 saat aralığında sosyal medya kullanım oranının 5-7 saat aralığına göre

belirgin şekilde az olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 9 saat üzerinde erkek öğrencilerde sosyal medya kullanım süresinin 1 saatten az ve 7-9 saat arası sosyal medya kullanımının toplamından daha fazla olduğu görülmüştür.

Tablo 13 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin yoğun olarak 1-3 saat arasında sosyal medyada zaman geçirdikleri görülmüştür (Kız: %38.46 ve Erkek: %39.47). Buna ek olarak yine cinsiyet fark etmeksizin 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımında da diğer gruplara göre daha yüksek bir oran tespit edilmiştir (Kız: %30.77 ve Erkek: %23.68). Ayrıca kız öğrencilerde 7-9 saat aralığında öğrenci bulunmayıp, 9 saat ve üzeri sosyal medya kullanımı olan bir kişi olmasına karşın erkek öğrencilerde beş öğrenci bulunduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak kız öğrencilerin (%15.38) 1 saatten daha az süre ile sosyal medya kullanımının erkek öğrencilere (%13.16) oranla daha fazla olduğu görülmüştür. Tablo 13 genel olarak incelendiğinde kız ve erkek öğrencilerin benzer sosyal medya kullanım sürelerine sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde fen lisesi öğrencilerinin yoğun olarak kızlarda 3-5 saat arası (%44.44), erkeklerde 1-3 saat arası (%63.27) zaman geçirdiği görülmüştür. Buna ek olarak %40.75 oran ile kızlarda 1-3 saat arası sosyal medya kullanımının diğer saat aralıklarına oranla daha yüksek olduğu, erkeklerde %22.45 oran ile 3-5 saat arası sosyal medya kullanımının diğer saatlere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kız öğrencilerde 9 saat üzere sosyal medya kullanımına rastlanmazken; erkek öğrencilerin ikisinde bu durum tespit edilmiştir. Buna ek olarak kız öğrencilerin (%3.70) 1 saatten daha az süre ile sosyal medya kullanımının erkek öğrencilere (%8.16) oranla daha az olduğu görülmüştür. Kız öğrencilerin %85.19 ve erkek öğrencilerin %85.72 oranında benzer şekilde 1-3 saat arası ile 3-5 saat arası sosyal medyayı kullandığı tespit edilmiştir.

Tablo 13 incelendiğinde güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin yoğun olarak 3-5 saat arasında sosyal medyada zaman geçirdikleri görülmüştür (Kız: %37.50 ve Erkek: %33.33). Buna ek olarak %20.83 oran ile kızlarda 5-7 saat arası sosyal medya kullanımının diğer saat aralıklarına oranla daha yüksek olduğu, erkeklerde %28.58 oran ile 1 saatten az sosyal medya kullanımının diğer saatlere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kız öğrencilerde 9 saat üzere sosyal medya kullanımının erkek öğrencilerden fazla olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak kız öğrencilerin (%6.25) 1 saatten daha az süre ile sosyal medya kullanımının erkek öğrencilere (%28.58) oranla daha az olduğu görülmüştür.

Tablo 13 incelendiğinde tüm okul türlerinde bulunan kız ve erkek öğrencilerinin yoğun olarak 1-3 saat arasında sosyal medyada zaman geçirdikleri görülmüştür (Kız: %36.84 ve Erkek: %42.28). Buna ek olarak yine cinsiyet fark etmeksizin 3-5 saat arasında sosyal

medya kullanımında da yüksek olduğu tespit edilmiştir (Kız: %28.95 ve Erkek: %28.52). Ayrıca erkek öğrencilerin 9 saat üzeri sosyal medya kullanım süresinin (%5.37) kız öğrencilerin kullanım süresinden (%4.14) daha fazla olduğu belirlenmiştir. 1 saatten az ve 7-9 saat arası sosyal medya kullanım süresinin kızlarda daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14: Okul Türlerinde Bulunan Öğrencilerin Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Medyada Geçirdikleri Süreler

		9.sınıf		10.sınıf		11.sınıf		12.sınıf	
		n	%	n	%	n	%	n	%
İmam hatip lisesi	1 saatten az	3	12.50	3	13.64	2	9.09	2	11.76
	1-3 saat arası	8	33.33	9	40.90	10	45.45	10	58.82
	3-5 saat arası	8	33.33	4	18.19	4	18.18	4	23.53
	5-7 saat arası	4	16.67	5	22.72	3	13.64	1	5.89
	7-9 saat arası	1	4.17	0	0	3	13.64	0	0
	9 saat üzeri	0	0	1	4.55	0	0	0	0
	Toplam	24	100.00	22	100.00	22	100.00	17	100.00
Anadolu lisesi	1 saatten az	5	20	0	0	3	13.04	3	12
	1-3 saat arası	11	44	13	52	10	43.47	7	28
	3-5 saat arası	4	16	8	32	5	21.74	9	36
	5-7 saat arası	5	20	3	12	2	8.70	4	16
	7-9 saat arası	0	0	0	0	1	4.35	1	4
	9 saat üzeri	0	0	1	4	2	8.70	1	4
	Toplam	25	100.00	25	100.00	23	100.00	25	100.00
Sosyal bilimler lisesi	1 saatten az	3	12	0	0	1	4	8	28.57
	1-3 saat arası	8	32	8	33.33	10	40	17	60.71
	3-5 saat arası	11	44	8	33.33	11	44	3	10.72
	5-7 saat arası	1	4	4	16.67	3	12	0	0
	7-9 saat arası	2	8	2	8.33	0	0	0	0
	9 saat üzeri	0	0	2	8.33	0	0	0	0
	Toplam	25	100.00	24	100.00	25	100.00	28	100.00
Spor lisesi	1 saatten az	3	15	2	8	2	13.33	2	20
	1-3 saat arası	9	45	7	28	2	13.33	5	50
	3-5 saat arası	3	15	6	24	7	46.67	2	20
	5-7 saat arası	1	5	7	28	2	13.33	0	0
	7-9 saat arası	1	5	0	0	1	6.67	1	10

	9 saat üzeri	3	15	3	12	1	6.67	0	0
	Toplam	20	100.00	25	100.00	15	100.00	10	100.00
Meslek lisesi	1 saatten az	5	26.32	3	15	1	6.67	0	0
	1-3 saat arası	8	42.11	9	45	6	40	2	20
	3-5 saat arası	4	21.05	5	25	3	20	5	50
	5-7 saat arası	1	5.26	1	5	3	20	2	20
	7-9 saat arası	0	0	1	5	1	6.67	0	0
	9 saat üzeri	1	5.26	1	5	1	6.67	1	10
	Toplam	19	100.00	20	100.00	15	100.00	10	100.00
Fen lisesi	1 saatten az	1	4	2	7.41	2	14.29	0	0
	1-3 saat arası	14	56	16	59.26	9	64.29	3	30
	3-5 saat arası	8	32	7	25.93	3	21.42	5	50
	5-7 saat arası	1	4	1	3.70	0	0	1	10
	7-9 saat arası	0	0	1	3.70	0	0	0	0
	9 saat üzeri	1	4	0	0	0	0	1	10
	Toplam	25	100.00	27	100.00	14	100.00	10	100.00
Güzel sanatlar lisesi	1 saatten az	6	24	1	4.76	1	6.67	1	12.50
	1-3 saat arası	3	12	2	9.52	5	33.33	3	37.50
	3-5 saat arası	10	40	9	42.86	4	26.67	2	25
	5-7 saat arası	4	16	4	19.05	2	13.33	2	25
	7-9 saat arası	1	4	2	9.52	0	0	0	0
	9 saat üzeri	1	4	3	14.29	3	20	0	0
	Toplam	25	100.00	21	100.00	15	100.00	8	100.00
Tüm okul türleri	1 saatten az	26	15.95	11	6.8	12	9.30	16	14.81
	1-3 saat arası	61	37.42	64	39.02	52	40.31	47	43.52
	3-5 saat arası	48	29.45	47	28.66	37	28.68	30	27.78
	5-7 saat arası	16	9.82	25	15.24	15	11.63	10	9.26
	7-9 saat arası	6	3.68	6	3.66	6	4.65	2	1.85
	9 saat üzeri	6	3.68	11	6.8	7	5.43	3	2.78
	Toplam	163	100.00	164	100.00	129	100.00	108	100.00

Tablo 14'e göre imam hatip lisesinde bulunan 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerin sosyal medyada geçirdiği sürelerin saat aralıkları ve bu saat aralığında bulunan öğrencilerin yüzdelikleri verilmiştir. Tablo 14'e göre sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde 9.

sınıf öğrencilerinin %33.33 ile 1-3 saat arası ve %33.33 ile 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında eşit bir şekilde bulundukları görülmüştür. Yine 9. sınıf öğrencilerinde %16.67 oranında 5-7 saat arası sosyal medya kullanımı görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinde 1 saatten az, 7-9 saat arası ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının oldukça sınırlı olduğu söylenebilir. Diğer sınıf düzeylerinde sosyal medya ortamlarında yoğun bulunma süresinin 1-3 saat arasında olduğu görülmüştür. Bu bağlamda 10. sınıf öğrencileri %40.90, 11. sınıf öğrencileri %45.45 ve 12. sınıf öğrencileri ise %58.82 ile 1-3 saat arasında sosyal medyada yoğun bir şekilde vakit geçirmektedirler. Genel olarak diğer gruplara bakıldığında zaman benzer bir eğilimin olduğu görülmektedir. Ancak 10. sınıflarda diğer gruplara göre 5-7 saat arasında yoğun bir kullanımın olduğu tespit edilmiştir. 10. sınıf öğrencilerinde sosyal medyada geçirilen sürenin 9. sınıf öğrencilerine benzer şekilde %40.90 oranında 1-3 saat arası yoğun bir şekilde olduğu görülmüştür. 10. sınıflarda 3-5 saat arasında sosyal medyada bulunma durumunun yine yoğun olduğu söylenebilir. Diğer gruplarda olduğu gibi 1 saatten az, 7-9 saat arası ve 9 saat üzerinin sınırlı olduğu görülmüştür. 11. sınıflara bakıldığında sosyal medya kullanımının en fazla 1-3 saat aralığında yaygın olduğu görülmüştür. Yine 9. sınıflarda olduğu gibi 3-5 saat arasında sosyal medya kullanım süresinin yaygın olduğu söylenebilir. Diğer gruplardan farklı olarak 11. sınıflarda 5-7 saat ve 7-9 saat arası sosyal medya kullanımının diğer gruplardan fazla olduğu tespit edilmiştir. 12. sınıflara gelindiğinde diğer gruplarla benzer şekilde 1-3 saat arasında sosyal medyada kullanımının en yoğun olduğu ve diğer gruplarda olduğu gibi yine 3-5 saat arası kullanımının yoğun olduğu tespit edilmiştir. 12. sınıf öğrencilerinde diğer gruplara benzer olarak 1 saatten az, 7-9 ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının çok sınırlı olduğu tespit edilmiştir. 9 saat üzerinde sosyal medya kullanımının sadece 10. sınıflarda bir öğrencide olduğu tespit edilmiştir.

Tabloya 14'e göre anadolu lisesinde sosyal medyada geçilen süreler incelendiğinde 9. sınıf öğrencilerinin %44 ile 1-3 saat arası en yoğun olarak sosyal medya ortamını kullandıkları görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinde 1 saatten az sosyal medya kullanımının ve 5-7 saat arası sosyal medya kullanımının benzer olduğu tespit edilmiştir. 9. sınıf öğrencilerinde diğer gruplardan farklı olarak 7-9 saat arası ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının olmadığı görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinde 1 saatten az sosyal medya kullanımının diğer sınıf düzeylerinden yüksek olduğu tespit edilmiştir. 10. sınıf öğrencilerinde %52 ve 11. sınıf öğrencilerinde %43.47 benzer şekilde sosyal medya ortamlarında yoğun bir şekilde bulunma süresinin 1-3 saat arasında olduğu görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinde %84 oranında 1-3 saat ve 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımının olduğu görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinde 9.sınıf öğrencilerine benzer olarak 7-9 saat arası sosyal medya kullanımının olmadığı ve diğer gruplardan farklı olarak 1 saatten az sosyal medya kullanımının olmadığı tespit edilmiştir. 9

saat ve üzeri sosyal medya kullanım süresinin 12. sınıflarlar benzer bir orana sahip olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde 10. sınıf öğrencilerinin 1-3 saat sosyal medya kullanımının diğer gruplarla benzerlik gösterse de daha yoğun olduğu tespit edilmiştir. 11.sınıf öğrencilerinde sosyal medya kullanımının diğer gruplara benzer olarak 1-3 saat aralığında yoğunlaştığı görülse de 7-9 saat ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının diğer gruplardan daha yoğun olduğu görüşmüştür. 11. sınıf öğrencilerinde 5 saat arası sosyal medya kullanım durumlarının 9 saat ve üzeri sosyal medya kullanım oranıyla benzer olduğu görülmüştür. 12. sınıf öğrencilerinde bu durumun değiştiği ve sosyal medya ortamlarında bulunma süresinin %36 oranında 3-5 saat arasında olduğu ve bu durumun diğer sınıflardan ayrıldığı tespit edilmiştir. Aynı şekilde 12. sınıf öğrencilerinde 1-3 saat aralığında sosyal medyada bulunma oranının yine yoğun olduğu tespit edilmiştir. 12. sınıf öğrencilerinin 7-9 ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının aynı oranda olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14'e göre sosyal bilimler lisesinde sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde 9. sınıf öğrencilerinin %44 ile 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulundukları görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinde %76 oranında 1-3 saat arası ve 3-5 saat arası sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Diğer sınıf seviyelerinden farklı olarak 5-7 saat arasından 7-9 saat arasına doğru sosyal medya kullanım oranı azalırken 9. sınıf öğrencilerinde bu oran %4'den %8'e çıkmaktadır. 9. sınıf öğrencilerinde 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının olmadığı tespit edilmiştir. 10. sınıf öğrencilerinin %33.33 ile 1-3 saat arası ve %33.33 ile 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında eşit bir şekilde bulundukları görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinde diğer sınıf seviyelerinden farklı olarak 1 saatten az sosyal medya kullanımının olmadığı görüşmüştür. 10. sınıf öğrencilerinde 5-7 saat arasında sosyal medya kullanım oranının diğer sınıf seviyelerinden yüksek olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde 7-9 saat arası ve 9 saat üzerindeki sosyal medya kullanım oranlarının eşit olduğu görülmüştür. 11. sınıf öğrencileri %44 ile 3-5 saat arası, 12. sınıf öğrencileri %60.71 ile 1-3 saat arasında sosyal medyada vakit geçirmektedirler. 11. sınıf öğrencilerinde 7-9 ve 9 saat üzeri, 12. sınıf öğrencilerinde 5-7, 7-9, 9 saat ve üzeri sosyal medyada geçirilen sürelerin olmadığı görülmüştür. 11. sınıf öğrencilerinde %88 oran ile 1-3 saat arası ve 3-5 saat arası sosyal medya kullanımının yoğun olduğu tespit edilmiştir. 11. sınıf öğrencilerinde 1 saatten az sosyal medya kullanımının çok az olduğu görülmüştür. 12. sınıflara gelindiği zaman %60 oran ile 1-3 saat arası diğer sınıf seviyelerinden daha çok sosyal medyayı kullandığı, ayrıca 1 saatten az sosyal medya kullanım oranının diğer sınıf seviyelerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 14'e göre spor lisesinde sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde 9. sınıf öğrencilerinin %45 ile 1-3 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulundukları görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinde 1 saatten az sosyal medya kullanım oranının 3-5 saat arası ve 9 saat üzerinde sosyal medya kullanım süresiyle benzerlik gösterdiği, aynı durumun 5-7 saat arası ve 7-9 saat aralığında da olduğu gözlenmiştir. 9. sınıf öğrencilerinde 9 saat ve üzeri sosyal medya kullanım oranının diğer sınıf seviyelerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. 9 saat ve üzeri sosyal medya kullanım oranının en yüksek 9. sınıflarda olduğu görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinin %28 ile 1-3 saat arası ve %28 ile 5-7 saat arasında sosyal medya ortamlarında eşit bir şekilde bulundukları görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinde diğer sınıf seviyelerinden farklı olarak 1 saatten az sosyal medya kullanım oranının daha az olduğu ve 7-9 saat arası kullanımın hiç olmadığı, 9 saat üzeri kullanım oranının 1 saatten az kullanım oranından daha yüksek olduğu görülmüştür. 11. sınıf öğrencilerinde %46.67 ile 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımının yoğun olduğu ve ayrıca diğer sınıf seviyelerinden çok daha fazla olduğu görülmüştür. 11. sınıf öğrencilerinde 1 saatten az, 1-3 saat arası ve 5-7 saat arası kullanımın aynı olduğu ve ayrıca 7-9 saat arası ve 9 saat üzeri kullanımın aynı olduğu tespit edilmiştir. 12. sınıf öğrencilerinde %50 ile 1-3 saat arasında sosyal medyada vakit geçirdikleri görülmüştür. Bu oran diğer sınıf seviyelerinden daha fazladır. Aynı şekilde 1 saatten az sosyal medya kullanım oranının diğer sınıf seviyelerinden daha fazla olduğu, benzer şekilde 7-9 saat arası kullanım oranının diğer sınıf seviyelerinden fazla olduğu görülmüştür. 12. sınıf öğrencilerinde diğer sınıf seviyelerinden farklı olarak 5-7 saat arası ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanım oranının hiç olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 14'e göre meslek lisesinde sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde 9. sınıf öğrencilerinin %42.11 ile 1-3 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulundukları görülmüştür. Ayrıca 9. sınıf öğrencilerinde 1 saatten az sosyal medya kullanım oranının diğer sınıf seviyelerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 9. sınıf öğrencilerinin sosyal medyada geçirdiği süreler genel olarak %68.43 oranında 1 saatten az ve 1-3 saat arası yoğunlaşmaktadır. 9. sınıf öğrencilerinde 7-9 saat aralığında sosyal medya kullanımının olmadığı ve 5-7 saat ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının benzer olduğu görülmüştür. 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin de sosyal medya ortamlarında yoğun bulunma süresinin 1-3 saat arası olduğu görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinde %70 oranında 1-3 saat ve 3-5 saat arasında sosyal medya kullanımının yoğun olduğu tespit edilmiştir. 10. sınıf öğrencilerinde 5-7, 7-9 ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanım oranının aynı olduğu görülmüştür. 11. sınıf öğrencilerinde 3-5 saat arası ve 5-7 saat arası sosyal medya kullanımının benzer oran gösterdiği, 1 saatten az, 7-9 saat arası ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanım oranının benzer ve az yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir. 12. sınıf öğrencileri ise %50 ile diğer sınıf

seviyelerinden ve diğer saatlerden yüksek oranda 3-5 saat arasında sosyal medyada vakit geçirmektedirler. 1-3 saat arası ve 5-7 saat arası sosyal medya kullanımının benzer olduğu, 1 saatten az sosyal medya kullanımının olmadığı görülmüştür. 12. sınıf öğrencilerinde 9 saat ve üzeri sosyal medya kullanım oranının diğer sınıf seviyelerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. 12. sınıf öğrencilerinde 9. sınıf öğrencilerinde olduğu gibi 7-9 saat arası kullanım olmadığı görülmüştür.

Tablo 14'e göre fen lisesinde sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde 9. sınıf öğrencilerinin %56 ile 1-3 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulundukları görülmüştür. Aynı şekilde 9. sınıf öğrencileri 3-5 saat arasında sosyal medyayı yoğun bir şekilde kullanmaktadır. 9. sınıflarda 1-3 saat arası ve 3-5 saat arası %88 oranında sosyal medyayı kullandıkları görülmektedir. 9. sınıf öğrencilerinde 1 saatten az, 5-7 saat arası ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının benzer olduğu, 7-9 saat arası kullanım olmadığı görülmektedir. Aynı şekilde 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin de sosyal medya ortamlarında yoğun bulunma süresinin 1-3 saat arası olduğu görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinde sosyal medya kullanımının %85.19 ortalama ile 1-3 saat ve 3-5 saat arası yoğunlaştığı görülmektedir. 10. sınıf öğrencilerinde 5-7 saat ve 7-9 saat arası kullanım sınırlı olduğu, 9 saat üzeri kullanım tıpkı 11. sınıflarda olduğu gibi hiç olmadığı görülmüştür. 12. sınıf öğrencileri ise %50 oranında 3-5 saat arasında sosyal medyada vakit geçirmektedirler. 12. sınıf öğrencilerinde 7-9 saat arası sosyal medya kullanımının olmadığı görülmüştür.

Tablo 14'e göre güzel sanatlar lisesinde sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde 9. sınıf öğrencilerinin %40, 10. sınıf öğrencilerinin %42.86 ile 3-5 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulundukları görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinin 1 saatten az sosyal medya ortamlarında yoğun bir şekilde bulunduğu görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinde 7-9 saat arası ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının aynı olduğu tespit edilmiştir. 10. sınıf öğrencilerinde 5-7 saat arası kullanım yoğun olduğu ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının 7-9 saat aralığından fazla olduğu tespit edilmiştir. 10. sınıf öğrencilerinde 1 saatten az sosyal medya kullanımının diğer sınıf düzeylerinden daha az olduğu tespit edilmiştir. 11. sınıf öğrencilerinde en fazla sosyal medya kullanımının 1-3 saat arası olduğu görülse de 3-5 saat arası sosyal medya kullanımının yoğun olduğu tespit edilmiştir. 11. sınıf öğrencilerinde 7-9 saat arası sosyal medya kullanımının olmadığı 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının %20 olduğu ve diğer sınıflara oranla daha yüksek olduğu görülmüştür. 12. sınıf öğrencileri ile 11. sınıf öğrencileri yoğun olarak sosyal medyada 1-3 saat arası sosyal medyada vakit geçirmektedir. 12. sınıf öğrencilerinde 3-5 saat arası sosyal medyada bulunma süresi ile 5-7 saat arası sosyal medyada bulunma süresinin benzer olduğu

görülmektedir. 12. sınıf öğrencilerinde 7-9 saat arası ve 9 saat üzerinde sosyal medya kullanımının olmadığı görülmektedir.

Tablo 14'e göre tüm okul türlerinde sosyal medyada geçirilen süreler incelendiğinde 9. sınıf öğrencilerinin %37.42 oranla 1-3 saat arasında sosyal medya ortamlarında bulundukları görülmüştür. Yine 9. sınıf öğrencilerinde 3-5 saat arası %29.45 oranla sosyal medya ortamlarında yoğun bir şekilde bulundukları ve bu durumun diğer sınıf seviyelerinden daha fazla olduğu görülmüştür. 9. sınıf öğrencilerinin 1 saatten az sosyal medya ortamlarında bulunma süresinin %15.95 oran ile diğer sınıf düzeylerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 9. sınıf öğrencilerinde 7-9 saat ve 9 saat üzeri sosyal medya ortamlarında bulunmanın diğer saat aralıklarına göre daha sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde diğer sınıf düzeyleri de 10. sınıflarda %39.02, 11. sınıflarda %40.31, 12. sınıflarda %43.52 ile en fazla 1-3 saat arası sosyal medyada yoğun bir şekilde vakit geçirmektedir. 10. sınıflarda diğer gruplardan farklı olarak 1 saatten az sosyal medyada geçirilen sürenin %6.8 ile daha az olduğu görülmektedir. 10. sınıflarda 9., 11., 12. sınıflar gibi 1-3 saat aralığı dışında yoğun olarak 3-5 saat arası sosyal medyayı kullanmaktadır. 10. sınıf öğrencilerinin 5-7 saat arası sosyal medya kullanım süresinin %15.24 oran ile diğer sınıf seviyelerinden daha fazla olduğu görülmektedir. Benzer durum 9 saat üzeri sosyal medya kullanım süresinde de kendisini göstermekte ve %6.8 oran ile 9 saat üzeri sosyal medya kullanımının diğer gruplardan daha fazla olduğu görülmektedir. 11. sınıflara bakıldığında sosyal medya kullanımının %40.31 oran ile en fazla 1-3 saat aralığında yaygın olduğu görülmüştür. Yine diğer sınıflarda olduğu gibi 3-5 saat arasında sosyal medya kullanım süresinin %28.68 oran ile yaygın olduğu söylenebilir. 7-9 saat arası sosyal medya kullanım süresinin %4.65 oran ile en fazla 11. sınıflarda olduğu tespit edilmiştir. 12. sınıflara gelindiğinde diğer gruplarla benzer şekilde 1-3 saat arasında sosyal medyada kullanımının en yoğun olduğu ve diğer gruplarda olduğu gibi yine 3-5 saat arası kullanımının yoğun olduğu tespit edilmiştir. 12. sınıf öğrencilerinin 5-7 saat, 7-9 saat ve 9 saat üzeri sosyal medya kullanım süresinin diğer gruplardan daha az olduğu tespit edilmiştir.

Varyansların homojenliği hipotezi Levene's testiyle beraber sınanır. Yapılan analiz ile beraber F istatistiksel değerinin .05'ten büyük olması durumunda anlamsız olmasını ifade ederek varyansların homojenliği varsayımının yerine geldiğini gösterir. Aşağıdaki bulunan Tablo 15'de Levene's testi sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 15: Sosyal Medya Bağımlılığı ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Varyansların Homejenliği Varsayımına Yönelik Olarak Levene's Testi Sonuçları

F	Sd1	Sd2	p
1.832	55	508	.000

Tablo 15 incelendiğinde öğrencilerin anketlere verdikleri cevaplara göre puanlarının ($F_{(55, 508)}=1.812$, $p=.000$) ölçümlerinde varyansların homojen olmadığı yani benzer olmadığı tespit edilmiştir. Field (2013) varyansların homojenliğinin ihlal edildiği durumlarda da ANOVA'nın bir robust test olmasından kaynaklı olarak ANOVA grubu istatistiklerinin yapılabileceğini belirtmiştir. Sonuç olarak ölçümün homojen çıkmaması Anova grubu istatistiklerinin yapılmasına bir engel teşkil etmemektedir. Tablo 16'da cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi bağımsız değişkenlerine göre sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden elde edilen verilere ait betimsel istatistik bulguları yer almaktadır.

Tablo 16: Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyine Göre Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği Puanları

		n	%	$\bar{X}$	SS
Cinsiyet	Kız	266	47.2	62.714	22.583
	Erkek	298	52.8	58.728	18.467
Okul türü	İmam hatip lisesi	85	15.1	58.811	21.787
	Anadolu lisesi	98	17.4	62.755	19.933
	Sosyal bilimler lisesi	102	18.1	58.088	21.083
	Spor lisesi	70	12.4	59.642	17.804
	Meslek lisesi	64	11.3	60.859	19.763
	Fen lisesi	76	13.5	58.315	19.471
	Güzel sanatlar lisesi	69	12.2	66.768	23.005
Sınıf düzeyi	9.sınıf	163	28.9	59.723	21.275
	10.sınıf	164	29.1	65.317	21.193
	11.sınıf	129	22.9	59.689	20.519
	12.sınıf	108	19.1	55.888	17.285
Toplam		564			

Tablo 16'da 564 katılımcının 266'sının kız (%47.2), 298 katılımcının erkek (52.8) olduğu kızların sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}=62.714$, $ss=22.583$) erkeklerin sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=58.728$, $ss=18.467$) göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Lise öğrencilerinin oluşturduğu katılımcıların sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması Tablo 16'da okul türüne göre sıralanmıştır. İmam hatip lisesinde 85 öğrencinin (%15.1) sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}=58.811$, $ss=21.287$), anadolu lisesinde 98 öğrencinin (%17.4) sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}=62.755$, $ss=19.933$), sosyal bilimler lisesinde 102 öğrencinin (%18.1) sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların

ortalaması ($\bar{X}$ =58.088, ss=21.083), spor lisesinde 70 öğrencinin (%12.4) sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =59.642, ss=17.804), meslek lisesinde 64 öğrencinin (%11.3) sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =60.859, ss=19.763), fen lisesinde 76 öğrencinin (%13.5) sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =58.315, ss=19.471), güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =66.768, ss=23.005) incelenmiştir. Tablo 16'ya göre yedi okul türü içerisinde güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}$ =66.768, ss=23.005) en yüksek olduğu, sosyal bilimler lisesinde 102 öğrencinin (%18.1) sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}$ =58.088, ss=21.083) en düşük olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 16'ya göre 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının sınıf düzeylerine göre 164 öğrencinin (%29.1) oluşturduğu 10. sınıf öğrencilerinde ($\bar{X}$ =65.317, ss=21.193) en yüksek olduğu, 108 öğrencinin (%19.1) oluşturduğu 12. sınıf öğrencilerinde ($\bar{X}$ =55.888, ss=17.285) en düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için Faktöriyel Anova yapılmış ve bulgular Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17: Sosyal Medya Bağımlılığı ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Faktöriyel Anova Bulguları

	Tip 3 kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	Ortalama farkı (I_J)	p	Eta kare	Fark
Doğrulanmış model	53286.63	55	968.85	2.665		.000	.22	
Cinsiyet	295.68	1	295.68	.810		.368	.002	
Okul türü	2921.56	6	486.93	.1334		.240	.016	
Sınıf düzeyi	5822.50	3	1940.83	5.318		.001	.030	
9.Sınıf-10. sınıf					-7.292	.012		10. sınıf>9. sınıf
10. sınıf-12. sınıf					10.215	.001		10. sınıf>12. sınıf

Tablo 17'ye göre katılımcıların sosyal medya bağımlılıklarının cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{(1, 564)}=.810$, $p=.368$, $\eta^2=.002$). Öğrencilerin okul türüne sosyal medya bağımlılıklarının farklılaşmadığı görülmüştür ($F_{(6, 564)}=1.334$, $p=.240$, $\eta^2=.016$). Ancak katılımcıların sınıf düzeylerine göre sosyal medya bağımlılıklarının anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{(3, 564)}=5.318$, $p=.001$, $\eta^2=.030$). Farkın kimin lehine olduğunu tespit etmek için cinsiyet ve sınıf düzeyinde Tukey HSD, okul türünde

Hochberg çoklu karşılaştırma testi sonuçları kontrol edilmiştir. 9. sınıf ve 10. sınıflar arasında 10. sınıfların lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür (I-J=-7.292, p=.012, GA=[-13.51, -1.07]). Yine 10. ve 12. sınıflar arasında 10. sınıflar lehine ve anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir (I-J=10.22, p=.001, GA=[2.88, 17.54]). Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Sosyal Medya Bağımlılığı Puan ve Alt Boyutları:

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ) Fırat ve Barut (2018) tarafından ergenlerde sosyal medya kullanımına kültürel olarak ülkemize uygun bir ölçek olarak geliştirilmiştir. Ölçek ergenler için geliştirilmiş olup 2 alt boyut 24 maddeden oluşmaktadır. Yoksunluk alt boyutu on dört maddeden, günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük alt boyutu on maddeden oluşmaktadır. Ölçek beşli derecelendirme şeklinde oluşmuş olup ölçekte her bir madde için en düşük bir, en yüksek beş puan verilebilmektedir. Ölçekten yirmi dört ile yüz yirmi puan arası alınabilir. Yoksunluk alt boyutu için on dört ile yetmiş arası, günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük için on ile elli puan arası alınabilir. Öğrencilerin ölçekten aldığı puan arttıkça sosyal medya bağımlılıkları artmaktadır şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 18: Okul Türlerine Göre Öğrencilerinin Yoksunluk ve Günlük Yaşamı Etkileme /Kontrolsüzlük Alt Boyut Puanları

		n	$\bar{X}$	Yoksunluk	Günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük
İmam hatip lisesi	Kız	38	29.407	36.947	21.868
	Erkek	47	29.404	37.510	21.297
	9.sınıf	24	63.000	39.625	23.375
	10.sınıf	22	61.454	39.045	22.409
	11.sınıf	22	55.273	36.000	19.272
	12.sınıf	17	54.059	33.235	20.823
Anadolu lisesi	Kız	51	64.176	41.490	22.686
	Erkek	47	61.213	39.213	22.000
	9.sınıf	25	58.360	37.360	21.000
	10.sınıf	25	63.320	41.320	22.000
	11.sınıf	23	60.130	39.783	20.348

	12.sınıf	25	69.000	43.080	25.920
Sosyal bilimler lisesi	K1z	55	62.200	40.400	21.800
	Erkek	47	53.277	34.957	18.319
	9.sınıf	25	60.480	39.000	21.480
	10.sınıf	24	75.458	48.417	27.042
	11.sınıf	25	56.440	37.240	19.200
	12.sınıf	28	42.536	28.464	14.071
Spor lisesi	K1z	21	53.762	35.095	18.667
	Erkek	49	62.163	38.898	23.265
	9.sınıf	20	57.750	36.250	21.500
	10.sınıf	25	64.960	40.080	24.880
	11.sınıf	15	61.067	38.467	22.600
	12.sınıf	10	48.000	33.900	14.100
Meslek lisesi	K1z	26	59.154	40.462	18.692
	Erkek	38	62.026	39.737	22.289
	9.sınıf	19	58.789	38.737	20.530
	10.sınıf	20	56.600	36.150	24.450
	11.sınıf	15	66.533	44.600	21.933
	12.sınıf	10	64.800	43.400	21.400
Fen lisesi	K1z	27	62.963	41.333	21.630
	Erkek	49	56.755	36.020	19.735
	9.sınıf	25	55.880	35.880	20.000
	10.sınıf	27	59.926	38.778	21.148
	11.sınıf	14	56.143	36.571	19.571
	12.sınıf	10	63.100	42.500	20.600
Güzel sanatlar lisesi	K1z	48	70.542	46.188	24.354
	Erkek	21	58.143	37.619	20.524
	9.sınıf	25	63.320	40.280	23.040
	10.sınıf	21	75.810	49.905	25.905
	11.sınıf	15	66.000	44.867	21.133
	12.sınıf	8	55.250	34.875	20.375
Tüm okul türleri	K1z	266	62.714	40.842	21.872
	Erkek	298	58.728	37.651	21.077
	İmam hatip lisesi	85	58.811	37.259	21.552
	Anadolu lisesi	98	62.755	40.398	22.357
	Sosyal bilimler lisesi	102	58.088	37.892	20.196
	Spor lisesi	70	59.642	37.757	21.885
	Meslek lisesi	64	60.859	40.031	20.828
	Fen lisesi	76	58.315	37.908	20.407

Güzel sanatlar Lisesi	69	66.768	43.580	23.188
9.sınıf	163	59.723	38.190	21.533
10.sınıf	164	65.317	41.915	23.402
11.sınıf	129	59.689	39.294	20.395
12. sınıf	108	55.888	36.258	19.630
Toplam	564			

Tablo 18'e göre imam hatip lisesinde bulunan kız, erkek, 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin sosyal medya ölçeğinden aldıkları genel puanlar ve bu genel puana ait olan iki alt boyut puanlarına yer verilmiştir. Tablo 18 incelendiğinde imam hatip lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları genel puanın ortalamasının 58.811 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin yoksunluk alt boyutu puanının (36.947) erkek öğrencilerin puanından (37.510) düşük olduğu ancak günlük yaşamı etkileme/kontROLSÜZLÜK puanının (21.868) erkek öğrencilerin puanından (21.297) yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 9. sınıf öğrencilerinin yoksunluk alt boyutu puanının (39.625) ve günlük yaşamı etkileme/kontROLSÜZLÜK puanının (23.375) diğer sınıf seviyelerinin puanından yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük yoksunluk alt boyut puanının 12. sınıf öğrencilerinde olduğu (33.235), günlük yaşamı etkileme/kontROLSÜZLÜK puanının ise 11. sınıf öğrencilerinde (19.272) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları genel puanın ortalamasının 62.755 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin yoksunluk alt boyutu puanının (41.490) erkek öğrencilerin puanından (39.213) yüksek olduğu aynı şekilde günlük yaşamı etkileme/kontROLSÜZLÜK puanının (22.686) erkek öğrencilerin puanından (22.000) yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 12. sınıf öğrencilerinin yoksunluk alt boyutu puanının (43.080) ve günlük yaşamı etkileme/kontROLSÜZLÜK puanının (25.920) diğer sınıf seviyelerinin puanından yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük yoksunluk alt boyut puanının 9. sınıf öğrencilerinde olduğu (37.360), günlük yaşamı etkileme/kontROLSÜZLÜK puanının ise 11. sınıf öğrencilerinde (20.348) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları genel puanın ortalamasının 58.088 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin yoksunluk alt boyutu puanının (40.400) erkek öğrencilerin puanından (34.957) yüksek olduğu aynı şekilde günlük yaşamı etkileme/kontROLSÜZLÜK puanının (21.800) erkek öğrencilerin puanından (18.319) yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 10. sınıf öğrencilerinin yoksunluk alt boyutu puanının (48.417) ve günlük yaşamı

etkileme/kontrolsüzlük puanının (27.042) diğer sınıf seviyelerinin puanından yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük yoksunluk alt boyut puanının 12. sınıf öğrencilerinde olduğu (28.464), günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının ise aynı şekilde yine 12. sınıf öğrencilerinde (14.071) en düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde spor lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları genel puanın ortalamasının 59.642 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin yoksunluk alt boyutu puanının (35.095) erkek öğrencilerin puanından (38.898) düşük olduğu aynı şekilde günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (18.667) erkek öğrencilerin puanından (23.265) düşük olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 10. sınıf öğrencilerinin yoksunluk alt boyutu puanının (40.080) ve günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (24.880) diğer sınıf seviyelerinin puanından yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük yoksunluk alt boyut puanının 12. sınıf öğrencilerinde olduğu (33.900), günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının ise aynı şekilde yine 12. sınıf öğrencilerinde (14.100) en düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde meslek lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları genel puanın ortalamasının 60.859 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin yoksunluk alt boyutu puanının (40.462) erkek öğrencilerin puanından (39.737) yüksek olduğu görülmüş olup kız öğrencilerde günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (18.692) erkek öğrencilerin puanından (22.289) düşük olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 11. sınıf öğrencilerinin yoksunluk alt boyutu puanının (44.600) diğer sınıf seviyeleri arasında en yüksek olduğu, 10. sınıf öğrencilerinin günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (24.450) diğer sınıf seviyelerinin puanından yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük yoksunluk alt boyut puanının 10. sınıf öğrencilerinde olduğu (36.150), günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının ise 9. sınıf öğrencilerinde (20.530) en düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde fen lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları genel puanın ortalamasının 58.315 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin yoksunluk alt boyutu puanının (41.333) erkek öğrencilerin puanından (36.020) yüksek olduğu görülmüş olup aynı şekilde kız öğrencilerde günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (21.630) erkek öğrencilerin puanından (19.735) yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 12. sınıf öğrencilerinin yoksunluk alt boyutu puanının (42.500) diğer sınıf seviyeleri arasında en yüksek olduğu, 11. sınıf öğrencilerinin günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (19.571) diğer sınıf seviyelerinin puanından yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük yoksunluk alt boyut puanının 9. sınıf öğrencilerinde olduğu

(35.880), günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının ise 11. sınıf öğrencilerinde (19.571) en düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları genel puanın ortalamasının 66.768 olduğu görülmektedir. Kız öğrencilerin yoksunluk alt boyutu puanının (46.188) erkek öğrencilerin puanından (37.619) yüksek olduğu görülmüş olup aynı şekilde kız öğrencilerde günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (24.354) erkek öğrencilerin puanından (20.524) yüksek olduğu görülmüştür. Sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 10. sınıf öğrencilerinin yoksunluk alt boyutu puanının (49.905) diğer sınıf seviyeleri arasında en yüksek olduğu yine aynı şekilde 10. sınıf öğrencilerinin günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (25.905) diğer sınıf seviyelerinin puanından yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük yoksunluk alt boyut puanının 12. sınıf öğrencilerinde olduğu (34.875), günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının ise yine 12. sınıf öğrencilerinde (20.375) en düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 18 incelendiğinde tüm okul türleri içerisinde kız öğrencilerin yoksunluk alt boyutu puanının (40.842) erkek öğrencilerin puanından (37.651) yüksek olduğu görülmüş olup aynı şekilde kız öğrencilerde günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (21.872) erkek öğrencilerin puanından (21.077) yüksek olduğu görülmüştür. Okul türlerine göre bakılacak olursa sosyal medya ölçeğinden alınan toplam puanın güzel sanatlar lisesinde (66.768) en yüksek olduğu görülmüştür. Yedi okul türü içerisinde alt boyutlara göre de bakılacak olursa yoksunluk alt boyutu puanın (43.580) ve günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (23.188) en yüksek olduğu okul türünün güzel sanatlar lisesi olduğu tespit edilmiştir. Yoksunluk alt boyutu puanın (37.259) en düşük imam hatip lisesinde olduğu, günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (20.196) sosyal bilimler lisesinde en düşük olduğu tespit edilmiştir. Sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 10. sınıf öğrencilerinin yoksunluk alt boyutu puanının (41.915) diğer sınıf seviyeleri arasında en yüksek olduğu yine aynı şekilde 10. sınıf öğrencilerinin günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının (23.402) diğer sınıf seviyelerinin puanından yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük yoksunluk alt boyut puanının 12. sınıf öğrencilerinde olduğu (36.258), günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının ise yine 12. sınıf öğrencilerinde (19.630) en düşük olduğu tespit edilmiştir.

3.2. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN ANKSİYETE DÜZEYLERİ İLE CİNSİYET, OKUL TÜRÜ VE SINIF DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR

Varyansların homojenliği hipotezi Levene's testiyle beraber sınıanarak yapılan analiz ile beraber F istatistiksel değerinin .05'ten büyük olması durumunda varyansların homojenliği

varsayımının yerine geldiğini gösterir. Aşağıdaki bulunan Tablo 19'da Levene's testi sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 19: Anksiyete ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Varyansların Homejenliği Varsayımına Yönelik Olarak Levene's Testi Sonuçları

F	Sd1	Sd2	p
1.391	55	508	.038

Tablo 19 incelendiğinde öğrencilerin anketlere verdikleri cevaplara göre puanlarının ($F_{(55, 508)}=1.391$, $p=.038$) ölçümlerinde varyansların homojen olmadığı yani benzer olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum F istatistiksel değerinin 0.05'den küçük olmasından kaynaklanmaktadır. Field (2013) varyansların homojenliğinin ihlal edildiği durumlarda da ANOVA'nın bir robust test olmasından kaynaklı olarak ANOVA grubu istatistiklerinin yapılabileceğini belirtmiştir. Sonuç olarak ölçümün homojen çıkmaması Anova grubu istatistiklerinin yapılmasına bir engel teşkil etmemektedir. Tablo 20'de cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi bağımsız değişkenlerine göre anksiyete ölçeğinden elde edilen verilere ait betimsel istatistik bulguları yer almaktadır.

Tablo 20: Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyi Bağımsız Değişkenlerine Göre Anksiyete Ölçeğinden Elde Edilen Puan Ortalamaları

		n	%	$\bar{X}$	SS
Cinsiyet	Kız	266	47.2	16.684	9.718
	Erkek	298	52.8	14.550	9.556
Okul türü	İmam hatip lisesi	85	15.1	14.023	9.853
	Anadolu lisesi	98	17.4	17.122	10.548
	Sosyal bilimler lisesi	102	18.1	13.009	7.888
	Spor lisesi	70	12.4	17.328	8.030
	Meslek lisesi	64	11.3	15.468	9.815
	Fen lisesi	76	13.5	12.868	9.222
	Güzel sanatlar lisesi	69	12.2	20.231	10.349
	9.sınıf	163	28.9	16.570	9.543
	10.sınıf	164	29.1	15.579	9.844
Sınıf düzeyi	11.sınıf	129	22.9	13.806	9.989
	12.sınıf	108	19.1	16.083	9.110
Toplam		564			

Tablo 20'de 564 katılımcının 266'sının kız (%47.2), 298 katılımcının erkek (52.8) olduğu kızların anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}=16.684$, $ss=9.718$),

erkeklerin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =14.550, ss=9.556) göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. DASS-42 ölçeğinin Tablo 7’deki değerlendirme tablosuna cinsiyete göre bakılacak olursa kızların anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =16.684, ss=9.718) göre kız öğrencilerin ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında oldukları görülmektedir. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna göre erkeklerin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =14.550, ss=9.556) göre erkek öğrencilerin orta düzeyde anksiyete belirtisi puan aralığında oldukları anlaşılmaktadır.

Lise öğrencilerinin oluşturduğu katılımcıların anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması Tablo 20’de okul türüne göre sıralanmıştır. İmam hatip lisesinde 85 öğrencinin (%15.1) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =14.023, ss=9.853), anadolu lisesinde 98 öğrencinin (%17.4) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =17.122, ss=10.548), sosyal bilimler lisesinde 102 öğrencinin (%18.1) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =13.009, ss=7.888), spor lisesinde 70 öğrencinin (%12.4) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =17.328, ss=8.030), meslek lisesinde 64 öğrencinin (%11.3) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =15.468, ss=9.815), fen lisesinde 76 öğrencinin (%13.5) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =12.868, ss=9.222), güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =20.231, ss=10.349) incelenmiştir. Tablo 20’ye göre yedi okul türü içerisinde güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =20.231, ss=10.349) en yüksek olduğu, fen lisesinde 76 öğrencinin (%13.5) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}$ =12.868, ss=9.222) en düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna okul türüne göre bakılacak olursa imam hatip lisesinde 85 öğrencinin (%15.1) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =14.023, ss=9.853) göre orta düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Anadolu lisesinde 98 öğrencinin (%17.4) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =17.122, ss=10.548) göre ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilimler lisesinde 102 öğrencinin (%18.1) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =13.009, ss=7.888) göre orta düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Spor lisesinde 70 öğrencinin (%12.4) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =17.328, ss=8.030) göre ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Meslek lisesinde 64 öğrencinin (%11.3) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =15.468, ss=9.815) göre ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Fen lisesinde 76 öğrencinin (%13.5)

anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=12.868$, $ss=9.222$) göre orta düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=20.231$, $ss=10.349$) göre çok ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Lise öğrencilerinin oluşturduğu katılımcıların anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması Tablo 20’de sınıf düzeyine göre sıralanmıştır. Tablo 20’ye göre 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması sınıf düzeylerine göre 163 öğrenciden (%28.9) oluşan 9. sınıf öğrencilerinde ($\bar{X}=16.570$, $ss=9.543$) en yüksek olduğu, 129 öğrenciden (%22.9) oluşan 11. sınıf öğrencilerinde ($\bar{X}=13.806$, $ss=9.989$) en düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 163 öğrencinin (%28.9) oluşturduğu 9. sınıf öğrencilerinin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=16.570$, $ss=9.543$) göre ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. 164 öğrencinin (%29.1) oluşturduğu 10. sınıf öğrencilerinin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=15.579$, $ss=9.844$) göre ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. 129 öğrencinin (%22.9) oluşturduğu 11.sınıf öğrencilerinin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=13.806$, $ss=9.989$) göre orta düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. 108 öğrencinin (%19.1) oluşturduğu 12. sınıf öğrencilerinin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=16.083$, $ss=9.110$) göre ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeğinde (DASS-42) öğrencilerin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların değerlendirme tablosuna göre puan aralığının sonuçları Tablo 21’da belirtilmiştir.

Tablo 21: Öğrencilerin Puan Aralığına Göre Anksiyete Düzeyleri

Cinsiyet	Kız	İleri
	Erkek	Orta
Okul türü	İmam hatip lisesi	Orta
	Anadolu lisesi	İleri
	Sosyal bilimler lisesi	Orta
	Spor lisesi	İleri
	Meslek lisesi	İleri
	Fen lisesi	Orta
	Güzel sanatlar lisesi	Çok ileri
Sınıf düzeyi	9.sınıf	İleri
	10.sınıf	İleri
	11.sınıf	Orta
	12.sınıf	İleri

Bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için Faktöriyel Anova yapılmış ve bulgular Tablo 22’de sunulmuştur.

Tablo 22: Anksiyete ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Faktöriyel Anova Bulguları

	Tip 3 kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	Ortalama farkı (I_J)	p	Eta kare	Fark
Doğrulanmış model	11015.18	55	200.28	2.435		.000	.209	
Cinsiyet	183.78	1	183.78	2.234		.136	.004	
Okul türü	2286.96	6	381.16	4.635		.000	.052	
Sınıf düzeyi	452.70	3	150.90	1.835		.140	.011	
Anadolu lisesi-sosyal bilimler lisesi					4.635	.029		Anadolu lisesi>Sosyal bilimler lisesi
Güzel sanatlar lisesi- sosyal bilimler lisesi					6.727	.001		Güzel sanatlar lisesi> Sosyal bilimler lisesi
Güzel sanatlar lisesi-Fen lisesi					7.028	.004		Güzel sanatlar lisesi>Fen lisesi

Tablo 22’ye göre katılımcıların anksiyete düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{(1, 564)}=2.234$, $p=.136$, $\eta^2=.004$). Katılımcıların sınıf düzeylerine göre anksiyete düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{(3, 564)}=1.835$, $p=.140$, $\eta^2=.011$). Ancak öğrencilerin okul türüne anksiyete düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür ($F_{(6, 564)}=4.635$, $p=.000$, $\eta^2=.052$). Farkın kimin lehine olduğunu tespit etmek için cinsiyet ve sınıf düzeyinde Tukey HSD, okul türünde Hochberg çoklu karşılaştırma testi sonuçları kontrol edilmiştir. Anadolu lisesi-sosyal bilimler lisesi arasında anadolu lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür ($I-J=4.154$, $p=.029$, $GA=[.207, 8.101]$). Güzel sanatlar lisesi- sosyal bilimler lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür ($I-J=6.727$, $p=.001$, $GA=[1.628, 11.826]$). Güzel sanatlar lisesi-fen lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür ($I-J=7.028$, $p=.004$, $GA=[1.360, 12.695]$). Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

3.3. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN STRES DÜZEYLERİ İLE CİNSİYET, OKUL TÜRÜ VE SINIF DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR

Varyansların homojenliği hipotezi Levene's testiyle beraber sınanır. Yapılan analiz ile beraber F istatistiksel değerinin .05'ten büyük olması durumunda anlamsız olmasını ifade ederek varyansların homojenliği varsayımının yerine geldiğini gösterir. Aşağıdaki bulunan Tablo 23'de Levene's testi sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 23: Stres ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Varyansların Homejenliği Varsayımına Yönelik Olarak Levene's Testi Sonuçları

F	Sd1	Sd2	p
1.188	55	508	.176

Tablo 23 incelendiğinde öğrencilerin anketlere verdikleri cevaplara göre puanlarının ($F_{(55,508)}=1.188$, $p=.176$) ölçümünde varyansların homojen olduğu görülmektedir. Tablo 24'de cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi bağımsız değişkenlerine göre stres ölçeğinden elde edilen verilere ait betimsel istatistik bulguları yer almaktadır.

Tablo 24: Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyi Bağımsız Değişkenlerine Göre Stres Bağımlılığı Ölçeğinden Elde Edilen Puan Ortalamaları

		n	%	$\bar{X}$	SS
Cinsiyet	Kız	266	47.2	21.969	9.498
	Erkek	298	52.8	18.432	9.469
Okul türü	İmam hatip lisesi	85	15.1	17.741	9.482
	Anadolu lisesi	98	17.4	21.255	10.667
	Sosyal bilimler lisesi	102	18.1	19.794	9.801
	Spor lisesi	70	12.4	20.014	7.220
	Meslek lisesi	64	11.3	19.953	9.736
	Fen lisesi	76	13.5	18.328	8.460
	Güzel sanatlar lisesi	69	12.2	24	10.262
Sınıf düzeyi	9.sınıf	163	28.9	21.165	9.481
	10.sınıf	164	29.1	20.158	9.940
	11.sınıf	129	22.9	18.465	10.154
	12.sınıf	108	19.1	20.361	8.587
Toplam		564			

Tablo 24'de 564 katılımcının 266'sının kız (%47.2), 298 katılımcının erkek (52.8) olduğu kızların stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}=21.969$, $ss=9.498$),

erkeklerin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=18.432$, $ss=9.469$) göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna cinsiyete göre bakılacak olursa kızların stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=21.969$, $ss=9.498$) göre kız öğrencilerin orta düzey stres belirtisi puan aralığında oldukları görülmektedir. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna göre erkeklerin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=18.432$, $ss=9.469$) göre erkek öğrencilerin hafif düzeyde stres belirtisi puan aralığında oldukları anlaşılmaktadır.

Lise öğrencilerinin oluşturduğu katılımcıların stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması Tablo 24’de okul türüne göre sıralanmıştır. İmam hatip lisesinde 85 öğrencinin (%15.1) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}=17.741$, $ss=9.482$), anadolu lisesinde 98 öğrencinin (%17.4) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}=21.255$, $ss=10.667$), sosyal bilimler lisesinde 102 öğrencinin (%18.1) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}=19.794$, $ss=9.801$), spor lisesinde 70 öğrencinin (%12.4) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}=20.014$, $ss=7.220$), meslek lisesinde 64 öğrencinin (%11.3) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}=19.953$, $ss=9.736$), fen lisesinde 76 öğrencinin (%13.5) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}=18.328$, $ss=8.460$), güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}=24$, $ss=10.262$) incelenmiştir. Tablo 24’ye göre yedi okul türü içerisinde güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}=24$, $ss=10.262$) en yüksek olduğu, imam hatip lisesinde 85 öğrencinin (%15.1) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}=17.741$, $ss=9.482$) en düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna okul türüne göre bakılacak olursa İmam hatip lisesinde 85 öğrencinin (%15.1) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=17.741$, $ss=9.482$) göre hafif düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Anadolu lisesinde 98 öğrencinin (%17.4) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=21.255$, $ss=10.667$) göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilimler lisesinde 102 öğrencinin (%18.1) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=19.794$, $ss=9.801$) göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Spor lisesinde 70 öğrencinin (%12.4) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=20.014$, $ss=7.220$) göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Meslek lisesinde 64 öğrencinin (%11.3) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=19.953$, $ss=9.736$) göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Fen lisesinde 76 öğrencinin (%13.5) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}=18.328$, $ss=8.460$) göre hafif düzey stres belirtisi puan

aralığında olduğu tespit edilmiştir. Güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =24, ss=10.262) göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Lise öğrencilerinin oluşturduğu katılımcıların stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması Tablo 24’de sınıf düzeyine göre sıralanmıştır. Tablo 24’ye göre 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması sınıf düzeylerine göre 163 öğrenciden (%28.9) oluşan 9. sınıf öğrencilerinde ($\bar{X}$ =21.165, ss=9.481) en yüksek olduğu, 129 öğrenciden (%22.9) oluşan 11. sınıf öğrencilerinde ($\bar{X}$ =18.465, ss=10.154) en düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 163 öğrencinin (%28.9) oluşturduğu 9. sınıf öğrencilerinin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =21.165, ss=9.481) göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. 164 öğrencinin (%29.1) oluşturduğu 10. sınıf öğrencilerinin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =20.158, ss=9.940) göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. 129 öğrencinin (%22.9) oluşturduğu 11. sınıf öğrencilerinin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =18.465, ss=10.154) göre hafif düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. 108 öğrencinin (%19.1) oluşturduğu 12. sınıf öğrencilerinin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =20.361, ss=8.587) göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeğinde (DASS-42) öğrencilerin stres ölçeğinden aldıkları puanların değerlendirme tablosuna göre puan aralığının sonuçları Tablo 25’de belirtilmiştir.

Tablo 25: Öğrencilerin Puan Aralığına Göre Stres Düzeyleri

Cinsiyet	Kız	Orta
	Erkek	Hafif
Okul türü	İmam hatip lisesi	Hafif
	Anadolu lisesi	Orta
	Sosyal bilimler lisesi	Orta
	Spor lisesi	Orta
	Meslek lisesi	Orta
	Fen lisesi	Hafif
	Güzel sanatlar lisesi	Orta
Sınıf düzeyi	9.sınıf	Orta
	10.sınıf	Orta
	11.sınıf	Hafif
	12.sınıf	Orta

Bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için Faktöriyel Anova yapılmış ve bulgular Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26: Stres ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Faktöriyel Anova Bulguları

	Tip3 kareler toplamı	sd	Kareler ortalama ası	F	Ortalama farkı (I_J)	p	Eta kare	Fark
Doğrulan mış model	9589.21	55	174.35	2.074		.000	.183	
Cinsiyet	671.59	1	671.59	7.988		.005	.015	
Okul türü	1261.06	6	210.18	2.500		.022	.029	
Sınıf düzeyi	481.78	3	160.59	1.910		.127	.011	
Kız- Erkek					2.477	.005		Kız>Erkek
Güzel sanatlar lisesi- İmam hatip lisesi					5.577	.031		Güzel sanatlar lisesi>İmam hatip lisesi
Güzel sanatlar lisesi- Fen lisesi					5.933	.035		Güzel sanatlar lisesi>Fen lisesi

Tablo 26’ya göre katılımcıların stres düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir ($F_{(1, 564)}=7.988$, $p=.005$, $\eta^2=.015$). Öğrencilerin okul türüne göre stres düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür ($F_{(6, 564)}=2.500$, $p=.022$, $\eta^2=.029$). Ancak katılımcıların sınıf düzeylerine göre stres düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{(3, 564)}=1.910$, $p=.127$, $\eta^2=.011$). Farkın kimin lehine olduğunu tespit etmek için cinsiyet ve sınıf düzeyinde Tukey HSD, okul türünde Hochberg çoklu karşılaştırma testi sonuçları kontrol edilmiştir. Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında kız öğrencilerin lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür ($I-J=2.477$, $p=.005$, $GA=[.755, 4.198,])$. Güzel sanatlar lisesi- imam hatip lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür ($I-J=5.557$, $p=.031$, $GA=[.251, 10.902,])$. Güzel sanatlar lisesi-fen lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür ($I-J=5.933$, $p=.035$, $GA=[.203, 11.663,])$. Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

3.4. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN DEPRESYON DÜZEYLERİ İLE CİNSİYET, OKUL TÜRÜ VE SINIF DÜZEYİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR

Varyansların homojenliği hipotezi Levene's testiyle beraber sınanır. Yapılan analiz ile beraber F istatistiksel değerinin .05'ten büyük olması durumunda anlamsız olmasını ifade ederek varyansların homojenliği varsayımının yerine geldiğini gösterir. Aşağıdaki bulunan Tablo 27'da Levene's testi sonuçları bulunmaktadır.

Tablo 27: Depresyon ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Varyansların Homejenliği Varsayımına Yönelik Olarak Levene's Testi Sonuçları

F	Sd1	Sd2	p
1.803	55	508	.001

Tablo 27 incelendiğinde öğrencilerin anketlere verdikleri cevaplara göre puanlarının ($F_{(55, 508)}=1.803$, $p=.001$) ölçümlerinde varyansların homojen olmadığı yani benzer olmadığı tespit edilmiştir. Field (2013) varyansların homojenliğinin ihlal edildiği durumlarda da ANOVA'nın bir robust test olmasından kaynaklı olarak ANOVA grubu istatistiklerinin yapılabileceğini belirtmiştir. Sonuç olarak ölçümün homojen çıkmaması Anova grubu istatistiklerinin yapılmasına bir engel teşkil etmemektedir. Tablo 28'de cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyi bağımsız değişkenlerine göre depresyon ölçeğinden elde edilen verilere ait betimsel istatistik bulguları yer almaktadır.

Tablo 28: Cinsiyet, Okul Türü ve Sınıf Düzeyi Bağımsız Değişkenlerine Göre Depresyon Ölçeğinden Elde Edilen Verilere Ait Puan Ortalamaları

		n	%	$\bar{X}$	SS
Cinsiyet	Kız	266	47.2	19.714	11.499
	Erkek	298	52.8	17.211	11.030
Okul türü	İmam hatip lisesi	85	15.1	16.564	11.631
	Anadolu lisesi	98	17.4	19.581	11.881
	Sosyal bilimler lisesi	102	18.1	16.931	10.317
	Spor lisesi	70	12.4	19	8.338
	Meslek lisesi	64	11.3	17.984	11.885
	Fen lisesi	76	13.5	16.197	12.298
	Güzel sanatlar lisesi	69	12.2	23.289	11.189
Sınıf düzeyi	9.sınıf	163	28.9	19.447	11.371
	10.sınıf	164	29.1	18.689	11.727
	11.sınıf	129	22.9	16.751	11.718
	12.sınıf	108	19.1	18.305	9.943

Toplam	564
--------	-----

Tablo 28’de 564 katılımcının 266’sının kız (%47.2), 298 katılımcının erkek (52.8) olduğu kızların depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}$ =19.714, ss=11.499), erkeklerin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =17.211, ss=11.030) göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna cinsiyete göre bakılacak olursa kızların depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =19.714, ss=11.499) göre kız öğrencilerin orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında oldukları görülmektedir. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna göre erkeklerin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =17.211, ss=11.030) göre erkek öğrencilerin orta düzeyde depresyon belirtisi puan aralığında oldukları anlaşılmaktadır.

Lise öğrencilerinin oluşturduğu katılımcıların depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması Tablo 28’de okul türüne göre sıralanmıştır. İmam hatip lisesinde 85 öğrencinin (%15.1) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =16.654, ss=11.631), anadolu lisesinde 98 öğrencinin (%17.4) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =19.581, ss=11.881), sosyal bilimler lisesinde 102 öğrencinin (%18.1) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =16.931, ss=10.317), spor lisesinde 70 öğrencinin (%12.4) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =19, ss=8.338), meslek lisesinde 64 öğrencinin (%11.3) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =17.984, ss=11.885), fen lisesinde 76 öğrencinin (%13.5) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =16.197, ss=12.298), güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =23.289, ss=11.189) incelenmiştir. Tablo 28’e göre yedi okul türü içerisinde güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması ($\bar{X}$ =23.289, ss=11.189) en yüksek olduğu, fen lisesinde 76 öğrencinin (%13.5) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının ($\bar{X}$ =16.197, ss=12.298) en düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna okul türüne göre bakılacak olursa İmam hatip lisesinde 85 öğrencinin (%15.1) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =16.654, ss=11.631) göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Anadolu lisesinde 98 öğrencinin (%17.4) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =19.581, ss=11.881) göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Sosyal bilimler lisesinde 102 öğrencinin (%18.1) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =16.931, ss=10.317) göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Spor lisesinde 70 öğrencinin (%12.4) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =19, ss=8.338) göre orta düzey

depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Meslek lisesinde 64 öğrencinin (%11.3) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =17.984, ss=11.885) göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Fen lisesinde 76 öğrencinin (%13.5) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =16.197, ss=12.298) göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Güzel sanatlar lisesinde 69 öğrencinin (%12.2) depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =23.289, ss=11.189) göre ileri düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Lise öğrencilerinin oluşturduğu katılımcıların depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması Tablo 28’de sınıf düzeyine göre sıralanmıştır. Tablo 28’e göre 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması sınıf düzeylerine göre 163 öğrenciden (%28.9) oluşan 9. sınıf öğrencilerinde ($\bar{X}$ =19.447, ss=11.371) en yüksek olduğu, 129 öğrenciden (%22.9) oluşan 11. sınıf öğrencilerinde ($\bar{X}$ =16.751, ss=11.718) en düşük olduğu tespit edilmiştir. Tablo 7’de yer alan DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 163 öğrencinin (%28.9) oluşturduğu 9. sınıf öğrencilerinin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =19.447, ss=11.371) göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. 164 öğrencinin (%29.1) oluşturduğu 10. sınıf öğrencilerinin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =18.689, ss=11.727) göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. 129 öğrencinin (%22.9) oluşturduğu 11. sınıf öğrencilerinin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =16.751, ss=11.718) göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. 108 öğrencinin (%19.1) oluşturduğu 12. sınıf öğrencilerinin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına ($\bar{X}$ =18.305, ss=9.943) göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeğinde (DASS-42) öğrencilerin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların değerlendirme tablosuna göre puan aralığının sonuçları Tablo 29’de belirtilmiştir.

Tablo 29: Öğrencilerin Puan Aralığına Göre Depresyon Düzeyleri

Cinsiyet	Kız	Orta
	Erkek	Orta
Okul türü	İmam hatip lisesi	Orta
	Anadolu lisesi	Orta
	Sosyal bilimler lisesi	Orta
	Spor lisesi	Orta
	Meslek lisesi	Orta

	Fen lisesi	Orta
	Güzel sanatlar lisesi	İleri
Sınıf düzeyi	9.sınıf	Orta
	10.sınıf	Orta
	11.sınıf	Orta
	12.sınıf	Orta

Bu farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek için Faktoriyel Anova yapılmış ve bulgular Tablo 30’da sunulmuştur.

Tablo 30: Depresyon ve Cinsiyet, Okul Türü, Sınıf Düzeyi Arasındaki Faktöriyel Anova Analizi Bulguları

	Tip 3 kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	Ortalama farkı (I_J)	p	Eta kare	Fark
Doğrulanmış model	12271.81	55	223.12	1.896		.000	.170	
Cinsiyet	311.44	1	311.44	2.646		.104	.005	
Okul türü	1776.71	6	296.12	2.516		.021	.029	
Sınıf düzeyi	421.56	3	140.52	1.194		.311	.007	
Güzel sanatlar lisesi-Fen lisesi					7.138	.029		Güzel sanatlar lisesi>Fen lisesi

Tablo 30’a göre katılımcıların depresyon düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{(1, 564)}=2.646$, $p=.104$, $\eta^2=.005$). Katılımcıların sınıf düzeylerine göre depresyon düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir ($F_{(3, 564)}=1.194$, $p=.311$, $\eta^2=.007$). Ancak katılımcıların okul türüne sosyal medya bağımlılıklarının anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür ($F_{(6, 564)}=2.516$, $p=.021$, $\eta^2=.029$). Farkın kimin lehine olduğunu tespit etmek için cinsiyet ve sınıf düzeyinde Tukey HSD, okul türünde Hochberg çoklu karşılaştırma testi sonuçları kontrol edilmiştir. Güzel sanatlar lisesi-fen lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür ($I-J=7.138$, $p=.029$, $GA=[.358, 13.917]$). Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

3.5. LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI İLE ANKSİYETE, STRES VE DEPRESİF BELİRTİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE AİT BULGULAR

Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı, anksiyete, stres ve depresif belirti arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını istatistiksel olarak ortaya koyabilmek için bağımlı değişkenler arasında korelasyon analizi yapılmıştır.

Tablo 31: Sosyal Medya Bağımlılığı ile Anksiyete, Stres ve Depresyon Arasındaki İlişki

	Sosyal medya	Stres	Ansiyete
Sosyal medya	-		
Stres	.428		
Ansiyete	.426	.808	
Depresyon	.431	.811	.809

Tablo 31’de bağımlı değişkenlere ait korelasyonlar yer almaktadır. Korelasyon katsayısının -1 ile +1 arasında değer alması ilişkinin pozitif veya negatif yönlü olduğunu gösterir. Tablodaki bütün değişkenler pozitiftir. Korelasyon katsayısı aradaki ilişkinin düşük mü, ortamı, yüksek mi olduğunu gösterir. Bu doğrultuda .30’a kadar olan değerler düşük, .30 ve .50 arasında orta, .50’nin üzerinde yüksek olduğunu gösterir (Seçer, 2015). Değişkenlerin tümünün pozitif yönlü bir ilişkide olduğu ve korelasyon katsayısının -1 ile +1 arasında olduğu görülmektedir. Tablo 31 incelendiğinde sosyal medya ile anksiyete, stres, depresyon arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu, anksiyete, stres ve depresyonun kendi arasında yüksek düzeyde anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının anksiyete, stres, depresif belirtilerle ilişkisinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda elde edilen verileri yönelik sonuçlar bu kısımda belirtilmiştir. Sonuçlar ve tartışma araştırma sorularına göre ayrı ayrı organize edilerek sunulmuştur.

1. Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının Çeşitli Değişkenler Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Sonuç ve Tartışma

A. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırma kapsamında okul türlerinde bulunan kız ve erkek öğrencilerin sosyal medyada geçirdikleri sürelerin saat aralıkları ile ilgili olarak kız ve erkek öğrencilerin en fazla 1-3 saat arasında sosyal medyada zaman geçirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. 1-3 saat arasından sonra en fazla kız ve erkek öğrencilerin 3-5 saat aralığında sosyal medyayı kullandığı görülmüştür. Alan yazına bakıldığı zaman sosyal medyada geçirilen süreler ile alakalı olarak bireylerde sosyal medya kullanım süresinin en fazla 1-3 saat arası olduğunu belirten benzer çalışmalar bulunmaktadır (Durar, 2018; Yavaş, 2020). Mevcut araştırma kapsamında kız öğrencilerin sosyal medyada geçirdiği sürelerin oranının erkek öğrencilerden daha fazla olduğu görülmektedir. Bireylerin sosyal medyada geçirdiği sürelerin artması ile beraber zaman içerisinde bu durumun sosyal medya bağımlılığı riskini artıracakı düşünülmektedir. Alan yazında bunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Erdoğan ve Yumrukuz (2021) araştırmasında sosyal medyayı çok sık takip etmenin sonucunda kişilerin paylaşımlardan uzak kaldığı zaman kendisi dışında bir şeylerin olduğu ve bundan uzak kaldığı için bireylerin kaygı yaşadığını belirtmiştir. Demir Türkoğan (2019) sosyal medya bağımlılığı düzeyleri ile ilgili olarak kullanım amaç sıklığının artmasıyla sosyal medya bağımlılığı düzeylerinin artacağı sonucuna ulaşmıştır. Özgür Güler ve Veysikarani (2019) sosyal medyayı günlük kullanım süresinin artmasıyla beraber sosyal medya bağımlılık düzeyinin de artacağı sonucuna ulaşmışlardır.

İlgili araştırma kapsamında kız öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlar erkek öğrencilerden daha yüksek olsa da sosyal medya bağımlılıklarının cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yapılan analizlerde sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunmasa da kızların sosyal medya bağımlılığı ölçek puanlarının yüksek olması kızların daha yüksek düzeyde sosyal medya

bağımlısı oldukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Fırat ve Barut (2018) Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinden alınan puan arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeyinin de arttığını belirtmiştir. Bu nedenle sosyal medya bağımlılığıyla ilgili olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek düzeyde sosyal medya bağımlısı oldukları söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde de benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Çömlekçi & Başol, 2019; Deniz & Gürültü, 2018; Terzi, 2019). Farklı olarak gerçekleştirilen bazı araştırmalarda da sosyal medya bağımlılığının erkeklerde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bilir, 2022; Çiftçi, 2018; Durar, 2018; Karaçor, 2018; Özdemir, 2019). Bazı araştırmalarda da benzer şekilde sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bildirilmiştir (Bilge vd., 2020; Kont, 2022; Mangır, 2021; Özgür Güler & Veysikarani, 2019; Tutgun Ünal, 2015). Benzer şekilde Deniz ve Gürültü (2018) de sosyal medya bağımlılığının cinsiyete göre meşguliyet alt ölçeği hariç, ölçeğin toplamında ve diğer alt ölçeklerde anlamlı olarak farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Alan yazında bazı araştırmalarda sosyal medya bağımlılığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirten araştırmalar da vardır (Arslan, 2021; Özdemir, 2019). Bazı araştırmalarda kadın öğrencilerin bağımlılık puanlarının erkek öğrencilerin bağımlılık puanından anlamlı ölçüde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır (Fidan, 2021; Uslu, 2021; Ünlü, 2018). Tam tersi olarak bazı araştırmalarda erkeklerin sosyal medya puanlarının kadınlara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirten çalışmalar da bulunmaktadır (Doğan, 2021; Tekin, 2022). Kızların sosyal medya bağımlılığının daha yüksek olması günlük yaşam içerisinde sorunlar yaratacağı, hayatın olağan akışını engelleyebileceği ve kişinin otokontrol becerilerine zarar verebileceği düşünülmektedir. Ayrıca kızların sosyal medya bağımlılığının yüksek olması ve hayatın içerisinde bu kullanımdan mahrum kaldıkları zamanlarda yoksunluk belirtileri gösterebilecekleri düşünülmektedir. Yapılan çalışmalarda kız ve erkek öğrencilerin farklı sosyal medya bağımlılığı düzeyine sahip olmasının ölçme araçlarının farklılığından, uygulamanın yapıldığı yerin farklı veya uygulama tarihinin farklı zaman diliminde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

B. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırma kapsamında yedi okul türü içerisinde güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının en yüksek olduğu, sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının en düşük olduğu tespit edilse de sosyal medya bağımlılıklarının okul türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yapılan

analizlerde sosyal medya bağımlılığı ile okul türü arasında bir ilişki bulunmasa da sosyal medya ölçek puanlarının güzel sanatlar lisesinde daha yüksek olması güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin daha yüksek düzeyde sosyal medya bağımlısı oldukları sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Fırat ve Barut (2018) Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeğinden alınan puan arttıkça sosyal medya bağımlılık düzeyinin de arttığını belirtmiştir. Bu nedenle sosyal medya bağımlılığıyla ilgili olarak güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının en yüksek, sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının en düşük olduğu söylenebilir. Alan yazın incelendiğinde sosyal medya bağımlılığı ile okul türü arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını belirten çalışmalar vardır (Akbulut, 2022; Kont, 2022; Özdemir, 2019). Benzer şekilde Deniz ve Gürültü (2018) de lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının, çatışma alt boyutu hariç, okul türüne göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının yüksek çıkmasında bu lisede okuyan öğrencilerin estetik kaygısı, sanatsal faaliyetler, resim, heykel, müzik gibi faaliyetlerde sosyal medya ortamlarını zaman içerisinde kontrolsüz bir şekilde takip etmelerinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Gerektiğinden fazla takip etmeleri sonrasında kontrolsüzlük geliştirmesinin sonucu olarak günlük yaşamlarını etkilediği ve zaman içerisinde kontrolü yitirerek bu faaliyetleri takip edemedikleri zamanlarda yoksunluk yaşadıkları düşünülmektedir. Sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı puanlarının ve iki alt boyut puanından biri olan günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının diğer lise türlerine göre daha düşük çıkmıştır. Bu liselerde öğrenim gören öğrencilerin sosyal bilimleri, edebiyatı, yabancı dili sevmesi ve bunun doğal sonucu olarak etkili konuşma ve kendini ifade edebilme, sosyal yönlerinin gelişmesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu durumun günlük yaşam içerisinde daha kontrollü davranmalarına ve daha az sosyal medya bağımlılığı geliştirmelerine neden olduğu düşünülmektedir.

Bu durumun ortaya çıkmasında sosyal medya ortamlarında geçirilen sürenin önemli olduğu düşünülmektedir. İlgili araştırma kapsamında güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin sosyal medyada diğer okul türlerine göre daha fazla zaman geçirdikleri görülmüştür. Mevcut durum kapsamında güzel sanatlar lisesinde bulunan öğrencilerin sosyal medya uygulamalarında daha fazla zaman geçirmesiyle ve bu sürenin artmasıyla zaman içerisinde bağımlılığın gelişebileceği düşünülebilir. Alan yazında bunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Kont (2022) lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığını yordamada en güçlü değişkenin günlük sosyal medya kullanım süresi olduğunu ve günlük sosyal medya kullanım süresi arttıkça sosyal medya bağımlılığının artacağı sonucuna ulaşmıştır. Balcı ve Baloğlu (2018) sosyal medya kullanım süresi ve sıklığı arttıkça, sosyal medya bağımlılık düzeyinde de bir artış yaşanacağını belirtmişlerdir.

C. Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığının sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırmada 10. sınıf öğrencilerinin diğer sınıf seviyelerine göre sosyal medyada daha fazla zaman geçtikleri görülmektedir. Mevcut durum kapsamında 10. sınıf düzeyinde bulunan öğrencilerin sosyal medya uygulamalarında daha fazla zaman geçirmesiyle ve bu sürenin artmasıyla zaman içerisinde bağımlılığın gelişebileceği düşünülebilir. Alan yazında bunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Bilge vd., 2020; Çömlekçi & Başol, 2019).

9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin sosyal medya ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının sınıf düzeylerine göre 10. sınıf öğrencilerinde en yüksek olduğu, 12. sınıf öğrencilerinde en düşük olduğu tespit edilmiştir. Sınıf düzeyine göre bakılacak olursa 10. sınıf öğrencilerinin yoksunluk alt boyutu puanının diğer sınıf seviyeleri arasında en yüksek olduğu yine aynı şekilde 10. sınıf öğrencilerinin günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının diğer sınıf seviyelerinin puanından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. En düşük yoksunluk alt boyut puanının 12. sınıf öğrencilerinde olduğu, günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük puanının ise yine 12. sınıf öğrencilerinde en düşük olduğu tespit edilmiştir. 9. sınıf öğrencilerinin yeni bir öğretim kademesine geçmesi, sosyal medyayla yeni yeni tanışması, yeni arkadaşlıklar oluşturmaya çalışması ve derslere, ortama alışmaya çalışmasıyla beraber bu sınıf seviyesinin oryantasyon ile geçtiği düşünülmektedir. Durar (2018) de üniversite birinci sınıf öğrencilerinin yeni bir arkadaş ortamı, şehri tanıma, arkadaşlıklar kurma gibi sebeplerden dolayı daha az sosyal medyayı kullandıklarını belirtmiştir. Bu sınıf seviyesinin geçilmesiyle beraber okula, çevreye uyum, ergenlerde beğenilme arzusu ve sonrasında 10. sınıf öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığının arttığı düşünülmektedir. 12. sınıf öğrencilerinde sınıf düzeyinin ve yaşı ilerlemesiyle birlikte diğer sınıf seviyelerine oranla daha az bağımlı oldukları günlük yaşam içerisinde daha kontrollü davrandıkları ve daha az yoksunluk belirtileri gösterdikleri düşünülmektedir. Burada esasında sınava hazırlık süreci, aile ve çevrenin mobil cihaz kullanımına kısıtlar getirmesi veya kendilerinin kullanımı ötelemesi de birer sonuç olarak karşımıza çıkabilir.

Sosyal medya bağımlılığının sınıf düzeyi ile aralarında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Mevcut araştırma kapsamında katılımcıların sınıf düzeylerine göre sosyal medya bağımlılıklarının anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Farkın kimin lehine olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testi sonuçları kontrol edilmiştir. 9. sınıf ve 10. sınıflar arasında 10. sınıfların lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür. Yani 10. sınıf öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları 9. sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yine 10. ve 12. sınıflar arasında 10. sınıflar lehine ve anlamlı bir

farklılık olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde 10. sınıfların sosyal medya bağımlılıklarının 12. sınıf öğrencilerine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durum alan yazında yapılan bazı çalışmalarda benzerlik göstermektedir. Durar (2018) üniversite 1. sınıf öğrencilerinin diğer sınıf seviyelerine oranla sosyal medya bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanların anlamlı olarak daha düşük olduğu sonucuna varmıştır. Ancak alan yazın genel olarak incelendiği zaman sosyal medya bağımlılığı ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmalar da vardır (Akbulut, 2022; Deniz & Gürültü, 2018; Özdemir, 2019). Alan yazında bazı çalışmalarda bireylerin yaşları ilerledikçe sosyal medya bağımlılığında artış olduğunu, bazı çalışmalarda ise bireylerin yaşları ilerledikçe bağımlılığında azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çiftçi (2018) öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça sosyal medya bağımlılığı da artmakta olduğunu belirtmiştir. Yavaş (2020) katılımcıların yaşları arttıkça sosyal medyada geçirdikleri süre azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Terzi (2019) her yaş düzeyi ve çalışanlarından yapmış olduğu araştırmasında bireylerin yaş grubuyla sosyal medya bağımlılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu tespit etmiştir. Bireylerin yaşı ilerledikçe sosyal medya bağımlılığının azaldığı en fazla bağımlılık yaşayan bireylerin 18-23 yaş arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2. Lise Öğrencilerinin Anksiyete Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Sonuç ve Tartışma

A. Lise öğrencilerinin anksiyete düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırma kapsamında kız öğrencilerin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanlara ve erkek öğrencilerin anksiyete ölçeğinden aldığı puanlara DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna göre bakılmıştır. Kızların anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre kız öğrencilerin ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında oldukları, erkeklerin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre erkek öğrencilerin orta düzeyde anksiyete belirtisi puan aralığında oldukları tespit edilse de anksiyete düzeyinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yapılan analizlerde anksiyete ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunmasa da kızların aksiyete ölçeğinden aldıkları puanların yüksek olmasıyla sebebiyle anksiyete düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek çıkması kızların anksiyete düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Depresyon, Anksiyete, Stres Ölçeğinden alınan puanlar arttıkça normal, hafif, orta, ileri ve çok ileri düzey anksiyete belirti düzeyleri oluştuğunu görülmektedir. Bu nedenle kız öğrencilerin anksiyete düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Alan yazın

incelendiğinde benzer olarak kızların anksiyete ölçeği puan ortalamasının erkeklere göre daha yüksek çıktığı veya aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılan çalışmalar vardır (Aydın, 2019; Çetinkaya, 2019; Gökbulut & Bilen, 2024; Sezer, 2016; Sinanoğlu, 2016; Yelkenci, 2013). Ancak alan yazında bazı araştırmalarda cinsiyet ile anksiyete arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu belirten araştırmalar da bulunmaktadır. Çetinkaya (2019) sosyal anksiyete düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığını belirtmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha yüksek anksiyete belirtisi göstermesinin günlük hayat içerisinde kaygılı bir yaşantı süreçleri, iletişim sıkıntısı çekebilecekleri ve sosyal ortamlarda sıkıntı yaşayabilecekleri düşünülmektedir.

B. Lise öğrencilerinin anksiyete düzeylerinin okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

Lise öğrencilerinin oluşturduğu katılımcıların anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması okul türüne göre sıralanmıştır. Yedi okul türü içerisinde güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının en yüksek olduğu, fen lisesi öğrencilerinin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının en düşük olduğu tespit edilmiştir. Güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre çok ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu, fen lisesindeki öğrencilerin anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre orta düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu aynı şekilde imam hatip lisesi, sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin de orta düzey puan aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Anksiyete düzeyi ile okul türü arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelendiğinde; okul türüne göre anksiyete düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Farkın kimin lehine olduğunu tespit etmek için çoklu karşılaştırma testi sonuçları kontrol edilmiştir. Anadolu lisesi-sosyal bilimler lisesi arasında anadolu lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür. Anadolu lisesi öğrencilerinin anksiyete düzeylerinin sosyal bilimler lisesi öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güzel sanatlar lisesi- sosyal bilimler lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür. Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin anksiyete düzeylerinin sosyal bilimler lisesi öğrencilerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güzel sanatlar lisesi-fen lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür. Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Mevcut araştırmalar incelendiğinde anksiyete ile okul türü arasındaki çalışmaların çok sınırlı olduğu görülmektedir. Alan yazına bakıldığında zaman okul türü ile anksiyete arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten araştırmalar da vardır. Yelkenci (2013) okul türü ile ortalama anksiyete puanları arasında

anlamalı bir fark bulunamadığı sonucuna ulaşmıştır. Güzel sanatlar lisesinde bulunan öğrencilerin anksiyete düzeylerinin yüksek olmasının sebebinin hayata estetik yönden bakabilen, mükemmeliyetçilik yönü gelişmiş bu öğrencilerin hayatın içindeki olayları her yönüyle düşünmesi ve bunun sonucu olarak hayat içerisinde estetik kaygı yaşamaları olduğu düşünülmektedir. Fen lisesi öğrencilerinin ise geçmişten gelen bilgi birikimleri sayesinde hayata daha güçlü ve emin adımlarla bakabildiği, planlama yapabildiği ve bu sebeple anksiyete düzeylerinin diğer okul türlerine göre daha düşük olduğu düşünülmektedir. Sosyal bilimler lisesi öğrencilerinin de aynı şekilde sosyal yönü, dil becerisi, iletişim becerilerinin gelişmiş olması bu öğrencilerin günlük yaşam içerisindeki sosyal kaygısını azalttığı düşünülmektedir.

C. Lise öğrencilerinin anksiyete düzeylerinin sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırma kapsamında anksiyete ölçeğinden aldıkları puanların ortalaması sınıf düzeylerine göre 9. sınıf öğrencilerinde en yüksek olduğu ve puanların ortalamasına göre ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ancak 10. ve 12. sınıflarda aynı şekilde ileri düzey anksiyete belirtisi puan aralığında bulunmaktadır. Diğer sınıf seviyelerinden farklı olarak 11. sınıf öğrencilerinde anksiyete düzeyinin en düşük olduğu ve orta düzey anksiyete belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilse de anksiyete düzeyinin sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yapılan analizlerde 11. sınıf öğrencilerinin anksiyete düzeylerinin diğer sınıf seviyelerinden daha düşük olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Mevcut araştırmaya benzer sınırlı sayıda da olsa benzer çalışmalar vardır. Çetinkaya (2019) sınıf düzeyine göre sosyal anksiyete ölçeğinin puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. 11. sınıf öğrencilerinde okula uyumun sağlanmasıyla beraber iletişimin ve sosyalliğin gelişmesi, 12. sınıfa geçmeden sınav kaygısı öncesi daha çok sosyalliğin ön plana çıkması sebebiyle anksiyete düzeylerinin düşük olduğu düşünülebilir.

3. Lise Öğrencilerinin Stres Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Farklılaşıp Farklılaşmadığına Yönelik Sonuç ve Tartışma

A. Lise öğrencilerinin stres düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırmada katılımcıların stres düzeylerinin cinsiyetlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında kız öğrencilerin lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür. Akkuş (2018) stres düzeyi ile problem çözme becerileri arasında anlamlı ilişki bulmuş ve erkeklerin problem çözme becerilerinin daha

gelişmiş olduğunu belirtmiştir. Bu durum alan yazında da benzer şekilde ifade edilmektedir. Kaya (2023) kızların stres genel puanlarının ve erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Baştuğ (2017) travma sonrası stres bozukluğu ve cinsiyet arasında anlamlı ilişki olduğu ve kadınların stres puanlarının erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu belirtmiştir. Kadınların erkeklerden daha duygusal yapıda olduğu belirtmektedir. Ancak alan yazında bazı çalışmalarda stres ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmalarda vardır (Kaya, 2014; Kırman, 2013). Erkeklerin stres düzeyinin kızlara oranla daha düşük çıkmasında erkeklerin günlük yaşam içerisinde sosyal hayata daha hâkim olması ve birçok olayla karşılaşması onların karşılaştıkları sonraki problemlerle daha iyi mücadele etmesine ve çözümlemesine sebep olabileceği düşünülmektedir.

İlgili araştırma kapsamında cinsiyete göre kızların stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu, erkeklerin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının hafif düzeyde stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Stres puanlarının ortalamasının kızlarda erkeklere oranla daha yüksek olması korku ve öfke gibi duygusal tepkilerin yanında odaklanmada güçlük ve dikkat dağınıklığı gibi sebeplere neden olabileceği düşünülmektedir. Uzun süreli stresin bireylerde depresyona yol açabileceği düşünülmektedir. Alan yazına bakıldığında zaman benzer çalışmalar bulunmaktadır. Erten (2020) kadınların algılanan stres puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Yeniocak Tunç ve Yapıcı (2019) kadınların stres puanı ortalamalarının erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Kadınların daha duygusal bir yapıya sahip olması ve birçok sorumluluğu aynı anda düşünmesi stresi artırıcı bir sebep olduğu düşünülebilir. Kaya (2014) kadınların stres düzeyleri ortalamasının erkeklere oranla daha yüksek olduğunu belirtmiş ve kadınların iş hayatı dışında ev düzeni, çocuk sorumlulukları gibi nedenlerden dolayı stres düzeyinin yüksek olduğunu belirtmektedir.

B. Lise öğrencilerinin stres düzeylerinin okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

Stres düzeyi ile okul türü arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelendiğinde okul türüne göre stres düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Güzel sanatlar lisesi-imam hatip lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür. Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin stres düzeylerinin imam hatip lisesi öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güzel sanatlar lisesi-fen lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür. Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin stres düzeylerinin fen lisesi öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu

sonucuna ulaşılmıştır. Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alan yazına bakıldığında zaman stres düzeyi ile okul türü arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirten çalışmalar olduğu görölmektedir. Yapılan bu çalışmalarda mevcut çalışmadan farklı olarak diğer okul türlerinin stres düzeylerinin yüksek olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır. Kırmızı (2013) stres düzeyi ile okul türü arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve düz lise öğrencilerinin stres düzeylerinin daha düşük çıktığını belirtmiştir. Erten (2020) okul türü ile stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve anlamlı farklılıklar gösterdiği sonucuna ulaşmış ve fen lisesi öğrencilerinin stres düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kaya (2014) stres düzeylerinin okul türlerine göre anlamlı olarak farklılaştığını ve meslek lisesi öğrencilerinin stres düzeylerinin diğer okul türlerinden yüksek olduğunu belirtmiştir. Alan yazında ve mevcut çalışmada farklı sonuçların olmasının sebebinin öğrenciler üzerinde kurulan baskının, okulların fiziksel imkân ve öğretmen kadrolarının, öğrencilerin ailesel faktörlerinin ve aynı okul türünde olsalar bile bireysel olarak birbirinden farklılıklarının, okulun sosyal imkânlarının, bölgenin kültürel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Güzel sanatlar lisesinde bulunan öğrencilerinin stres düzeylerinin yüksek çıkmasında bu okul türündeki öğrencilerin sürekli olarak yaratıcı ve yenilikçi beklentiler içerisinde olması ve bunun sonucu olarak sürekli özgün eserler ortaya çıkarmaya çalışmaları olduğu düşünülebilir. Bu okul türündeki öğrencilerin yaratıcı eserlerinin yanı sıra derslerinde bu duruma eklenmesi ve zaman yönetiminde sıkıntı yaşamaları yoğun bir ortam içerisinde bulunmaları onlarda bir gerginlik durumu oluşturabileceği düşünülmektedir. İmam hatip lisesi öğrencilerinin stres düzeyinin hafif düzey çıkmasının sebebinin öğrencilerin bu okulda dini ve ibadete dayalı dersler görmesinin maneviyatlarını geliştirebileceği ve iç huzurlarının gelişmiş olabileceğinden düşünülmektedir. Bu okul türündeki öğrencilerin benzer kültürel yapı içerisinde yetişmelerinden dolayı sosyal desteklerinin fazla olması stresi azaltıcı bir sebep olabileceği, öğrencilerin derslerinin dışında manevi derslere odaklanması ve arada köprünün kurulması stresi azaltıcı sebep olabileceği düşünülmektedir. Fen lisesi öğrencilerinin stres düzeylerinin hafif düzey olmasının sebebi ise bu okullarda okuyan öğrencilerin akademik olarak başarılı olmasıyla beraber motivasyon ve özgüvenlerini yüksek tutmasının stresi azaltıcı sebep olduğu düşünülmektedir. Ders işlenişinde konunun her yönleriyle işlenmesi öğrenme kayıplarını azaltacağı için stresin azalmasına ve akademik olarak bir disiplin içerisinde olmalarının etkili olabileceği düşünülmektedir.

Stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre yedi okul türü içerisinde güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının en yüksek olduğu, imam hatip lisesindeki öğrencilerin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının en düşük olduğu tespit edilmiştir. Ancak DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna okul

türüne göre bakılacak olursa güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu aynı şekilde anadolu lisesi, spor lisesi, sosyal bilimler lisesi, meslek lisesi öğrencilerinin de aynı düzey stres puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. İmam hatip lisesinde bulunan öğrencilerin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre hafif düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu, aynı şekilde fen lisesi öğrencilerinin de aynı düzey stres puan aralığında olduğu tespit edilmiştir.

C. Lise öğrencilerinin stres düzeylerinin sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırma kapsamında öğrencilerin stres ölçeğinden aldıkları puan ortalaması sınıf düzeyine göre 9. sınıf öğrencilerinde en yüksek olduğu, 11. sınıf öğrencilerinde en düşük olduğu tespit edilmiştir. DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosunda 9. sınıf öğrencilerinin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu, aynı şekilde 10. ve 12. sınıf öğrencilerinin de orta düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir. Diğer sınıf seviyelerinden farklı olarak 11. sınıf öğrencilerinin stres ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre hafif düzey stres belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilse de stres düzeylerinin sınıf düzeyine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Yapılan analizler 11. sınıf öğrencilerinin stres düzeylerinin diğer sınıf seviyelerinden daha düşük olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Mevcut araştırmayı destekler nitelikte alan yazında stres ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmalar bulunmaktadır (Kırman, 2013; Sayat, 2023; Tecer vd., 2021). Ancak alan yazında bazı çalışmalarda sınıf düzeyi ile stres arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirten çalışmalara da rastlanmaktadır. Nurdan (2020) bireylerin sınıflarıyla stresle baş etmeleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Kaya (2023) stres düzeyi ile sınıf seviyesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve 11. sınıf öğrencilerinin stres düzeyinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Baştuğ (2017) sınıf düzeyi arttıkça travma sonrası stres bozukluğunun da arttığı sonucuna ulaşmıştır. Lise öğrencilerinde sınıf seviyesinin artmasıyla beraber öğrencilerin yaşlarının da büyüdüğü ve bu büyümeyle beraber stres düzeyiyle yaş arasındaki ilişki olduğunu belirtmiştir. Stres ile yaş grupları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmalar da vardır (Erten, 2020; Kaya, 2014). 11. sınıf öğrencilerinde stres düzeyinin diğer sınıf seviyelerinden daha düşük çıkmasının sebebinin 12. sınıf öğrencilerine kıyasla sınav kaygısının olmaması, 9. sınıf öğrencileri gibi okula uyum sorunlarının olmaması ve 10. sınıf öğrencilerine göre kendilerini daha iyi bilmeleri ve tanımaları, okul ortamını iyi tanımaları olduğu düşünülmektedir.

4. Lise Öğrencilerinin Depresyon Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Sonuç ve Tartışma

A. Lise öğrencilerinin depresyon düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırma kapsamında kız ve erkek öğrencilerin depresyon ölçeğinden aldıkları puanlara DASS-42 ölçeğinin değerlendirme tablosuna göre bakılmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin depresyon ölçeğinden aldıkları puan ortalamasına göre kız ve erkek öğrencilerin orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında oldukları tespit edilmiştir. Depresyon düzeyleri ile cinsiyetin aralarında anlamlı ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analiz kapsamında öğrencilerin cinsiyete göre depresyon düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde depresyonun cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığını belirten mevcut araştırmaya benzer çalışmalar bulunmaktadır (Balcı & Baloglu, 2018; Mutallimova, 2014; Ören & Gençdoğan, 2007; Sinanoğlu, 2016; Yelkenci, 2013). Ancak alan yazına bakıldığında mevcut araştırmadan farklı olarak depresyon düzeyi ve cinsiyetin anlamlı olarak farklılaştığını belirten çalışmalar da vardır (Abbasoğlu, 2018; Aydın, 2019; Bilir, 2022; Dereli, 2020; Tekin, 2022; Yanık, 2022). Çalışmalarda birbirinden farklı sonuçların olmasının sebebinin kültürel farklılıklardan, ölçüm araçlarının farklılığından, coğrafi durumdan, bireysel farklılıklardan olduğu düşünülmektedir. Bireysel farklılık olarak kadınların ve erkeklerin farklı şekilde depresyon belirtisi göstermesi, hatta bireylerin kendi cinsleri içerisinde farklı depresyon belirtisi göstermesinin anlamlı bir ilişki çıkmamasına neden olabileceği düşünülmektedir. Aynı şekilde kültürel farklılıklardan ve coğrafi konumdan dolayı bazı toplumlar içerisinde erkeklerin ve kadınların depresyonu gizleme eğilimlerinin olması sebebiyle yapılan çalışmalarda farklı sonuçların ortaya çıkabileceği düşünülmektedir.

B. Lise öğrencilerinin depresyon düzeylerinin okul türüne göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırma kapsamında yedi okul türü içerisinde güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının en yüksek olduğu, fen lisesindeki öğrencilerin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasının en düşük olduğu tespit edilmiştir. Güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre ileri düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu, fen lisesindeki öğrencilerin depresyon ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu aynı şekilde imam hatip, anadolu, sosyal bilimler, spor, meslek lisesindeki öğrencilerin de orta düzey depresyon belirtisi puan aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Depresyon düzeyi ile okul türü arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelendiğinde okul türüne göre depresyon düzeylerinin anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Güzel sanatlar lisesi-fen lisesi arasında güzel sanatlar lisesi lehine ve anlamlı bir farklılık görülmüştür. Güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin depresyon düzeylerinin fen lisesi öğrencilerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Alan yazında az sayıda da olsa bu durum benzer şekilde ifade edilmektedir. Özer vd. (2022) öğrencilerin depresyon düzeyleri okul türü arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Çelikkaleli (2015) anadolu lisesindeki öğrencilerin depresyon puanlarının meslek lisesine devam eden ergenlerin ortalamasından anlamlı bir biçimde yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Mevcut çalışmanın dışında alan yazında bazı çalışmalarda depresyon ile okul türü arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmalar da vardır. Özfirat vd. (2009) öğrencilerin okul türlerine göre depresyon bozukluğu gösterme durumları arasında istatistiksel bir farklılık bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Güzel sanatlar lisesindeki öğrencilerin depresyon puanlarının yüksek olmasının sebebi bu okul türündeki öğrencilerin sanatta başarılı olma isteklerinde beklentilerinin yüksek olması ve bu durumun depresyona yol açması, sanatla ilgilendikleri için sosyal olarak içe kapanıklık ve duyguları dışa vuramamak, sanatsal olarak diğer öğrencilerle yarış içerisine girmelerinin yol açtığı düşünülmektedir. Fen lisesinde bulunan öğrencileri depresyon düzeylerinin düşük çıkmasının sebebi bu okul türündeki öğrencilerin zekâ seviyesinin yüksek olması sebebiyle problem çözme becerilerini daha iyi kullanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Başarının doğal sonucu olarak özgüven gelişimi, hedeflerinin daha net belli olması ve sosyal ortamlarındaki diğer öğrencilerinde aynı şekilde gelecek planlamalarında bulunmasından kaynaklı depresyon düzeyinde azalma olduğu düşünülmektedir.

C. Lise öğrencilerinin depresyon düzeylerinin sınıf düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığına yönelik sonuç ve tartışma

İlgili araştırma kapsamında 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin depresyon ölçeğinden aldıkları puanlara DAS-22 ölçeğinin değerlendirme tablosuna göre bakılmıştır. 9., 10., 11. ve 12. sınıf öğrencilerinin depresyon ölçeğinden aldıkları puan ortalamasına göre orta düzey depresyon belirtisin puan aralığında oldukları tespit edilmiştir. Depresyon düzeyi ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelendiğinde sınıf düzeyine göre depresyon düzeylerinin anlamlı olarak farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Benzer şekilde depresyonla sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirten çalışmalar bulunmaktadır (Sayat, 2023; Tecer vd., 2021). Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde depresyon ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirten çalışmalar da

bulunmaktadır (Abbasoğlu, 2018; Dala, 2015; Karadağ, 2022; Mutallimova, 2024; Ören & Gençdoğan, 2007; Sezer, 2016). Gökbulut ve Bilen (2024) öğrencilerin sınıf düzeyi arttıkça depresyon düzeylerinin arttığını belirtmişlerdir. Dereli (2020) depresyon ile sınıf düzeyi arasında anlamlı ilişki olduğunu ve lise son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Yanık (2022) 11. sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerinin diğer sınıf seviyelerinden anlamlı olarak yüksek olduğunu belirtmiştir. İlgili araştırma kapsamında depresyon ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamasında; bireyleri etkileyen birbirinden farklı depresyon riski faktörlerinin olmasının, kişisel farklılıkların olmasının, aile ve sosyal çevrenin çeşitlilik göstermesinin, depresyon çeşitliliğinin fazla olmasının ve üzerinden çalışılan örneklem grubunun farklı olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

5. Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığı İle Anksiyete, Stres, Depresif Belirtiler Arasında Anlamlı Bir İlişki Olup Olmadığına Yönelik Sonuç ve Tartışma

İlgili araştırma kapsamında sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, stres, depresyon arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin sosyal medya bağımlılığı arttıkça anksiyete, stres ve depresif belirti gösterme olasılıklarının arttığı söylenebilir. Bu artışın ortaya çıkmasında kişilerin problemli bir şekilde sosyal medya kullanımlarının bu durumu tetiklediği düşünülmektedir. Sosyal medyanın bilinçsiz bir şekilde kullanılması ve bağımlılık düzeyinin artmasıyla beraber bireylerin günlük yaşamı içerisinde anksiyete, stres ve depresyonunda artış yaşanabileceği düşünülmektedir. Sosyal medyanın öğrencilerin hayatında vazgeçilmez bir unsur haline gelmesi öğrencilerin sosyal medya bağımlısı olması riskini artırmaktadır. Kişinin sosyal medyada geçirdiği sürenin artmasıyla beraber sosyal medya bağımlılığında da bir artışın meydana geldiği düşünülmektedir. Bu durum alan yazında da benzer şekilde ifade edilmektedir. Bilge vd. (2020) sosyal medya bağımlılığı puanları ile depresyon, kaygı ve stres belirti puanları arasında orta düzeyde ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Alan yazında yapılan çalışmalarda sosyal medya bağımlılığı ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır (Arslan, 2021; Balci & Baloglu, 2018; Bilir, 2022; Doğan, 2021; Engin, 2022; Durar, 2018; Tekin, 2022; Yaşar Can, 2020). Benzer şekilde sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (İşcan, 2021; Şeker, 2018). Diğer bir ifadeyle problemli sosyal medya kullanımının depresyon ve anksiyeteyi artırdığını sonucuna ulaşılmıştır. Yavaş (2020) sosyal medyada günlük kullanım süresi ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğunu belirterek sosyal medyanın günlük kullanım süresinin artmasıyla beraber depresyonun arttığını

vurgulamıştır. Ünlü (2018) sosyal medya bağımlılığı toplam puanı ile psikolojik sağlık puanı arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit etmiştir. Aynı şekilde benzer çalışma sağlık alanında da yapılmış olup Şentürk (2017) depresyon, anksiyete bozukluğu, karışık anksiyete ve depresyonu olan bireylerin sosyal medyayı sağlıklı gruba göre daha yoğun olarak kullandıklarını ortaya koymuştur. Uluslararası alanyazında da benzer araştırmaların yürütüldüğü ve ilgili araştırmayı destekler nitelikte sonuçların elde edildiği de görülmektedir. Bu bağlamda Xiao Wen vd. (2022) sosyal medya ile depresyon arasında pozitif yönü bir ilişkinin olduğu belirterek; sosyal medyanın bağımlılık düzeyine gelmesi kişilerde yalnızlaşmaya neden olarak bireylerin sosyal hayat içerisindeki rollerini azaltması sebebiyle kişilerdeki kaygıyı, stresi ve depresyonu artırdığını belirtmişlerdir. Shensa vd. (2018) sosyal medya kullanımında yüz yüze bir ilişkinin olmamasının artan depresif semptomlara neden olduğu belirtilmiştir. Chen vd. (2022) tarafından yapılan çalışmada problemli olarak kullanılan sosyal medyanın depresif semptom ve depresyon ile pozitif yönde ilişkisinin olduğu, problemli sosyal medya kullanımının algılanan sosyal desteği azaltarak, yalnızlığı artırarak depresif semptomları artırabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak alan yazında sınırlı da olsa bazı araştırmalarda problemli sosyal medya ile stres, anksiyete ve depresif belirtiler arasında herhangi bir ilişkinin olmadığını belirten araştırmalar da bulunmaktadır. Bu bağlamda Okdemir (2021) lise öğrencileriyle yaptığı araştırmasında sosyal medya tutumları ile yaş, cinsiyet, okul türü ve sınıf düzeyleri değişkenleri ile depresyon arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olmadığını vurgulamıştır. Gökbulut ve Bilen (2024) sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasında pozitif yönlü düşük düzey ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Genel olarak bakıldığında öğrencilerin problemli sosyal medya kullanımları günlük ve akademik yaşamlarını olumsuz etkileyebilecek durumlara neden olabileceği söylenebilir. Alan yazında gerçekleştirilen araştırmalar bir bütün olarak düşünüldüğünde sosyal medya bağımlılığının artması ile anksiyete, stres ve depresyon belirtilerinin de artacağı söylenebilir. Sosyal medya bağımlılığı zaman içerisinde bireylerin gerçek yaşamdan uzaklaşmalarına, sanal ortamda zaman geçirmelerine ve sosyal ilişkilerde zayıflamalara sebep olabilir. Bireyler sosyal medya üzerinde diğer kişilerin yaşamlarının çok iyi olduğu izlenimine kapılarak kendi yaşantılarında eksiklikler olduğunu düşünebilir. Bu durum zaman içerisinde bireylerin kendisini kötü hissetmesine, öz saygılarında azalmaya neden olarak kişilerde anksiyete, stres depresyona yol açabileceği düşünülmektedir. Bireyler sosyal medya ortamlarında olumsuz geri dönüşler ve içeriklerle karşılaştığı zaman kaygılarının artabileceği, gerilme yaşayacağı, depresyon riskinin gelişebileceği düşünülmektedir.

Öneriler

Yapılan mevcut araştırma sonuçlarına göre göz önünde bulundurulması gereken bazı öneriler öğretmenlere, velilere, politika yapıcılar ve yöneticilere, öğrencilere ve gelecek araştırmalara göre ayrı ayrı aşağıda sunulmuştur.

1. Öğretmenlere Öneriler

Öğrencilerin kullandıkları sosyal medya uygulamalarının öğretimsel kullanımını artırmak için öğretmenlerin derslerde sosyal medya uygulamalarına yönelik ders içerikleri oluşturması sağlanabilir.

Sosyal medya bağımlılık düzeyine gelmeden ve ergenler tamamen bu uygulamalardan uzak kalmadan kullanılmaya çalışılıp ve ergenlerin bu konuda bilgilendirilmesi gerekli görülmektedir.

Sosyal medya bağımlılığı, anksiyete, stres, depresyon belirtileri gösteren risk grubuna dâhil öğrencilere sağlık kurumları, akademik personel, okul psikolojik danışmanları tarafından seminerler verilmeli, farkındalığı artırıcı afiş ve yayınlar hazırlanabilir.

Öğrencilere öz güven geliştirici, sosyal beceri geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılmalı, problemlerle baş etme yöntemleri, sağlıklı yaşam biçimleri, sosyalleşmeyle alakalı bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.

Lise öğrencilerine yıl içerisinde sosyal medya bağımlılığıyla alakalı olarak anketler yapılmalı, aralıklı zamanlarda anksiyete, stres ve depresyon risk grubuna dâhil olabilecek öğrenciler aileler, okul psikolojik danışmanları, okul idaresi ve öğretmenler tarafından takip edilebilir.

Anksiyete, stres ve depresyon görülen öğrenciler sağlık kuruluşlarına yönlendirilebilir. Gerektiğinde öğrenciler psikolojik yardım almalı ve sağlık kuruluşlarıyla okulların iletişimi artırılabilir.

Günlük yaşam içerisinde zamanlarının büyük bir kısmını sosyal medya uygulamalarında geçiren öğrenciler sosyal faaliyet ve ortamlara yönlendirilmesinin önü açılmalı ve okullarda sosyal etkinliklerle alakalı olarak planlama yapılması sağlanabilir.

Öğrenciler spor ve sanat dallarına yönlendirilebilir, hobilerinin oluşturulmasına yönelik etkinlikler yapılabilir ve çocukların hedefleri oluşturulmaya çalışılabilir.

Okul psikolojik danışmanlarının çeşitli kurumlar ile iş birliği içerisinde aile, öğretmen, okul yöneticilerini bilgilendirmesi ve bu durumun çocuklara her yönüyle anlatılması amaçlanabilir.

Bireylere sosyal medya bağımlılığını azaltıcı çalışmaların yanı sıra anksiyete, stres ve depresyon ile alakalı psikolojik destekte sağlanabilir.

Okullarda verilen eğitim öğretim faaliyetlerinin yanı sıra en az bunlar kadar önemli olan ruh sağlığı faaliyetleri üzerinde durulabilir.

Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerine yapılacak olan uyum eğitiminin bütün paydaşlarla yapılması ve sürecin sene boyunca takip edilmesi sağlanabilir.

2. Velilere Öneriler

Sosyal medya bağımlılık düzeyine gelmeden ve ergenler tamamen bu uygulamalardan uzak kalmadan kullanılmaya çalıştırılabilir.

Öğrencilere günlük sosyal medya kullanım süresi sınırı konulabilir.

Öğrenciler spor ve sanat dallarına yönlendirilmeli, hobilerinin oluşturulmasına yönelik etkinlikler yapılabilir.

Ailelerin sosyal medya bağımlılığıyla alakalı olarak çocuklarına zaman sınırı koyması, bunu başaramıyorlarsa uzman yardımı alması gerekli görülebilir.

Ailelerin çocuklarıyla daha çok iletişimde bulunması ve kaliteli zaman geçirmesi için aileler eğitimleri artırabilir.

Ailelerin, öğretmenlerin ve çocuğun çevresinde bulunan kişilerin çocuklara nasihat vermesinden ziyade davranışlarıyla örnek olması sağlanabilir.

3. Politika Yapıcılar ve Yöneticilere Yönelik Öneriler

Sosyal medya bağımlılığı, anksiyete, stres ve depresyon günümüzde psikolojik sorun olarak görülmektedir. Bunların belirtileri ve bireylerde yaşatabileceği sağlık sorunları konusunda uzman kişiler tarafında eğitim programları hazırlanabilir ve mevcut durumun önüne geçilmeye çalışılabilir.

Sosyal medya bağımlılığı, anksiyete, stres ve depresyonun çocukluk döneminden başlayabileceği ve bağlantılı olabileceği için okul öncesi dönemden başlayarak çalışmalar yaygınlaştırılabilir ve bu konuda projeler geliştirilebilir.

Sosyal medya bağımlılığı etkilerini azaltmak ve tüm öğretim kademelerin anksiyete, stres ve depresif eğilimlere yönelik olarak tedavi ve araştırma merkezlerinin sayısı artırılabilir.

Öğrencilerin yüz yüze iletişim kurabileceği sosyal ortamların sayısı artırılabilir.

Öğrenci özelliklerine göre program hazırlanıp, ihtiyaca göre çalışmalar yapılabilir.

Sadece ergenlere değil toplumun her kesiminde bulunan her yaştan bireye bilgilendirme çalışmaları yapılabilir.

Benzer deneyim yaşayan bireylerin bu deneyimlerini paylaşabilecekleri ortak platformlar oluşturulabilir.

4. Öğrencilere Öneriler

Sosyal medyayı genel olarak öğretimsel amaçlı kullanmaya özen gösterilebilir.

Öğrenciler kendi sosyal medya kullanımlarını iyileştirme çabası içerisinde olabilir.

Öğrenciler rastgele bilgi edinmeye çalışmayıp güvenilir bilgiye nasıl ulaşacakları konusunda aileden, okuldan destek alabilir.

5. Gelecek Araştırmalara Öneriler

Çalışma sonuçlarının Türkiye genellemesi yapılabilmesi için daha büyük bir örneklem ve çeşitli bölgelerde yapılması gerekebilir.

Yapılacak çalışmaların sadece okullarla sınırlı kalmaması ailelerinde işin içine sokularak her yönüyle bilinçlendirilmesi sağlanabilir.

Mevcut çalışma lise öğrencileriyle yapıldığı için diğer öğretim kademelerinde de benzer çalışmalar boylamsal olarak yapılarak ortak bir sonuca ulaşılabilir.

Sosyal medya bağımlılığının bireylerde yarattığı etki ve sonuçlar üzerine araştırma yapılabilir.

Okullarda ve ailelerde yapılan çalışmalar sosyal medya bağımlılığını, anksiyeteyi, stresi ve depresyonu ortaya çıkarmanın yanı sıra bu durumların oluşması önlenmeye yönelik de gerçekleştirilebilir.

Sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, stres, depresif belirtiler arasındaki ilişkiyi derinlemesine inceleyen karma veya nitel araştırmalar yapılabilir.

Farklı ülkelerle ülkemizdeki durumu karşılaştıran analizlerin yapılarak iyi örneklerle aramızdaki farkın tespit edilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Abbasoğlu, E. (2018). *Lise öğrencilerinin yaşadığı sınav kaygısı ile depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 495723)
- Akar, E. (2010). *Sosyal medya pazarlaması: Sosyal webde pazarlama stratejileri*. (1. Baskı). Ankara: Efil Yayınevi.
- Akbulut, Z. (2022). *14-18 yaş lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Bilecik ili örneği)* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 753997)
- Akkuş Çutuk, Z., & Kaya, M. (2018). Depresyon, anksiyete ve stres ölçeği (Dass-42) lise formu: Türkçe geçerlik ve güvenilirliği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1327-1336. <https://doi.org/10.17755/esosder.320376>
- Akkuş, M. (2018). *Sporun menstruasyon dönemindeki lise öğrencilerinin stres düzeyleri ile problem çözme becerileri üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 529457)
- Akman, S. (2004). Stresin nedenleri ve açıklayıcı kuramlar. *Türk Psikoloji Bülteni*, 10(34-35), 40-56.
- Akmeşe, Z., & Deniz, K. (2017). Stalk, benliğin izini sürmek. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (8), 23-32.
- Akpınar, M. E. (2021). TikTok akımlarının sosyal medyadaki eleştirisi: Twitter üzerinden yapılan eleştirilerin incelenmesi. *19 Mayıs Journal of Social Sciences*, 2(2), 363–381. doi: 10.52835/19maysbd.888628
- Aksu, H., & İrgil, E. (2003). İnternetin Uludağ üniversitesi tıp fakültesi 5. ve 6. Sınıf öğrencilerinin hayatındaki yeri. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 29(2), 19-23.
- Aktan, E. (2018). Sosyal medya ve sosyal kaygı: Sosyal medya kullanıcıları üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim*, 11(2), 35-53. <https://doi.org/10.18094/josc.397272>
- Akyazı, A. (2020). Sosyal medyanın şöhret kültürüne etkisi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 12(3), 251-274. doi: 10.17932/IAU.IAUD.2009.002/iaud_v12i3004
- Alikılıç, Ö., & Onat, F. (2007). Bir halkla ilişkiler aracı olarak kurumsal bloglar. *Journal of Yaşar University*, 8(2), 899-927.
- Altan, Ö. Z. (2004). *Sosyal politika*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (APA). (2013). *Ruhsal bozuklukların tanısı ve sayımsal el kitabı* (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan (5. baskı). (E. Köroğlu, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Arslan, S. (2021). *Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile sosyal kaygı ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 701289)
- Aslan, A., & Ünlü, D. G. (2016). Instagram fenomenleri ve reklam ilişkisi: Instagram fenomenlerinin gözünden bir değerlendirme. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 41-65.

- Aydın, (2019). *Bir grup lise öğrencisinin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu kendi bildirim düzeyleri ile sosyal anksiyete ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 607716)
- Aytekin, Ç. (2011). Wiki uygulamalarına iletişimsel yaklaşım ile bir model önerisi. *Online Academic Journal of Information Technology*, 2(5), 7-17. <https://doi.org/10.5824/1309-1581.2011.4.001.x>
- Babacan, M. E. (2016). Sosyal Medya kullanım alanları ve bağımlılık ilişkisi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3(1), 7-28. <https://doi.org/10.15805/addicta.2016.3.0017>
- Bakır Ayğar, B., & Uzun, B. (2018). Sosyal medya bağımlılığı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(3), 507-525.
- Balcı, Ş., & Baloğlu, E. (2018). Sosyal medya bağımlılığı ile depresyon arasındaki ilişki: “üniversite gençliği üzerine bir saha araştırması”. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (29), 209-234. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.500860>
- Balcı, Ş., & Kaya, E. (2021). Sosyal medyada algılanan sosyal desteğin yaşam doyumu üzerine etkinliği: Üniversite gençliğinin araştırılması. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (36), 47-71. <https://doi.org/10.31123/akil.988521>
- Balcıoğlu, İ. (1999). Depresyonun etyopatogenezi. E. Eker (Ed.), *Depresyon, somatizasyon ve psikiyatrik aciller içinde* (1. Baskı, ss. 19-28). İstanbul: İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Komisyonu.
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2008). *Stres ve başa çıkma yolları*. (24. Baskı). İstanbul: Remzi
- Başoğlu, U. D., & Yanar, Ş. (2017). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçları ve alışkanlıklarının belirlenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 6-13.
- Baştuğ, Ö. F. (2017). *Güneydoğu Anadolu’da lise öğrencisi ergenlerde travma sonrası stres belirtileri ve ilişkili faktörler* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 490017)
- Bat, M., & Akıncı Vural, Z. B. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi iletişim fakültesine yönelik bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 20(5), 3348-3382.
- Baysal, S. (2010). *Siyasal iletişimde bir halkla ilişkiler e-ortamı olarak sosyal ağları kullanımı* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 263299)
- Bilge, Y., Baydilli, K. N., & Şifa Göktaş, S. (2020). Sosyal medya bağımlılığını yordamada Anksiyete, Stres ve günlük sosyal medya kullanımı: Meslek Yüksekokulu Örneği. *Bağımlılık Dergisi*, 21(3), 223-235.
- Bilir, Ö. (2022). *Genç yetişkinlerde sosyal medya bağımlılık düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkide bilişsel çarpıtmaların aracı rolünün incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 739168)
- Bostancı, M. (2010). *Sosyal medyanın gelişimi ve iletişim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 258186)
- Bozkurt, A. (2010). Siyasiler, sosyal medya rüzgârının farkında... *Bilişim Aylık Kültür Dergisi*, 38(127), 50-51.

- Brar, R. (2022). Adolescents and social media: tools to navigate life online. *BU Journal of Graduate Studies in Education*, 14(3), 9-13.
- Buluk, B., Eşitti, B., & Boz, M. (2017). Sosyal medyanın kullanım amaçları: Üniversite çalışanları örneği. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 5(10), 219-234. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.509864>
- Büyüköztürk, Ş. Çakmak Kılıç, E. Akgün, Ö. E. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüksener, E. (2009, Aralık). *Türkiye’de sosyal ağların yeri ve sosyal medyaya bakış*. XIV. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirileri, Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Cemiloğlu Altunay, M. (2010). Gündelik yaşam ve sosyal paylaşım ağları: Twitter ya da “Pıt Pıt Net”. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (12), 31-56.
- Cerrah, L. (2016). Sosyal medya ve bazı kuramsal etkileşimler ve sosyal medyaya eleştirel yaklaşım. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(4), 1393-1414.
- Chen, Yonghua; Liu, Xi; Chiu, Dorothy T; Li, Ying; Mi, Baibing; vs.. (2022). Problematic Social media use and depressive outcomes among college students in china: observational and experimental findings. *International Journal of Environmental Research and Public Health; Basel*, 19(9). 4937.
- Çakmak, V., & Baş, Ü. (2017). Benlik sunum aracı olarak Instagram kullanımı: Öğrenciler üzerine nitel bir araştırma. *Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 5(17), 96-118. <https://doi.org/10.17361/UHIVE.2017.4.15>.
- Çalışkan, M., & Mencik, Y. (2015). Değişen dünyanın yeni yüzü: Sosyal medya. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 254-277.
- Çelik Helvacı, F., & Hocaoglu, Ç. (2016). Majör depresif bozukluk’ tanımı, etyolojisi ve epidemiyolojisi: Bir gözden geçirme. *Journal of Contemporary Medicine*, 6(1), 51-66.
- Çelikkaleli, Ö. (2015). Ergenlerin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve algılanan ebeveyn tutumlarına göre psikolojik belirtilerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 148-162.
- Çetinkaya, B. B. (2019). *Lise öğrencilerinde sosyal anksiyete ve otistik özellikler ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden Edinilmiştir.(Tez No. 622645)
- Çiftçi, H. (2018). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(4), 417-434.
- Çömlekçi, M. F., & Başol, O. (2019). Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 173-188.
- Dala, (2015). *İstanbul’da okuyan lise öğrencilerinin depresyon düzeylerinin belirlenmesi ve bazı parametrelere göre farklılıklarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 417529)
- David, D.J. (2021). Influence of social media activities on higher secondary students. *Shanlax International Journal of Education*, 9(4), 414-418.
- Demir Türkdoğan, R. (2019). *Sosyal medya bağımlılığı ve gençlik: Cumhuriyet üniversitesi örneği* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden edinilmiştir. (Tez No. 550803)
- Deniz, L., & Gürültü, E. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2), 355-367.

- Dereli, (2020). *Lise öğrencilerinin benlik saygısı, mükemmeliyetçilik, anne baba tutumları, kaygı ve depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 648806)
- Dilbaz, N., & Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı: Depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1(3), 134-138. https://doi.org/10.1501/Kriz_00000000044
- Doğan, M.V. (2021) *Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı belirtilerinin ve sosyal medya bağımlılığı ile depresyon arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 693436)
- Durar, E. (2018). *Üniversite öğrencilerin de sosyal medya bağımlılığının depresyon ve sosyal fobi ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi).Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 524709)
- Durna, U. (2010). Üniversite öğrencilerinin stres düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(10), 319-343.
- Eldem, S., & Elibol, T. (2020). Üniversite öğrencilerinin Instagram kullanma davranışları. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 4(3), 157-164.
- Eminoğlu, K. (2016). *Sosyal medyanın özel hastanelerin rekabet gücünü artırmadaki önemi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 438548)
- Engin, C. (2022). *Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarının depresyon ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 748806)
- Eraslan, L., & Çakıcı Eser, D. (2015). *Sosyal medya toplum araştırma: Sosyal medya sosyolojisine giriş*. (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erdoğan, A. T., & Yumrukuz, Ö. (2021). Sosyal medyanın doğası. *Uluslararası Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 4(6), 173-197.
- Eren, E. (1998). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. İstanbul: Beta.
- Erkan, İ. (2020). Bana “Hikâye” anlat! Instagram’ın hikâyeler bölümünde yayınlanan reklamların tüketici-marka ilişkisine etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(3), 351-367. <https://doi.org/10.35379/cusosbil.761600>
- Erözkan, A. (2004). Lise öğrencilerinin sosyal karşılaştırma ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 1-18.
- Erpınar, Z. (2017). *Duygu düzenleme, depresyon ve anksiyete arasındaki ilişkiler: Yaş ve cinsiyet farklılıkları* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nden Edinilmiştir. (Tez No. 470363)
- Erten, S. B. (2020). *Lise son sınıf öğrencilerinin sınav kaygısı ile algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 622133)
- Eryılmaz, B., & Zengin, B. (2014). Butik otel işletmelerinin sosyal medya kullanımına yönelik bir inceleme: Facebook örneği. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 42-59.
- Fırat, N., & Barut, Y. (2018). Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği (SMBÖ)’nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 2458-9489. <https://doi.org/10.14687/jhs.v15i4.5181>

- Fidan, Z. (2021). *Lise öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı ile kişilik özellikleri ve sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişkinini incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 696209)
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4. ed.). London: Sage
- Filiz, O., Erol, O., Dönmez, F. İ., & Aşkın Kurt, A. (2014). BÖTE bölümü öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçları ile internet bağımlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 3(2), 26-28.
- Garip, S. (2023). Sosyal bilimlerde nicel araştırma geleneği üzerine kuramsal bir inceleme. *International Journal of Social Science Research*, 12(1), 1-19.
- Gökbulut, B., & Bilen, H. (2024). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile depresyon, anksiyete ve stres arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 14(1), 66-75. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1326038>
- Göncü, S. (2018). Kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı çerçevesinde Y kuşağının WhatsApp kullanımı üzerine bir inceleme. *TRT Akademi*, 3(6), 590-612.
- Gönül, A. S. (2012). Depresyon tedavisinde yeni bakış açıları. *Journal of Mood Disorder*, 2(5), 1-5. <https://doi.org/10.5455/jmood.20120925164518>
- Güçlü, N. (2001). Stres yönetimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 91-109.
- Güdekli, A. (2016). Gündem belirleme kuramı bağlamında yazılı basın ile Twitter gündeminin karşılaştırmalı analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 151-163.
- Gülseçen, S., Gürsul, F., Bayrakdar, B., Çilengir, S., & Canım, S. (2010, Şubat). *Yeni nesil mobil öğrenme aracı:Postcast*. X-XII. Akademik bilişim konferans bildirileri, Muğla Üniversitesi, Muğla.
- Harmancı, H. (2020). Psikopatoloji I.: Depresyon-Bipolar bozukluk ve Şizofreni. İ. Seçer (Ed.), *Yaşam boyu gelişim ve uyum sorunları: psikopatolojiyi anlamak içinde* (1. Baskı, ss. 549-588). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hazar, M. (2011). Sosyal medya bağımlılığı- bir alan çalışması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (32), 151-175.
- Hisli Şahin, N., Durak Batıgün, A., & Koç, V. (2011). Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve depresyon. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(1),17-25.
- İlhan, E., & Görgülü Aydoğdu, A. (2019). Youtube kullanıcılarının kullanım motivasyonlarının incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), 1130-1153. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.570677>
- İliş, A., & Gülbahçe, A. (2019). Sosyal medya bağımlılığı ile iletişim becerileri arasındaki yordayıcı ilişkinin incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (78), 45-60.
- İsmayılzade, L. (2017). Sanal dünyada sanal dönüşüm. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 1(3), 227-236. <https://doi.org/10.17932/iau.ejnm.25480200.2017.1/3.227-236>
- İşcan, S. (2021). *Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığının depresyon ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 701071)
- İşlek, M. S. (2012). *Sosyal medyanın tüketici davranışlarına etkileri: Türkiye'deki sosyal medya kullanıcıları üzerine bir araştırma* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 320279)

- Kaba, İ. (2019). Stres, ruh sağlığı ve stres yönetimi: güncel bir gözden geçirme. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (73), 63-81.
- Kafes, A. Y. (2021). Depresyon ve anksiyete bozuklukları üzerine bir bakış. *Humanistic Perspective*, 3(1), 186-194. <https://doi.org/10.47793/hp.867111>
- Kara, T. (2013). *Sosyal medya endüstrisi; insan, toplum, ekonomi*. (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Karabulut, B. (2015). Bilgi toplumu çağında dijital yerliler, göçmenler ve melezler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 11-23.
- Karaçor, F. (2018). *Üniversite öğrencilerinde internet ve sosyal medya bağımlılığı ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 513233)
- Karaçor, S. (2009). Halkla ilişkilerde iletişim aracı olarak bloglar. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 87-89.
- Karadağ, E., & Sölpük, N. (2018). Türkiye’de yapılan çalışmalarda depresyon ve kaygı ilişkisi: Bir meta-analiz çalışması. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 31(2), 163-176. <https://doi.org/10.5350/DAJPN2018310204>
- Karadağ, H.K. (2022). *Üniversite öğrencilerinde sosyal medya kullanımı ile depresyon arasındaki ilişkisini incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 745884)
- Karademir, T., & Alper, A. (2011, Eylül). Öğrenme ortamı olarak sosyal ağlarda bulunması gereken standartlar. International Computer & Instructional Technologies Symposium, Fırat Üniversiteis, Elazığ.
- Karagöz, M. (2015). *Excel ve SPSS uygulamalı istatistik yöntemleri* (9. Baskı). Ekin.
- Karaman, M., & Önder, M. (2017). Yurttaş gazeteciliğin ana akım medyaya etkisi: WhatsApp ihbar hatları örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(2), 164-180. <https://doi.org/10.17680/erciyesakademia.312528>
- Karaman, S., Yıldırım, S., & Kaban, A. (2008, Aralık). Öğrenme 2.0 yaygınlaşıyor: Web 2.0 uygulamalarının eğitimde kullanımına ilişkin araştırmalar ve sonuçları. XIII. Türkiye’de internet konferansı bildirileri, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Karamustafaoğlu, O., & Yumrukçal, H. (2011). Depresyon ve anksiyete bozuklukları. *Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni*, 45(2), 65-74.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (14. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (18. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar ilkeler teknikler*. (33. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karcıoğlu, F., & Kurt, E. (2009). Örgütsel iletişimin etkinliği açısından kuramsal bloglar ve birkaç kurumsal blogun incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3), 1-17.
- Kaya, T. (2023). *Lise öğrencilerinin kişisel özellikleri, sosyal medya bağımlılığı, akademik erteleme, algılanan stres ve uyku düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 824945)

- Kaya, V. (2014). *Lise yöneticilerinin iş doyumları ve stres düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 376623)
- Kayaalp, L. (1999). Çocuk ve ergende depresyon. E. Eker (Ed.), *Depresyon, somatizasyon ve psikiyatrik aciller içinde* (1. Baskı, ss. 59-61). İstanbul: İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Komisyonu.
- Kaynar, A. (2021). Podcast dinleme alışkanlıkları üzerine bir inceleme. *Yeni Medya*, 2021(10), 43-62.
- Kaytanoğlu, H. (2021). *Genç yetişkinlerde sosyal onay ihtiyacı, beden memnuniyeti ve sosyal medya kullanım amaçlarının sosyal medya bağımlılığı ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 693641)
- Kırık, A. M., & Domaç, A. (2014). Sosyal medya üzerinden televizyon reyting ölçümlerinin analizi: Twitter örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 414-430. <https://doi.org/10.16992/ASOS.241>
- Kırman, F. (2013). *Stres ve din: Lise gençliği üzerine psikolojik bir araştırma (Kahramanmaraş örneği)* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 345192)
- Kızılkaya, Z. Z. (2020). Sosyal medya kullanıcılarının metalaşması: YouTuberlar üzerine bir inceleme. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (35), 63-91. <https://doi.org/10.17829/turcom.741180>
- Kilmen, S. (2015). *Eğitim araştırmacıları için SPSS uygulamalı istatistik*. Edge Akademi Kitabevi.
- Kocabay, H. (2007). Bir dedikodu iletim mekânı olarak internet sitelerinin forumları. *Milli Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, 10(75), 121-125.
- Kont, E. (2022). *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılıklarını yordamada kişilerarası yeterlilik ve öz-şevkatın rolü* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 714123)
- Korkmaz, Y. (2014). *Lise öğrencilerinin depresyon, anksiyete, stres ve internet bağımlılığı ilişkisinin bazı değişkenlerine göre yordanması* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 417727)
- Kuşay, Y. (2013). *Sosyal medya ortamında çekicilik ve bağımlılık Facebook üzerine bir araştırma*. (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kuyucu, M. (2019). Y kuşağı ve YouTube: Y kuşağının YouTube platformunu kullanım amaçları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(63), 1107-1121. <https://doi.org/10.17719/jisr.2019.3302>
- Mangır, M. (2021). *Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve aile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 706565)
- Mavnacioğlu, K. (2009, Ekim). *İnternette kullanıcıların oluşturduğu ve dağıttığı içeriklerin etik açıdan incelenmesi: sosyal medya örnekleri*. Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya ve Etik Sempozyumu, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Mavnacioğlu, K. (2015). *Kurumsal iletişimde sosyal medya yönetimi kurumsal blok odaklı bir yaklaşım*. (1. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- McKillup, S. (2012). *Statistics explained: An introductory guide for life scientists* (2nd ed.). Cambridge University Press.

- Mete, H.E. (2008). Kronik hatalık ve depresyon. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(3), 3-18.
- Mora, N. (2008). Medya ve kültürel kimlik. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-14.
- Mutallimova, S. (2014). *Lise öğrencilerinde depresyon düzeyi ve anne baba tutumu arasındaki ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 375360)
- Nakilcioğlu, İ. H. (2007, Ocak-Şubat). *İletişimden bilişime: İnternet kültüründen kesitler*. Akademik Bilişim Konferansı, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Nurdan, S. (2020). *Sağlık bilimleri fakültesi ilk ve son sınıf öğrencilerinin depresyon düzeyleri ile kendini toparlama gücü ve stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 647686)
- Okdemir, M. (2021). *15-18 yaş grubu ergenlerin sosyal medya tutumlarının depresyon üzerine etkileri* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 697797)
- Okumuş, V., & Parlar, H. (2018). Çocukların sosyal medya kullanım amaçları ve ebeveyn tutumları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(33), 357-368.
- Onat, F. (2010). Bir halkla ilişkiler uygulama alanı olarak sosyal medya kullanımı: Sivil toplum örgütleri üzerine bir inceleme. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (31), 103-121.
- Ökmen, D. (2017). Basit rastgele örneklem yöntemi'nde üstel ortalama tahmin edicileri (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 477799)
- Öner, K. (2015). *Lise öğrencisi ergenlerde depresyon, internet bağımlılığı ve ilişkisel faktörler* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 419910)
- Ören, N., & Gençdoğan, B. (2007). Lise öğrencilerinin depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 85-92.
- Özdemir, Z. (2019). Üniversite öğrencilerinde sosyal medya bağımlılığı. *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2), 91-105. <https://doi.org/10.14514/byk.m.26515393.2019.7/2.91-105>
- Özel, A. (2011). Sosyal medya ve güven: hükümet, sivil toplum örgütleri ve ticari kuruluşlara yönelik ampirik bir araştırma, *Academic Journal of Information Technology*, 7(2), 1-31.
- Özer, Ş., Topal, N., & Odacı, H. (2022). Covid-19 Pandemi sürecinde ortaokul ve lise öğrencilerinin depresyon ve anksiyete düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 20(2), 630-654. <https://doi.org/10.37217/tebd.1003134>
- Özfırat, Ö., Pehlivan, E., & Özdemir, F. Ç. (2009). Malatya il merkezindeki lise son sınıf öğrencilerinde depresyon prevalansı ve ilişkili faktörler. *Journal of Turgut Ozal Medical Center*, 16(4), 247-256.
- Özgüç, S. (2020). *Depresyon hastalarına verilen üstbiliş eğitiminin depresyon ve bilişsel çarpıtma düzeylerine etkisi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 638842)
- Özgür Güler, E., Veysikarani, D., & Keskin, D. (2019). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı üzerine bir araştırma. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 1-13.

- Özkütük, İ. S. (2007, Ocak-Şubat). *Yükseköğretimde ortaklaşa oluşturulan ders notları için Wiki tabanlı işbirliği platformu uygulaması*. IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Özüdoğru, Ş. (2014). Bir Web 2.0 uygulaması olarak bloglar: Blokların dinamikleri ve blok âlemi. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 4(1), 36-50.
- Sarıçam, F. (2015). *Öğrencilerin okul dışı sosyal medya kullanım amaçlarının öğrencilerin ders başarılarına etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 398575)
- Satıcı, B. (2020). Sosyal medya ve akıllı telefon bağımlılığı. A. Eryılmaz & M. E. Deniz (Ed.), *Tüm yönleriyle bağımlılık içinde* (2. Baskı, ss. 23-41). Ankara: Pegem Akademi.
- Savcı, M., & Aysan, F. (2018). Kişilerarası yetkinlik, yalnızlık, olumsuz değerlendirme korkusu, ödül ve cezanın sosyal medya bağımlılığını yordama ve sosyal medya kullanan-kullanmayan ergenleri doğru sınıflandırma düzeyi. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 5(3), 431-471. <https://doi.org/10.15805/addicta.2018.5.3.0032>
- Savcı, S., & Aysan, F. (2017). Teknolojik bağımlılıklar ve sosyal bağlılık: internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı ve akıllı telefon bağımlılığının sosyal bağlılığı yordayıcı etkisi. *Dusunen Adam The Journal Of Psychiatry and Neurological Sciennes*, 30(3), 202-216. <https://arsiv.dusunenadamdergisi.org/tr> adresinden alınmıştır.
- Sayat, A. (2023). *Bir tıp fakültesi 1., 2. ve 3. sınıf öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ve zaman yönetimi ile depresyon anksiyete stres düzeylerinin değerlendirilmesi* (Tıpta uzmanlık tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 828434)
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve LISREL ile pratik veri analizi*. Ankara: Anı.
- Sezer, G. (2016). *Lise öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresyon ve anksiyete belirtileri ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 441631)
- Shensa, Ariel;Sidani, Jaime E.;Escobar-Viesra, Cesar G.;Chu, Kar-Hai; Bowmen, Nicholas D.;Knight, Jennifer M.; Primack, Brian A. (2018). Real-Life closeness of social media contacts and depressive symptoms among university students. *Journal of American College Health*, 66(8) 747-753.
- Sinanoğlu, (2016). *Lise son sınıf öğrencilerinin depresyon, anksiyete belirtileri ve olumsuz otomatik düşüncelerinin taranması* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 441640)
- Söner, O., & Yılmaz, O. (2018). Lise öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişki. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 59-73.
- Sucu, İ. (2012). Sosyal medya oyunlarında gerçeklik olgusunun yön değiştirmesi: Smeet oyun örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(3), 55-88. <https://doi.org/10.19145/gumuscomm.98392>
- Sürme, Y. (2019). Stres, stresle ilişkili hastalıklar ve stres yönetimi. *Journal of International Social Research*, 12(64). 525-529.
- Şahin, A. (2018). *Bireylerin hedonik tüketim davranışlarına sosyal medyanın etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 501953)

- Şahin, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin algılanan stres düzeylerinin fakülte türü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 28-35.
- Şahin, C., & Yağcı, M. (2017). Sosyal medya bağımlılığı ölçeği- yetişkin formu: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 523-538.
- Şeker, V.T. (2018). *Sosyal medya bağımlılığı ile depresyon ve anksiyete arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 528067)
- Şendağ, S. (2019). *Öğretim teknolojileri etkili ve eğlenceli öğrenme deneyimi tasarım rehberi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şentürk, E. (2017). *Sosyal medya bağımlılığının depresyon anksiyete bozukluğu karışık anksiyete ve depresif bozukluk hastaları ile kontrol grubu arasında karşılaştırılması ve kullanıcıların kişilik özellikleriyle ilişkisinin araştırılması* (Uzmanlık tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 480883)
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson Education.
- Tamar, M., & Özbaran, B. (2004). Çocuk ve ergenlerde depresyon. *Klinik Psikiyatri*, 2(1), 84-92.
- Tarhan, N., & Nurmedov, S. (2011). *Bağımlılık*. (1. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tecer H., & Dönmezler S., & Erensoy H., & Berkol TD. (2021). Üniversite öğrencilerinin zaman yönetimi becerilerinin; depresyon düzeyleri, anksiyete ve stres seviyeleri ile ilişkisi. *Genel Tıp Dergisi*, 31(3): 202-207. <https://doi.org/10.54005/geneltip.996454>
- Tekin, M. (2022). *Genç yetişkinlerde medya bağımlılığının gelişmeleri kaçırma korkusu ve depresyon düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 727766)
- Tekin, O. (2020). Lise öğrencilerinin internet bağımlılık seviyelerinin genel akademik başarı ve devamsızlık durumları ile ilişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(1), 36-56. <https://doi.org/10.37217/tebd.641182>
- Tektaş, N. (2014). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanımlarına yönelik bir araştırma. *Tarih Okulu Dergisi*, 2014(XVII), 851-870. <https://dx.doi.org/10.14225/Joh474>
- Terzi, A. Y. (2019). *Doğu Marmara Bölgesi'nde sosyal medya bağımlılığı ile kişisel iyi oluş ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 547813)
- Tezvaran, Z., Akan, H., & İzbirak, G. (2010). Birinci basamak sağlık hizmetinde depresyon yönetimi. *The Journal of Turkish Family Physician*, 1(3), 1-7.
- Tiryaki, S. (2015). *Sosyal medya ve facebook bağımlılığı*. (1. Baskı). İstanbul: LiteraTürk Academia
- Toker Uğurlu, T., Balcı Şengül, C., & Şengül C. (2012). Bağımlılık psikofarmakolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1), 37-50. <http://dergipark.org.tr> adresinden alınmıştır.
- Tufan Yeniçıkı, N. (2017). *Sosyal medya Facebook ve Twitter motivasyonları*. (1.baskı). Konya: Literatürk Academia.
- Tufan Yeniçıkı, N. (2022). Sosyal medya nedir?. N. T. Yeniçıkı & H. N. Tarakçı (Ed.), *Sosyal medyada İletişim* içinde (1. Baskı, ss. 9-30). Konya: Literatürk Academia.

- Tutgun Ünal, A. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 396821)
- Tutgun Ünal, A. (2020). *Sosyal medya etkileri-bağımlılığı-ölçülmesi*. (1. Basım). İstanbul: Der Yayınevi.
- Türkmenoğlu, H. (2014). Teknoloji ile sanat ilişkisi ve bir dijital sanat örneği olarak Instagram. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 87-100. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-02-04-07>
- Uluç, G., & Yarcı, A. (2017). Sosyal medya kültürü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 88-102.
- Uslu, M. (2021). Türkiye’de sosyal medya bağımlılığı ve kullanımı araştırması. *Turkish Academic Research Review*, 6(2), 370-396. <https://doi.org/10.30622/tarr.933479>
- Uzbay, İ. T. (2009). Madde bağımlılığının tarihçesi, tanımı, genel bilgiler ve bağımlılık yapan maddeler. *Türk Eczacılar Birliği Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*, 21(22), 5-15.
- Uzun, K., & Uluçay, D. M. (2017). İş ortamında WhatsApp kullanımı ve kesintiye uğrama. *Selçuk İletişim*, 10(1), 216-231. <https://doi.org/10.18094/josc.306677>
- Ünal, S., Küey, L., Güleç, C., Bekaroglu, M., Evlice, Y. E., & Kırılı, S. (2002). Depresif bozukluklarda risk etkenleri. *Klinik Psikiyatri*, 5(1), 8-15.
- Ünlü, Z. R. (2018). *Sosyal medya bağımlılığı ve psikolojik dayanıklılık* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 526710)
- We Are Social & Meltwater. (2024, 10 Haziran). Dijital 2024: 5 milyar sosyal medya kullanıcısı. [Çevrimiçi forum yorumu] <https://wearesocial.com/uk/blog/2024/01/digital-2024-5-billion-social-media-users/> adresinden edinilmiştir.
- Xiao Wen; Peng, Jiaxin; Liao, Suqun. (2022). Exploring the associations between social media addiction and depression: Attentional bias as a mediator and socio-emotional competence as a moderator. *International Journal of Environmental Research and Public Health*; Basel 19(20).
- Yağmurlu, A. (2011). Kamu yönetiminde halkla ilişkiler ve sosyal medya. *Selçuk İletişim*, 7(1), 1-15.
- Yanık, (2022). *Lise öğrencilerinin öfke kontrolü ve yaşam doyumu ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 746377)
- Yaşar Can, S. (2020). *Adölesanlarda sosyal medya kullanımının depresyon ve yalnızlığa etkisi* (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 815804)
- Yaşar, G. (2008). *Beden eğitimi öğretmenlerinin okulla ilgili sorunları ve stresle başa çıkma tarzlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 203316)
- Yaşar, İ. H. (2020). Sosyal medya ve değişen iletişim biçimleri. Ş. Özdemir & G. D. Türk (Ed.), *Sosyal medya psikolojisi içinde* (1. Baskı, ss. 129-158). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yavaş, T. (2020). *Genç yetişkinlerde sosyal medya kullanımının depresyon ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 627364)

- Yavuz, C. N. (2017). Instagram’da alışveriş ve materyalizm. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, 4(1), 1-11.
- Yazıcı, T. (2015)._Kişilerarası iletişimde anlık mesajlaşma uygulamalarının yeri: WhatsApp uygulaması ile ilgili üniversite öğrencileri üzerine bir inceleme. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(4), 1102-1119. <https://doi.org/10.24289/ijsser.279121>
- Yelkenci, İ. (2013). *Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin depresyon ile anksiyete düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden edinilmiştir. (Tez No. 358148)
- Yeniocak Tunç, A., & Yapıcı, G. (2019). Bir tıp fakültesindeki öğrencilerin depresyon, anksiyete ve stres düzeylerinin değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Public Health*, 17(2), 153-168. <https://doi.org/10.20518/tjph.423636>
- Yılmaz, Ö. (2021). WEB 1.0, 2.0, 3.0 ve 4.0’ın tarihi. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 344-350.
- Yüksel, H. (2021). Sosyal medya ortamında mahremiyet sorunu: Facebook ve WhatsApp platformları. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, (7), 86-108.
- Yüksel, İ. (2003). İşsizliğin psikososyal sonuçlarının incelenmesi (Ankara örneği). *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilim Dergisi*, 4(2), 21-38.
- Zinderen, A. (2021). YouTube ortamındaki haberciliği haritalandırmak: Gazetecilerin YouTube haber kanalları üzerine tanımlayıcı bir çalışma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 932-950. <https://doi.org/10.53487/ataunisobil.963024>

EKLER

Ek 1: Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Uygulama İzin Talebi Yazısı

T.C.
AZİZİYE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-15527084-605.01-76153558
Konu : Anket Çalışması Hk.
(Tolga BAYIR)

12.05.2023

BORSA İSTANBUL YAVUZ SELİM SOSYAL BİLİMLER LİSESİ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 75253434 sayılı ve 28.04.2023 tarihli yazınız.

İlgi yazınız gereği; Rehber Öğretmeni Tolga BAYIR tarafından " *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığına Anksiyete, Stres, Depresif Belirtilerle İlişkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*" adlı çalışmasının kabulüne ilişkin 08.05.2023 tarihli ve E.75778081 sayılı Valilik Onayı yazımız ekinde gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Yılmaz TUĞRA
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek: Valilik Onayı ve Ekleri (1 adet dosya)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres :

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No :

Belgi için:

E-Posta:

Unvan : Öğretmen

Kep Adresi : meb@is01.kep.tr

İmza Adresi: Faks:

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrakorgu.meb.gov.tr> adresinden 11e7-7b8e-3166-a692-e06b kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2: Veli İzin Belgesi

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU

Sizi "Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının Anksiyete, Stres, Depresif Belirtilerle İlişkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Araştırmada sizden tahminen 30 dakikanızı ayırmanız istenmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle verecek şekilde cevaplamanızdır. Bu formu okuyup onaylamanız, araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir. Ancak, çalışmaya katılmama veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmayı bırakma hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır. Araştırmada Kişisel veri toplanacağından 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca kişisel verileri korumak amacıyla gerekli tüm tedbirler alınacaktır.

Çalışmanın Konusu ve Amacı: Bu noktada araştırmanın amacı Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılığının Anksiyete, Stres, Depresif Belirtilerle İlişkisinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesidir. Araştırmada sosyal medya bağımlılığı ile anksiyete, stres, depresif belirtilerin çeşitli değişkenler(okul türü, sınıf düzeyi, cinsiyet) açısından incelenmesini tespit etmektir.

Çalışma İşlemleri:

Araştırma kapsamında sizden ilk olarak bilgilendirilmiş gönüllü olur formunu doldurup imzalamanız istenmektedir. Ardından kişisel bilgi formu, 42 maddeden oluşan depresyon-anksiyete-stres ölçeği, 24 maddeden oluşan sosyal medya bağımlılığı ölçeğine (smbö) cevap vermeniz gerekmektedir. Soruları cevaplarken herhangi bir etki altında kalmadan samimi görüşlerinizi ifade etmenizi rica eder, bilme verdiğiniz katkı için teşekkür ederim.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güvence verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının:

Adı-Soyadı: ~~~~~

İmzası:

İletişim Bilgileri: e-posta:

Telefon:

Velayet veya Vesayet Altında Bulunanlar İçin:

Veli veya Vasisinin

Adı-Soyadı: ~~~~~

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Tolga BAYIR

İmzası

Ek 3: Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili Öğrenciler;

Bu bilgi formu Bayburt Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmada kullanılmak üzere sizler hakkında bilgi edinmek amacıyla hazırlanmıştır.

Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz; istenilen bilgileri yazınız, size uygun olanının karşısına çarpı (x) işareti koyunuz. Bütün soruları cevaplandırmanız araştırmanın güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Bu bilgiler araştırma dışında hiçbir amaç için kullanılmayacaktır.

Katkılarınız ve duyarlılığınız için teşekkürler.

Tolga BAYIR

1.Cinsiyetiniz:

Kız () Erkek ()

2.Sınıfınız:

9. sınıf (), 10.sınıf (), 11.sınıf (), 12.sınıf ()

3. Okulunuzun adı:~~~~~

Okul türünüz:

Fen Lisesi (), Anadolu Lisesi (), Sosyal Bilimler Lisesi (), Meslek Lisesi (),

İmam Hatip Lisesi (), Spor Lisesi (), Güzel Sanatlar Lisesi ()

Ek 3: Kişisel Bilgi Formu

4. Sosyal medyada geçirdiğiniz süre ne kadar?

1 saatten az (), 1-3 saat arası (), 3-5 saat arası (), 7-9 saat arası (), 9 saat üstü ()

5. Babanızın eğitim durumu nedir?

İlkokul (), Ortaokul (), Lise (), Üniversite ()

6. Annenizin eğitim durumu nedir?

İlkokul (), Ortaokul (), Lise (), Üniversite ()

7. Ailenizin gelir durumu:

0-2000 TL (), 2001-5000 TL (), 5001-8500 TL (), 8501 TL ve üzeri ()

Ek 4: Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği

SOSYAL MEDYA BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ (SMBÖ)

Aşağıda sosyal medya kullanımına yönelik ifadeler yer almaktadır. İfadelerin size ne derece uyduğunu, sütunda bulunan derecelendirme kısmına işaretleyerek belirtiniz.

Madde No	Maddeler	Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
1	Sosyal medya hesaplarımdaki bildirimleri kontrol etmekten kendimi alıkoyamam.					
2	Sosyal medyada gezinirken zamanın nasıl geçtiğini fark etmem.					
3	Sosyal medyadaki paylaşımlarıma aldığım beğeni sayısı arttıkça kendimi daha iyi hissederim.					
4	Sosyal medyada gün geçtikçe daha fazla zaman harcıyorum.					
5	Kendimi yalnız hissettiğimde sosyal medyada gezinirim.					

Ek 5: Depresyon, Anksiyete, Stres Ölçeği

DEPRESYON-ANKSİYETE-STRES ÖLÇEĞİ (LOVİBOND & LOVİBOND 1995)

NO	SON 1 HAFTADAKİ DURUMUNUZ	Hiçbir zaman	Bazen ve arasıra	Oldukça sık	Her zaman
1. ~~S~~	Oldukça önemsiz şeyler için üzüldüğümü ~~farkettim~~	0	1	2	3
2. ~~A~~	Ağızımda kuruluk olduğumu ~~farkettim~~	0	1	2	3
3. ~~D~~	Hiç olumlu duygu yaşamadığımı ~~farkettim~~	0	1	2	3
4. ~~A~~	Soluk almada zorluk çektim (<i>örneğin fizik egzersiz yapmadığım halde aşırı hızlı nefes alma, nefessiz kalma gibi</i>)	0	1	2	3
5. ~~D~~	Hiçbir şey yapamaz oldum	0	1	2	3
6. ~~S~~	Olaylara aşırı tepki vermeye meyilliyim	0	1	2	3
7. ~~A~~	Bir sarsıklık duygusu vardı (<i>çankiri bacaklarım beni taşıyamayacakmış gibi</i>)	0	1	2	3

Ek 6: Ölçek Kullanımına İlişkin İzin Yazıları

Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ▶

n

[Redacted]

19 Ara 2022 Pzt 09:19 ☆ ↶ ⋮

Merhaba hocam,
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ektedir.

Ölçek ergenler için geliştirilmiştir. SMBÖ iki faktör ve toplam 24 maddeden oluşmaktadır. "Yoksunluk" alt boyutunun 14 maddesi (1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 13, 14, 16, 20, 21, 24); "günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük" alt boyutunun ise 10 maddeden (7, 9, 11, 12, 15, 17, 18, 19, 22, 23) oluşmaktadır. Ölçek beşli derecelendirmeli (Hiçbir Zaman=1, Nadiren=2, Bazen=3, Sık Sık=4 ve Her Zaman=5) olup, bireyler maddelerin karşısındaki derecelerden kendine uygun olanı seçerek cevaplamaktadırlar. Ayrıca ölçekte ters kodlanan madde bulunmamaktadır. SMBÖ'den alınabilecek toplam puan 24 ile 120; yoksunluk boyutu için alınabilecek toplam puan 14 ile 70, günlük yaşamı etkileme/kontrolsüzlük boyutu için ise 10 ile 50 arasında değişmektedir. Bireylerin SMBÖ'den elde ettikleri puan arttıkça, sosyal medya bağımlılıkları artmaktadır şeklinde yorumlanabilmektedir.

Çalışmanızda ve okulunuzda kolaylıklar dilerim. İyi günler

[İleti kısaltıldı] [Tüm iletiyi görüntüle](#)

Bir ek • Gmail tarafından tarandı

Yanıtla

Yönlendir

(konu yok) [Gelen Kutusu](#)

T

[Redacted]

30 Kas 2022 Çar 09:12 ☆

Sayın hocam merhabalar. Ben Erzurum İlica Borsa İstanbul Yavuz Selim Sosyal Bilimler Lisesinde Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak görev yapmaktayım. Bayburt Üniversitesi lisansüstü eğitiminde tezli yüksek lisans tezimde kullanmak üzere "Depresyon, Anksiyete ve Stres ölçeği (dass-42) lise formu: Türkiye geçerlik ve güvenirliği" çalışmanızda belirtmiş olduğunuz Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği (DASS-42)'ni izniniz olursa kullanmak istiyorum. Ayrıca örneği bulamadığımlarışemediğim ölçeğinizi uygun gördüğünüz takdirde ölçeğin uygulanabilir orijinal halini sizden alabilir miyim? Saygılarımla iyi çalışmalar dilerim.

Z

[Redacted]

30 Kas 2022 Çar 10:15 ☆

merhaba tolg
ölçeği kullanabilirsin
çalışmalarında kolaylıklar dilerim

Doç. Dr. Zeynep AKKUŞ ÇUTUK
Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Kimden: "Tolga BAYIR"

Kime:

Gönderilenler: 30 Kasım Çarşamba 2022 9:12:18

iki

2 Ek • Gmail tarafından tarandı

Yanıtla

Yönlendir

ÖZ GEÇMİŞ

.....'un ilçesinde doğdu. İlk, orta, lise ve üniversite eğitimini Trabzon'da tamamladı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nden mezun oldu. 2015 yılında lisans eğitimini tamamladı. Milli Eğitim Bakanlığı'nda Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak görev yapmaktadır.

